

Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų bendrai finansuojamas projektas
Nr. 09.2.1-ESFA-V-726-03-0001
„Skaitmeninio ugdymo turinio kūrimas ir diegimas“

PAGRINDINIO UGDYMO ETIKOS BENDROSIOS PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO REKOMENDACIJOS

Įgyvendinimo rekomendacijas rengė

Rasa Aškinytė, dr. Andrius Sprindžiūnas, dr. Sigita Šilingaitė, dr. Lina Vidauskytė,

TURINYS

1. Dalyko naujo turinio mokymo rekomendacijos.	2
1.2. 5–6 klasės	2
1.3. 7–8 klasės	3
1.4. 9–10 ir I–II gimnazijos klasės	3
2. Aukštesnių pasiekimų ugdymas	3
3. Tarpdalykinių temų integravimas. Dalykų dermė.	6
4. Kalbinių gebėjimų ugdymas per dalyko pamokas.	7
5. Siūlymai mokytojų nuožiūra skirstomų 30 procentų pamokų.	8
5.1. 5–6 klasės	8
5.2. 7–8 klasės	9
5.3. 9–10 ir I–II gimnazijos klasės	9
6. Veiklų planavimo ir kompetencijų ugdymo pavyzdžiai.	10
6.1. 5–6 klasės	10
6.2. 7–8 klasės	12
6.3. 9–10 ir I–II gimnazijos klasės	14
ILGALAIKIO PLANO RENGIMAS	15
7. Skaitmeninės mokymo priemonės, skirtos BP įgyvendinti.	15
8. Literatūros ir šaltinių sąrašas.	20
9. Užduočių ar mokinių darbų, iliustruojančių pasiekimų lygius, pavyzdžiai.	20
9.1. 5–6 klasės	20
9.2. 7–8 klasės	33
9.3. 9–10 ir I–II gimnazijos klasės	54
PAMOKŲ PAVYZDŽIAI	75
TEMA: Kai internetas žeidžia: ką daryti?	75
TEMA: Kai sveikata – daugiau nei kūnas: lietuvių išmintis šiandienai.	77
TEMA: Rūkymas ir asmens laisvė – teisė rinktis ar priklausomybė?	82

1. Dalyko naujo turinio mokymo rekomendacijos.

Naujame dalyko turinyje akcentuojamos virtualumo (reflektuojama virtulumo kasdienybėje patirtis) ir aplinkosaugos (analizuojamas santykis su augmenija ir gyvūnija, tvarumas) temos, taip pat nauja tai, kad per visas temas yra ugdomos kompetencijos - pažinimo, komunikacinė, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, kultūrinė, pilietiškumo, kūrybiškumo ir skaitmeninė.

Pagal ugdomas kompetencijas yra suformuotas ir ugdymo turinys - tai matyti ne tik iš atskirų temų, bet ir pasiekimų aprašo (jis suformuotas naujai, lyginant su 2008 m. programa).

Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija ugdoma naujai papildytu turiniu, kur išskirta *Kito* kaip artimo ir svetimo tema. Ši tema apima ir pilietiškumo kompetencijos ugdymą.

Komunikacijos kompetencija ugdoma ne tik per tradicinį etinį turinį (bendravimas su šeimos, bendruomenės nariais, draugais), bet ir virtualią komunikaciją (bendravimas socialiniuose tinkluose). Komunikavimo kompetencija etikoje apima ir gebėjimo *sutarti bei susitarti* ugdymą.

Virtualumo temoje siūloma plačiai derinti technologinių aspektų aptarimą su etiniais aspektais. Sykiu siūloma reflektuoti įvykusį technologinį (skaitmeninį) pokytį (čia labai svarbus vizualinis aspektas, kuris veikia kognityvinius gebėjimus, kultūrinį tapatumą, etinį jautrumą, pilietiškumą ir net savivoką) ir jo nepainioti su senuoju, tradiciniu komunikacijos (rašytinė komunikacija, kuri mokyklose dar dominuoja kaip tekstų rašymas ir analizė) būdu. Taip pat turime kalbėti apie atvirumą technologijoms, kurios konstituota žmogaus buvimą pasaulyje, taip pat, suprasti kaip veikia naujosios technologijos, kokius etinius iššūkius kelia, kokia jų prasmė žmogui.

Aplinkosaugos temą siūloma nagrinėti pasitelkus konkrečias, praktines ekologines veiklas ir jų patirtis (šiukšlių rūšiavimas, naminių gyvūnų priežiūra, savanorystės su gyvūnais patirtis ir pan.). Tai atsakomybės etikos sritis, kuri apima tokias ugdomas kompetencijas kaip - skaitmeninė (aplinkosauginių temų raiška virtualybėje), kultūrinė (tiek plačios, tiek individualios kultūros prasme), komunikacijos ir pilietiškumo.

Ugdymo metodai siūlomi tokie:

- diskusijos, debatai;
- savirefleksija (būtina ugdymosi proceso dalis);
- reiškinių analizė;
- vaizdinės ir rašytinės medžiagos analizė;
- sąvokų (raktinių sąvokų, kaip pamatinių supratimo sąlygų) kūrimas ir jų taikymas įvairiuose kontekstuose;
- interaktyvios veiklos;
- integruotos veiklos;
- žaidimai.

1.2. 5–6 klasės

Mokant (-is) naujo turinio svarbu atkreipti ypatingą dėmesį į individualius vaiko poreikius, gebėjimus ir galimybes, kilus mokymosi sunkumams, laiku suteikti reikiamą pagalbą. Naujo ugdymo turinio mokymas ir mokymasis turėtų remtis humanistinėmis idėjomis, naują turinį reikėtų pritaikyti mokiniui, jo turimai patirčiai: sudominti, skatinti aktyviai veikti, spręsti problemas, dalintis savo žinojimu, sieti naujas žinias su jau turimomis, anksčiau įgytomis. Todėl svarbu, kad ugdymosi procese būtų užtikrinta įvairių mokymo priemonių, būdų ir metodų dermė, skirtingų mokymosi aplinkų įvairovė.

Dar viena svarbi naujo turinio mokymo ypatybė – kontekstualumas. Nauja informacija pateikiama vaiko gyvenimo patirties kontekste, pažįstamose ir naujose gyvenimiškose situacijose, kuriami kuo artimesni realiam gyvenimui mokymosi kontekstai, kuriuose atrandamos naujos, pritaikomos jau turimos žinios, sprendžiamos probleminės situacijos; mokomasi įvairioje – mokyklinėje ir nemokyklinėje – aplinkoje; ieškoma ugdymo turinio sąsajų su sociokultūriniu gyvenimo kontekstu; atsižvelgiama į aplinkos (regiono, miesto, mokyklos) ypatumus.

1.3. 7–8 klasės

7 kl. B1-B3, 8 kl. A2 temose, kuriose kalbama apie pykčio suvaldymo būdus, siūloma pasitelkti net tik diskusijos metodą, bet integraciją su psichologija, kūrybines užduotis, kinematografinę medžiagą, kurioje būtų išskleista ši tema (ypač pykčio nevaldymo pasekmės).

1.4. 9–10 ir I–II gimnazijos klasės

Etikos programos 9-10 klasėms turiniu siekiama ugdyti visas septynias bendrąsias kompetencijas, remiantis šio amžiaus tarpsnio mokinių stiprėjančiais pažintiniais, analitinio, kritinio ir abstraktaus mąstymo gebėjimais, kūrybiškumo, komunikavimo, saviraiškos bei savirealizacijos poreikiais. Reikšmingi nauji turinio elementai yra ypatingas dėmesys dialogiško santykio gilinimui, tarpasmeninio ir bendruomeninio teisingumo, ekologinės etikos, aštrioms virtualiosios erdvės moralinėms problemoms (žmogaus teisių, asmens duomenų saugumo ir orumo, kompiuterinių žaidimų etika, intelektinės nuosavybės apsauga, saviraiškos laisvės ribos) ir kt.

Etikos programos 9-10 klasėms turinys yra integruotas su įvairiais, o ypač su lietuvių (gimtosios) kalbos, istorijos, biologijos, pilietiškumo ir informatikos dalykais. Atsižvelgiant į šio amžiaus tarpsnio mokinių kongityvinės ir socialinės - emocinės raidos ypatumus, toliau lavinami šių mokinių savistabos, loginio mąstymo, empatijos, emocijų ir jausmų supratimo, savikontrolės įgūdžiai, ugdomi refleksijos, analizės gebėjimai, o taip pat ir gebėjimai diskutuoti, tyrinėti, kritiškai mąstyti, susitarti draugų grupėje ir išsakyti atskirą nuomonę sudėtingais klausimais.

Svarstant temas, kurios reikalauja abstraktaus mąstymo lygmens (atsiribojimo nuo konkrečių faktų analizės), siūloma pasitelkti fenomenologinį metodą, t.y. mokinys turėtų išreikšti savo patirtis, jausenas ne atkartodamas girdėtas “tiesas” ar faktus, bet pasitelkti savo paties patyrimą. Tai ypač tinka A1-A4, ir B1-B4 koncentrams. Savo ruožtu, mokytojas taip pat turėtų fenomenologiškai nusakyti savo analogiškas patirtis, parodydamas mokiniams tokio santykio su patirtimi atskleidimo pavyzdį.

Pažymėtina, kad šio amžiaus jaunuoliams būdinga savojo tapatumo, idealų ir tobulybės apmąstymai, taip pat savo vaidmens, priklausymo grupei ir būsimos profesijos paieškos. Todėl naujos Etikos programos turinys sutelkia dėmesį į tolimesnį santykio su savuoju Aš, Tu, Mes ir Tai gilinimą, paremtą savirefleksijos, empatiškumo, bendruomeniškumo ir atsakingo ekologinio požiūrio plėtote. Skatinama alternatyvių, kūrybiškų sprendimų paieška, savarankiški tyrimai ir tarpdalykinė integracija, tikintis mokinių sąmoningo ir aktyvaus įsitraukimo į jiems aktualių etinių klausimų tyrinėjimą.

2. Aukštesnių pasiekimų ugdymas

Būtina atsižvelgti į mokinio socialinę-emocinę aplinką, mokinio jauseną klasėje, mokykloje ir pagal tai etikos pamokoje numatyti aukštesnių pasiekimų ugdymo etapus. Minėtų socialinių-emocinių poreikių patenkinimas gali vesti į aukštesnius rezultatus ir čia būtinas bendradarbiavimas su psichologu, kitais mokyklos specialistais.

Bendravimo sunkumų patiriančius mokinius įtraukti į kolektyvines veiklas subtiliai, stebint situaciją, mokinių emocinį klimatą.

Užduotis svarbu formuluoti pirmiausiai pagrindiniam, baziniui lygiui pasiekti: tuo pačiu galima numatyti ir sudėtingesnes užduotis mokiniams, kurie turi gebėjimų atlikti sudėtingesnę užduotį.

Pagrindinės keturios sritys į kurias būtina atsižvelgti ugdant aukštesnius pasiekimus

Humanistinė filosofija / kryptis

Pozityvi nuostata, palanki psichologinė terpė

Mokinio individualumo pripažinimas, jo poreikių pažinimas

Kognityvinių ir emocinių aspektų dermė

Daugialypis intelektas (mokymasis visais pojūčiais)

Kūrybiškumas

Metodai / aktyvios veiklos

Žaidimai (stalo, judrieji, kompiuteriniai)

Tyrinėjimas

Stebėjimas

Apklausos, klausimynai

Integruotos veiklos

Grupiniai projektai

Klausimai – atviro tipo, diskusiniai.

Priemonės / aplinkos

klasės aplinka (baldų mobilumas, kilimas), nemokyklinės erdvės (muziejus, gamykla, parduotuvė), gamta (kiemas, parkas, miškas) mobilieji įrenginiai, audioknygos, video įrašai

namų aplinka (dirbant nuotoliniu būdu)

Grįžtamasis ryšys, vertinimas, įsivertinimas

tikslų išsikėlimas, suvokimas ir rezultatų refleksija

nuolatinis įsivertinimas, pažangos fiksavimas (aplango metodas).

Svarbu atkreipti dėmesį, kad viena užduotis, gali turėti skirtingus atlikimo scenarijus, kurie gali būti, kaip pastolis vaikams, kuriuo vaikai gali kliautis, kad pasiektų aukštesnių pasiekimų.

Galimas užduoties pavyzdys su skirtingais atlikimo scenarijais

Užduotyje vaikai skatinami įvardinti elgesio problemas skirtingose situacijose.

Kokia tai problema?

Kokie galimi problemos sprendimo būdai?

- 1.
- 2.
- 3.

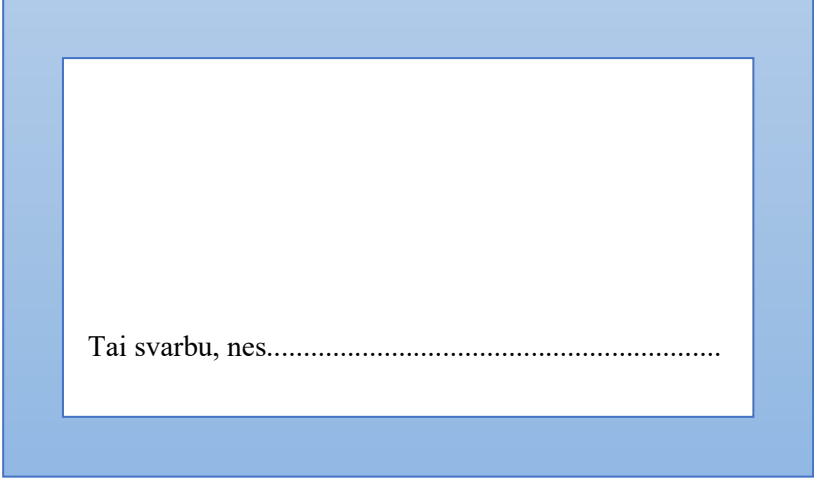
Koks tai susitarimas?

Ko reikia, kad klasėje visi jaustųsi gerai?

- 1.
- 2.
- 3.

Pagalvok ir parašyk bent situaciją, kurioje buvo problema, o jai spręsti reikėjo susitarimų.

		Rekomendacija
1 scenarijus	Patenkinamas	Atliekant tokią užduotį, svarbu įsitikinti ar mokinys gerai supranta užduoties sąlygą, klausimą, savarankiškai imasi veiklos. Kitu atveju reikia žodžiu patikslinti užduotį, duoti asociaciją skatinančią suvokimą.
2 scenarijus	Pagrindinis	Vaikams gali kilti sunkumų, ieškant tam tiktų situacijų įvardijimo būdų, žodžių ir sąvokų. Svarbu mokiniams pateikti tam tikrą temos žodžių banką arba nukreipti mokinių į kitą medžiagos tyrinėjimą, kuriame jis rastų reikiamus žodžius. Žodžių banko pvz. Emocijos: džiaugsmas, pyktis, baimė, pasitikėjimas, saugumas. Problemos: neatsargus elgesys, patyčios, susitarimų nesilaikymas Susitarimai: pagarba, mandagus elgesys, išklausymas, atsargumas.

3 scenarijus	Aukštesnysis	Mokiniui sklandžiai atliekant užduotį svarbu ugdyti aukštesnius pasiekimus gilinant mokinio gebėjimus, turimas žinias. Galima pasiūlyti vaikui pačiam pasirinkti problemos ar susitarimo iliustravimą, kuris vėliau gali tapti, kaip taisyklės rekomendacija, kitiems vaikams.
--------------	--------------	--

Etikos pamokose labai svarbus individualus įsivertinimas, kurio metu ne tik reflektuojama pamokos medžiaga, bet ir keliama klausimai kaip etikos pamokose įgytos žinios koreliuoja su kasdienėmis situacijomis ir jų sprendimo būdais.

Pateikiamas individualaus įsivertinimo pavyzdys - klausimynas, kurio pildymas padėtų ugdyti aukštesnius gebėjimus. Pavyzdyje pateikiami bendri klausimai, tačiau juos galima sukonkretinti pagal pamokos temą. Tokie klausimynai turėtų būti kaupiami į įsivertinimų aplanką, tokiu būdu mokiniai gali stebėti savo suvokimo, mąstymo, reflektavimo įgūdžių kaitą.

Galimas refleksijos pavyzdys, skatinant aukštesnius mokinių pasiekimus:

Klausimas	Atsakymas
Kaip savais žodžiais apibūdėčiau šiandien etikos pamokoje analizuotas problemas?	
Kaip jos siejasi su mano kasdienne patirtimi? Ar susiduriu su panašiomis problemomis?	
Kaip kiti žmonės sprendžia šias problemas?	
Kokioje situacijoje galėsiu panaudoti pamokoje įgytas žinias?	

3. Tarpdalykinių temų integravimas. Dalykų dermė.

Etikos programa pradiniam ugdyme yra integruota: dorinį suvokimą ir jį apimančias kompetencijas mokiniai ugdosi per kitus dalykus ir įvairias veiklas. Gimtosios kalbos pamokose mokiniai ugdosi kompetenciją komunikuoti mandagiai, aiškiai išreikšti savo mintį ir dorinę poziciją. Gamtos pažinimo pamokose mokiniai ugdosi ne tik pažinimo kompetenciją apie biologinę ir zoologinę įvairovę ir pan., bet ir moraliai atsakingo elgesio.

Bendrojoje programoje mokiniai, skaitydami ir nagrinėdami tekstus per literatūros ir dorinio ugdymo pamokas, mokosi juos interpretuoti ne tik meniniu, bet ir moraliniu požiūriu, jie semiasi išminties, kultūrinės kompetencijos ir formuojasi vertybines nuostatas. Diskutuodami mokosi minties, kalbinės raiškos, kalbos kultūros, mokosi bendrauti, argumentuoti ir kritiškai mąstyti. Mokydamiesi istorijos,

mokiniai nagrinėja tam tikro laikotarpio politikos, kultūros ir religijos sąsajas, žymių asmenybių veiklą, aplinką ir įtaką visuomenės socialiniam gyvenimui, žmonių moralinėms ar religinėms nuostatoms. Mokydamiesi geografijos, mokiniai susipažįsta su Lietuvos ir pasaulio gamtos, kultūrų ir religijų įvairove, socialiniais ir ekonominiais visuomenės gyvenimo aspektais. Per etikos ir pilietiškumo pagrindų pamokas nagrinėjami mokyklos ir vietos bendruomenės, tautos ir visuomenės socialiniai santykiai, skatinamos mokinių tautiškumo ir pilietiškumo, socialinio teisingumo, pagarbos asmens laisvėms ir teisėms, tolerancijos ir atsakomybės nuostatos, mokiniai skatinami aktyviai dalyvauti kuriant demokratinius santykius bendruomenėje. Meninio ugdymo pamokose mokiniai suvokia kultūros ir dorovinių vertybių, meno ir religijos sąsajas, mokosi interpretuoti ir vertinti meno kūrinius, branginti kultūros paveldą, jie skatinami būti išradingais, ugdyti dvasinius ir estetinius poreikius. Mokydamiesi biologijos, mokiniai susiduria su žmogaus kilmės, sveikatos, bioetikos ir ekologinės etikos ir aplinkosaugos problemomis, jas svarstant kyla pasaulėžiūros ir etikos klausimų – taip ugdoma asmeninė mokinių pozicija.

Etikos ir informacinių technologijų pamokose mokiniai svarsto klausimus, susijusius su IKT plėtra ir poveikiu įvairioms šiuolaikinio gyvenimo sritims, pvz., bendravimo virtualioje erdvėje, internete pateikiamos informacijos patikimumo, duomenų apsaugos, autorių teisių saugojimo, žiniasklaidos veiklos, reklamos ir žmogaus teisių. Dorinio ugdymo procese gali būti plėtojami mokinių IKT taikymo gebėjimai: informacijos paieškos ir atrankos, jos apibendrinimo ir pristatymo, bendravimo ir bendradarbiavimo keičiantis informacija.

Per turinį paliečiamos tokios tarpdalykinės temos kaip: pilietinės visuomenės savikūra, asmenybės, idėjos, aplinkos apsauga, ekosistemų, biologinės įvairovės apsauga, klimato kaitos prevencija, tvarūs miestai ir gyvenvietės, atsakingas vartojimas, asmens savybių ugdymas, streso įveika, rūpinimasis savo ir kitų sveikata, saugus elgesys, žalingų įpročių prevencija.

Siūlomos galimos veiklos: pokalbiai, kasdienių įvykių stebėjimas ir aptarimas, kolektyvinės ir individualios veiklos.

4. Kalbinių gebėjimų ugdymas per dalyko pamokas.

Per dalyko pamoką reikia ugdyti sakytinės ir rašytinės kalbos gebėjimus. Tam pasitelkiamas pokalbis (diskusija) ir įvairūs (nebūtinai didelės apimties) rašto darbai. Etikos pamokoje labai daug kasdienio gyvenimo pavyzdžių, kurie paprastai sulaukia įvardijimo/apibūdinimo kasdiene kalba. Pamokų metu rekomenduojama stengtis pakelti kalbos lygį į aukštesnį (apibendrinimas, taisyklingas įvardijimas, raiškus minties išreiškimas ir užbaigimas, loginė jungtis ir išvada). Siūloma pasinaudoti poetų/rašytojų ir filosofų tekstų ištraukomis, kurios mokiniui padėtų auginti kalbinį lygmenį. Sąvokos nėra prioritetas, nes etikoje, kaip filosofinėje disciplinoje, galima bet kokią kalbos žodį paversti sąvoka. Šį žodžio virsmą sąvoka būtina trumpai mokiniams paaiškinti, priminti įvairiose situacijose ir skatinti šitokio „sąvokyno“ kūrimą.

Mokiniai, kuriems kyla gimtosios kalbos vartojimo sunkumų, pradžioje gali būti skatinami palyginti žodžių reikšmes (su mokytojo pagalba ir be jo), padrąsinti kalbėti net ir klystant; jiems galima parengti papildomą užduotį, kurią atlikdamas mokinsys jaustųsi stipriau – pvz., vertimas ir pan. Mokiniais iš pažeidžiamų grupių siūloma taip pat skirti daugiau dėmesio kalbiniu aspektu – pasiūlyti pasvarstyti kodėl vienas ar kitas žodis netinkamas ar pan. Svarbu skatinti mokinių tapti jautresniu kalbai, nes ir dalyko turinyje yra nemažai dėmesio skirta suvokti žodžio ir vaizdo reikšmę etinėse situacijose. Tokia kalbos objektyvacija padeda ugdyti kalbinius gebėjimus.

Virtualybės tema turėtų būti plėtojama ir atkreipiant dėmesį į *emotikonus* (simbolis, reiškiantis tam tikrą emociją ir vaizduojamas rašmenų seka arba paveikslėliu). Įvairios užduotys, kurios yra susijusios su emocijomis, jausmais, turėtų būti orientuojamos į jausmų kalbinės ir ženklinės (emotikonai) išraiškos palyginimą. Emotikonai yra universalios kalbos išraiška. Tačiau ji neturi kultūrinės atminties, jausmų hierarchijos, jausmų ir emocijų niuansų paletės. Atidesnis žvilgsnis į tokį emotikonų naudojimą padės atkreipti mokinių dėmesį į kalbos situaciją technologijų pasaulyje.

1. **Kalbinių gebėjimų ugdymas per užsiėmimų formatą.** Filosofas Martinas Heideggeris teigė, kad ne mes kalbame, bet kalba mumis kalba. Šitokią teiginį galime suprasti kaip tradicijos, pačios kalbos ypatumų, niuansų pirmumą asmens atžvilgiu. Žinoma, kalbos kaip tokios ypatybės filosofinės etikos prasme, pamokose nėra paliečiamos. Tačiau numatytas aiškus pokalbių, diskusijų, rašytinių ir sakytinių refleksijų

formatas numato, kad kalbai bus skiriama daug dėmesio. Mokiniai mokosi mandagiai kalbėti, reikšti mintis, o tai yra kalbos vartojimo reflektavimas, t.y. mokinys apmąsto savo vartojamus žodžius.

2. Kalbinių gebėjimų ugdymas kalbant apie save ir kitus. Etikos pamokose vyksta kalbinių gebėjimų, nukreiptų į asmens vidujybę ir pasaulio išorę, ugdymas – mokiniai mokosi artikuliuoti savo išorinius požymius ir vidines savybes, reflektuoti aplinkos įvykius ir pan. Su kiekviena amžiaus grupe, vis labiau įsisavinant rašytinės kalbos ypatumus, formuojasi gebėjimas subtiliau, tiksliau, bet ir sykiu abstrakčiau išreikšti savo emocijas, jausmus, santykius su kitais ir pasauliu.

Kalba yra terpė, kurios pagalba atveriamas asmens vidujybę, išorinis pasaulis. "Mano kalbos ribos – mano pasaulio ribos" (L. Wittgensteinas). Kalbiniai gebėjimai ugdomi ne tik bendraujant su bendraamžių grupe, bet ir skaitant įvairią literatūrą, kuri yra naudojama etikos pamokų metu.

Vaizdų "kalba"

Kalbiniai gebėjimai ir vaizdų kalba. Greta šnekamosios - rašytinės kalbos įsiterpia ir vizualinė "kalba" - pamokose naudojama vizualinė medžiaga, kurią mokiniai analizuoja, interpretuoja. Gyvename vizualinėje kultūroje, kurioje dominuoja vaizdai. Tačiau raštas taip pat yra vizualinės juslės sritis, nors ir ne tokiu aspektu kaip piešinys, judantis vaizdas. Raštą skaitome nuosekliai – reikia laiko, kad perskaitytume ir suprastume vienokio ar kitokio ilgio tekstą. Vaizdas yra sugriebiamas „išsyk“. Nejudantį vaizdą galime taip pat skaidyti dalimis, analizuoti, kitaip tyrinėti. Vaizde pasirodo simboliai, spalvos, tam tikri autoriaus gestai (tapytame kūrinyje galime matyti dailininko teptuko judesius).

Fotografijos ir kinas priklauso techninių vaizdų kategorijai. Jie gali sujaudinti, sukrėsti labiau nei rašytinis tekstas. Tačiau klaidinga teigti, kad vaizdai blokuoja mąstymą ar pan. Jie yra suvokiami kitaip ir suteikia kitokią pasaulio artikuliaciją. To kitoniškumo suvokimas ir refleksija yra labai svarbi ugdymosi dalis visose amžiaus grupėse. Fotografijos gali būti naudojamos tose temose, kur yra ugdomas jausmų supratimas. Jau užsiminta, kad geri rašytinės kalbos įgūdžiai yra sąlyga vidujybės artikuliacijai. Tokios galimybės atsiveria vyresnėse klasėse. Mokiniais čia gali padėti ir įvairūs grožinės literatūros kūriniai, kurie parodo pavyzdį kaip, kokiais žodžiais artikuliuoti vidų, t.y. savo jausmus, mintis, svajones ir pan. Pradinėse klasėse fotografijos taip gali būti naudojamos savo jausmų pažinimo ugdymui. Galima pasiūlyti įvairių nuotraukų su užfiksuotomis nuotaikomis, jausmais. Mokinio yra prašoma pasirinkti vieną ir papasakoti ką, jo manymu, jaučia nuotraukoje pavaizduotas subjektas. Paprastai pasirenkama būtent ta nuotrauka, kuri atspindi dabartinę mokinio būseną, jauseną ir jis pasakoja apie save. Judančių vaizdų analizė yra kitokia nei statiško vaizdo. Mat kino esmė ir yra judėjimas, o sustabdžius vaizdą susiduriame su keista situacija. Kino analizės yra sudėtinga užduotis daugelyje amžiaus grupių, nes dažniausiai yra nuslystama į siužeto atpasakojimą. Todėl rengiant užduotis su kinu, siūloma iš anksto paruošti tam tikrus klausimus mokiniams.

5. Siūlymai mokytojų nuožiūra skirstomų 30 procentų pamokų.

Etikos bendrosios programos programoje pateikiamas mokymosi turinys sudaro 70% pagrindinio turinio. Likusią turinio dalį mokytojai atskleidžia, eidami į nurodyto turinio gylį, taikydami daugiau detalių, daugiau akcentuodami, pagal poreikį ir situaciją, vieną ar kitą temą, tam pasirinkdami įvairius įmanomus būdus (projektinės užduotys, pažintinės ekskursijos, diskusijos, knygos perskaitymas ir pristatymas ir pan.).

Etikos pamokose dominuoja savirefleksijos paradigma. Tačiau tai, kas yra svarbu žinoti kiekvienam, sužinome ne tik iš savirefleksijos, bet ir iš susitikimų su kitais be galo įvairiais ir skirtingais žmonėmis, jų veiksmais, kūriniais. Šitoks kito, kitybės patyrimas yra labai kūniškas, erdviškas. Mus veikia kiekvieno kito žmogaus jausmai, emocijos. Todėl mokytojams siūloma pagilinti tokią kito patyrimo perspektyvą. Kaip kiti, su savo emocijomis, nuotaikomis, ketinimais, įsakymais, pažiūromis ir pan. įsiveržia į mano erdvę ir sujaukia mano ketinimus, mintis, jausmus? Tačiau lygiai taip pat toks įsiveržimas ir mano būties sujaukimas yra patiriamas iš gamtos pusės. Todėl šias paminėtas temas siūloma šiek tiek atidžiau panagrinėti. Toks pasaulio patyrimas yra supratimas, kuris veda ir į etinį būvį.

5.1. 5–6 klasės

Tema: Pasitikėjimas

Šia tema siūloma diskutuoti remiantis tokiais klausimais:

Kas yra pasitikėjimas?

Kuo pasitikėjimas skiriasi nuo tikėjimo?

Kodėl skirtingais asmenimis, institucijomis pasitikima skirtingai?

Ar bendras gyvenimas valstybėje yra pasitikėjimas vienas kitu?

Kodėl ir kada dingsta pasitikėjimas?

Integraciniai ryšiai: socialinis ir emocinis ugdymas

Asmeninės galios: savo jausmų pažinimas, atsakingumas, bendruomeniškumas

Kompetencijos: pažinimo, kultūrinė, komunikacinė

Vertinimas: vertinama pagal A ir B pasiekimų lygius

5.2. 7–8 klasės

Tema: Susitikimas

Šia tema siūloma diskutuoti remiantis tokiais klausimais:

Kodėl susitikimas su kitu asmeniu, gyvūnu mus keičia?

Kaip kitas „sujaukia“ mano pasaulį?

Ar galėčiau gyventi pats sau vienas?

Integraciniai ryšiai:

Asmeninės galios: atsakingumas, bendruomeniškumas

Kompetencijos: pažinimo, komunikacinė, kultūrinė

Vertinimas: vertinama pagal A ir B pasiekimų lygius

5.3. 9–10 ir I–II gimnazijos klasės

Siūlomas **saviugdos ir savisaugos mokymosi turinys:**

Kas aš esu? Kuo remiasi mano tapatumas: išskirtiniais mano asmenybės bruožais ar mano bendrumu su artimaisiais, draugais, tautiečiais, europiečiais? Ką asmens tapatumui suteikia priklausymas tautinei bendrijai? Kodėl kilmė iš tos pačios vietovės suartina žmones?

Kaip leidžiu laisvalaikį? Ar lavinu savo kūną ir ugdausi kaip asmuo? Ar prie kompiuterio (ir inernete) praleistas laikas, veikla socialiniuose tinkluose ir mano žaidžiami kompiuteriniai žaidimai tobulina mano asmeninius sugebėjimus ir atitinka mano ateities viziją?

Tema: Kodėl savo „Aš“ reikia ieškoti?

Šia tema siūloma diskutuoti remiantis tokiais klausimais:

Ar susimąstau kiek mano „Aš“ sudaro mano aplinkos, tėvų, mokyklos, bendruomenės „balsas“? Kodėl savo „Aš“ reikia ieškoti?

Kas gali padėti tokioje paieškoje?

Ar nėra taip, kad „nuėmus“ visus sluoksnius, kuriuos sudėjo aplinka, mano „Aš“ pasirodys visai tuščias?

Integraciniai ryšiai: lietuvių kalba ir literatūra, informatika

Asmeninės galios: savęs pažinimas, bendruomeniškumas

Kompetencijos: socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija, komunikacinė, kultūrinė

Vertinimas: vertinama pagal A ir B pasiekimų lygius

Siūlomas **dialoginio bendravimo mokymosi turinys:**

Tarpasmeninių konfliktų prevencija ir mediacijos pagrindai.

Atviros Kitam, empatiškos ir tolerantiškos asmenybės ugdymas.

Ugdymas šeimai.

Siūlomas **socialinių santykių mokymosi turinys:**

Pasipriešinimo okupantams ir tėvynės gynimo istorija bei etiniai aspektai.

Holokausto, represijų prieš Lietuvos piliečius atmintis ir moralinis vertinimas.
 Atskirties ir patyčių mokykloje prevencija.
 Antikorupcinio ugdymo, teisingumo etikos ir lygių galimybių principų pagrindai.
 Emigracijos ir imigracijos sąlygotos etinės problemos.
 Intelektinė nuosavybė ir autorių teisių apsauga.

Siūlomas **santykio su pasauliu mokymosi turinys**:

Vartojimo kultūros moderavimas (perteklinio vartojimo atsisakymas, mokymasis dalintis, daiktų naudojimo laiko prailginimas, kasdieninių įpročių kaita).

Dėl šiuolaikinių technologijų plėtros atsirandančios etinės problemos.

Tausojančios ir tvarios technologijos žemės ūkio, miestų plėtros, maisto, sveikatos apsaugos, paslaugų, transporto srityse.

6. Veiklų planavimo ir kompetencijų ugdymo pavyzdžiai.

Siūloma pamokose pasitelkti diskusijos metodą, kuris lavintų sakytinės kalbos gebėjimus, bei patį diskusijos vedimo meną. Taip pat kai kuriose temose naudoti nedidelės apimties rašto darbus (esė tipo). Vyresnėse klasėse siūloma taikyti fenomenologijos principus, su kurių esminiais principais mokytojas supažindina mokinius.

Veiklos gali būti tiek kolektyvinės, tiek individualios. Net ir kolektyvinėje veikloje galima ir rekomenduotina individualizuoti veiklą taip, kad ji darniai įsiliėtų į kolektyvinę veiklą-užduotį. Tačiau siekinys yra sukurti ir išlaikyti darnumą: individualizuojant veiklą reikėtų stengtis, kad nei vienas mokinytis nesijaustų atstumtas, menkesnis, ar gavęs per daug atsakomybės ir naštos, kuri nederėtų su jo gebėjimais, asmeninėmis savybėmis. Visi mokiniai turėtų išbandyti kuo įvairesnes veiklas, kuriose būtų sukuriamos galimybės mokiniui išbandyti save įvairiose "pareigose". Tarkime, lyderio savybių neturintis mokinytis turėtų pabandyti vadovauti bendram projektui, diskusijai, ar kitokios užduoties atlikimui. Taip galima ugdyti, o kartu ir mokytojui fiksuoti mokinio pažangą, jo augimą. Galiausiai net ir sąlyginiai nesėkmės atvejai (jie gali būti aptariami individualiai su mokiniu) yra mokinio savęs supratimo ugdymas.

6.1. 5–6 klasės

5 klasė. Tema: Mano jausmai (Saviugdos ir savisaugos mokymosi turinys)

Mėnesio tema užbaigiama apibendrinimu, tam tikra mokymosi turinio koncentracija, bandoma surasti raktines sąvokas ir jas apibūdinti. Šitaip ugdoma abstrahavimo gebėjimas, objektyvumas, rašytinės kalbos įgūdžiai. Auginamos tokios kompetencijos: kūrybiškumo, socialinė, emocinė ir savisaugos pažinimo, skaitmeninė.

Mėnuo (Rugsėjis)	Savaitės tema	Probleminis klausimas, ugdoma kompetencija	Raktinė sąvoka	Kūrybiniai, projektiniai darbai
1 savaitė	Mano jausmai	Ar gerai pažįstu savo jausmus? Socialinė, emocinė ir savisaugos: jausmų ir unikalumo artikuliacija. pažinimo: jausmų svarbos etinėje elgsenoje suvokimas; kūrybiškumo: savęs apibūdinimas gali būti interpretuojamas pasirenkant įvairias veiklos formas, o tai ugdo kūrybiškumą.	Unikalumas, jausmas, protas	Savirefleksija, gilinimasis į save; rašytinis apibendrinimas
2 savaitė	Kantrybė	Ar esu kantrus? <u>Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos</u> : susipažįstama ir atpažįstama kantrumo svarba socialiniu, emociniu ir savisaugos aspektu.	Kantrybė, nekantrumas	Savirefleksija, gilinimasis į save; rašytinis apibendrinimas

Mėnuo (Rugsėjis)	Savaitės tema	Probleminis klausimas, ugdoma kompetencija	Raktinė sąvoka	Kūrybiniai, projektiniai darbai
		<u>pažinimo</u>: kantrumo/nekantrumo fenomenas gali būti analizuojamas įvairiuose kontekstuose tokiu būdu gilinant kantrybės svarbos suvokimą. <u>kūrybiškumo</u>: įvairių sričių, kūrinių, kasdienybės įvykių derinimas analizuojant kantrybės klausimą ugdo kūrybišką minties plėtojimą.		
3 savaitė	Aš gražus (?)	Kas yra grožis? <u>Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos</u>: analizuojant grožio sampratą ir grožio svarbą ugdosi kompetencija suvokti ir kritiškai vertinti estetizuotą santykį su visa kuo. <u>Pažinimo</u>: giliau susipažįstama su estetikos ir etikos santykiu, kuomet jis perkeliamas į įvairius kontekstus (socialinės sėkmės tema ir pan.) <u>kūrybiškumo</u>: įvairių kontekstų ir ypač kasdienybės įvykių įjungimas į svarstomą temą ugdo laisvą ir kūrybišką santykį.	Vidinis ir išorinis grožis	Savirefleksija, diskusija; rašytinis apibendrinimas
4 savaitė	Mano jausmai ir virtualybė	Ar lengva demonstruoti jausmų įvairovę virtualybėje? <u>Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos</u>: lyginant kalbines ir skaitmenines (emotikonai) jausmų išraiškas ugdosi gebėjimas suprasti jausmų sklaidos skirtumą tikrovėje ir virtualybėje. <u>Pažinimo</u>: ugdosi gebėjimas suprasti ir artikuliuoti jausmų ir emotikonų specifiką, panašumus ir skirtumus. <u>Kūrybiškumo</u>: apjungiant skirtingas terpes ugdosi gebėjimas jas kūrybiškai naudoti. <u>Skaitmeninė</u>: ugdosi gebėjimas suprasti skaitmeninės kalbos niuansus ir specifiką.	Socialinės platformos, jausmas, komunikacija	Dažniausiai naudojamų emotikonų sumavimas ir aptarimas; mėnesio tema užbaigiama raštu apibendrinus savaitines refleksijas ir diskusijų rezultatus.

Tema: dialoginė komunikacija (Dialoginio bendravimo mokymosi turinys)

Mėnuo (spalis)	Savaitės tema	Probleminis klausimas, ugdoma kompetencija	Raktinė sąvoka	Kūrybiniai, projektiniai darbai
1 savaitė	Vienatvė ir bičiulystė	Ar galiu pasijausti vienišas tarp žmonių? <u>Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos:</u> pažinimo, kūrybiškumo, komunikacijos	Vienatvė, bičiulystė	Savirefleksija, gilinimasis į save; rašytinis apibendrinimas
2 savaitė	Kitas kaip artimas	Kodėl artimas gali tapti tolimu? Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos: pažinimo, kūrybiškumo, komunikacijos	Artimas, svetimas	Savirefleksija, gilinimasis į save; rašytinis apibendrinimas
3 savaitė	Kitas kaip svetimas	Kodėl kartais Kitas gali tapti agresijos objektu?	Agresija, pakantumas	Savirefleksija, diskusija; rašytinis apibendrinimas
4 savaitė	Virtualus Kitas	Kuo virtualus Kitas skiriasi nuo realaus Kito? Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, pažinimo, kūrybiškumo, komunikacinė, skaitmeninė	Virtualybė, tikrovė	Dažniausiai naudojamų emotikonų susumavimas ir aptarimas; mėnesio tema užbaigiama raštu apibendrinus savaitines refleksijas ir diskusijų rezultatus.

Kompetencijos: pažinimo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, skaitmeninė

6.2. 7–8 klasės

Savaitė	Pasiekimo sritis ir ugdoma kompetencija	Veiklos pavyzdys	Galimos integracijos pavyzdys
1 savaitė	B1 Kitas kaip draugas Ar turi draugą, kuriuo besąlygiškai pasitiki? Kompetencijos: <u>Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos:</u> aptariant konkrečius pavyzdžius ugdomas gebėjimas analizuoti situacijas, dalyvių elgesį, jų motyvus, galimus pasirinkimus. Gilinamas draugystės kaip fenomeno suvokimas, draugo svarba gerai emocinei būsenai palaikyti. <u>Komunikavimo:</u> diskutuodami mokiniai ugdysis tiek kalbinius, tiek sklandaus bendravimo (išklauso, gebėjimo išgirsti priešingą nuomonę, aiškaus savo minčių dėstymo bei argumentavimo) gebėjimus. <u>Pilietiškumo:</u> ugdosi empatiją ir toleranciją kitokiai nuomonei /	Diskusija tema – kas yra tikras draugas? Diskusijai pateikiamos konkrečios situacijos bei pavyzdžiai, galimi atsakymų variantai. Mokiniai skatinami teikti savo pavyzdžius. Nagrinėjant konkrečius pavyzdžius, diskutuojant, gilinama ir abstrahuojama draugystės sąvoka, išgryninamas draugystės apibrėžimas.	Lietuvių kalba (ieškoma draugystės pavyzdžių literatūros kūriniuose).

	požiūriui / gyvenimo ir veiklos būdai.		
2 savaitė	B2 Kitas kaip artimas Kodėl svarbu būti empatišku esančiam šalia? Kompetencijos: <u>Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos:</u> aptariant konkrečius pavyzdžius ugdomas gebėjimas analizuoti situacijas, dalyvių elgesį, jų motyvus, galimus pasirinkimus. Gilinamas empatijos kaip fenomeno suvokimas, empatijos svarba tarpasmeniniuose ir pilietiniuose santykiuose. <u>Komunikavimo:</u> diskutuodami mokiniai ugdysis tiek kalbinius, tiek sklandaus bendravimo (išklauso, gebėjimo išgirsti priešingą nuomonę, aiškaus savo minčių dėstymo bei argumentavimo) gebėjimus. <u>Pilietiškumo:</u> ugdosi empatiją ir toleranciją kitokiai nuomonei / požiūriui / gyvenimo ir veiklos būdai.	Diskusija tema – empatija. Diskusijai pateikiamos konkrečios situacijos bei pavyzdžiai, klausiama, ką šiose situacijose jų veikėjai galėtų jausti ir galvoti (įvardijant konkrečius jausmus ir emocijas). Atsakymus prašoma pagrįsti bei argumentuoti. Mokiniai skatinami teikti savo pavyzdžius.	Pilietinis ugdymas (analizuojant empatijos svarbą socialiniuose santykiuose).
3 savaitė	B3 Kitas kaip svetimas Kaip su(si)taria skirtingos bendruomenės? Kompetencijos: <u>Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos:</u> ugdosi suvokimą, kad tik tos visuomenės, kur atsižvelgiama į kiekvieno individo interesus, yra emociškai sveikos ir saugios. Liudija geranorišką santykio su svetimu žmogumi nuostatą. Kitiškai ir kūrybiškai reflektuoja galimo priešiško svetimam fenomeną. Pasiūlo originalių būdų, kaip spręsti priešiško kitokiems žmonėms problemą, kaip rasti sugyvenimo, bendravimo bei bendradarbiavimo alternatyvų. <u>Komunikavimo:</u> diskutuodami mokiniai ugdysis tiek kalbinius, tiek sklandaus bendravimo (išklauso, gebėjimo išgirsti priešingą nuomonę, aiškaus savo minčių dėstymo bei argumentavimo) gebėjimus. <u>Pilietiškumo:</u> mokosi pastebėti, įvardyti ir apibūdinti žmonių bei bendruomenių įvairovę, suvokti	Mokinių prašoma dirbant nedidelėse grupėse sukurti jų miesto, miestelio ar kaimo svajonių parką, kuris jiems labai patiktų ir jame norėtų leisti laisvalaikį. Detalų parko planą siūloma nubraižyti ant didelio popieriaus lapo. Tuomet svajonių parko planai pristatomi klasės draugams. Po pristatymo prašoma pažvelgti į savo parko planus dar kartą. Ar tokiam parke gerai jausis ir turės savo veikloms vietos visi bendruomenės nariai (skirtingo amžiaus, interesų ir t.t.)? Jei ne, siūloma planus pakoreguoti, kiek įmanoma labiau atsižvelgiant į visų visuomenės grupių interesus.	Pilietinis ugdymas (sieti su atskirų asmenų, individo ir visuomenės santykių temomis).

	tolerancijos jų atžvilgiu svarbą. Vadovaujasi pagarbos visų žmonių teisėms ir tolerancijos principais.		
4 savaitė	B4 Virtualus kitas Kokios yra bendravimo virtualioje erdvėje taisyklės? Kompetencijos: <u>Pažinimo:</u> susipažįsta su mandagaus bendravimo virtualioje erdvėje taisyklėmis. <u>Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos:</u> ugdomi atsakingą požiūrį ir geranorišką santykį su kitu žmogumi virtualioje erdvėje. <u>Komunikavimo:</u> dirbdami grupelėse mokiniai ugdytis tiek kalbinius, tiek sklandaus bendravimo (išklauso, gebėjimo išgirsti priešingą nuomonę, aiškaus savo minčių dėstymo bei argumentavimo) gebėjimus. Pristatydami grupių darbus ugdytis viešo komunikavimo įgūdį. <u>Pilietinė:</u> Mokosi suprasti virtualaus kito ne tik tekstą, bet ir kontekstą. Demonstruoja geranoriško ir konstruktyvaus bendravimo virtualioje erdvėje įgūdžius.	Peržiūrimas video apie mandagų elgesį skaitmeninėje erdvėje. Nedidelėse grupelėse mokiniai parengia pranešimus viena iš pasirinktų temų – „Nedaryk kitam to, ko pats nenori sulaukti“, arba „Socialiniuose tinkluose mes rašome savo CV“. Pranešimus pristato, aptaria.	Pilietinis ugdymas (sieti su atskirų asmenų, individo ir visuomenės santykių temomis).

6.3. 9–10 ir I–II gimnazijos klasės

Mėnuo (lapkritis)	Savaitės tema	Probleminis klausimas, ugdoma kompetencija	Raktinė sąvoka	Kūrybiniai, projektiniai darbai
1 savaitė	Aš ir šeima	Kaip padedu savo šeimos nariams sudėtingose ir netikėtose situacijose? Pažinimo, kultūrinė ir komunikavimo kompetencijos	Šeima, giminė, tėvai, seneliai, proseneliai	Giminės genealogijos medis. Kuo pasireiškia pagarba seneliams? (aplankymas, padėkojimas, atsiprašymas, atjauta, pagalba) prisimename senelių (prosenelių) istoriją. Refleksija tema “Mano artimas ir mylimas žmogus”
2 savaitė	Aš ir draugai	Kaip pasimokyti iš nesutarimų ir nuomonių įvairovės? Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, pilietiškumo ir komunikavimo kompetencijos	Empatija, tolerancija, nuomonių įvairovė, sutarimas	Palyginame sofistinį ir kritiniu mąstymu bei loginiais argumentais pagrįstą požiūrį. Refleksija “Kas sieja draugus?”
3 savaitė	Aš ir bendruomenė	Bendruomenė ir protestas Kūrybiškumo, pilietiškumo, komunikavimo kompetencijos	Socialinė atsakomybė, konstruktyvus sprendimas	Tyrimas: dėl ko verta pasipiktinti? Dėl ko verta protestuoti?

Mėnuo (lapkritis)	Savaitės tema	Probleminis klausimas, ugdoma kompetencija	Raktinė sąvoka	Kūrybiniai, projektiniai darbai
4 savaitė	Aš ir virtuali bendruomenė	Vizualumo etika Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, kūrybiškumo, kultūrinė, komunikavimo ir skaitmeninė kompetencijos	Destruktyvi vizualinė medžiaga, empatija kitoniškam asmeniui, multimodulus ugdymas	Tyrinėjame fotografiją, dokumentiką, meninį kiną. Refleksija “Vizualumo etikos ribos”

ILGALAIKIO PLANO RENGIMAS

Dėl ilgalaikio plano formos susitaria mokyklos bendruomenė, tačiau nebūtina siekti vienodos formos. Skirtingų dalykų ar dalykų grupių ilgalaikių planų forma gali skirtis, svarbu atsižvelgti į dalyko(-ų) specifiką ir sudaryti ilgalaikį planą taip, kad jis būtų patogus ir informatyvus mokytojui, padėtų planuoti trumpesnio laikotarpio (pvz., pamokos, pamokų ciklo, savaitės) ugdymo procesą, kuriame galėtų būti nurodomi ugdomi pasiekimai, kompetencijos, sąsajos su tarpdalykinėmis temomis. Planuodamas mokymosi veiklas mokytojas tikslingai pasirenka, kurias kompetencijas ir pasiekimus ugdyti atsižvelgdamas į konkrečios klasės mokinių pasiekimus ir poreikius. Šį darbą palengvins naudojimas [Švietimo portale](#) pateiktos BP [atvaizdavimu](#) su mokymo(si) turinio, pasiekimų, kompetencijų ir tarpdalykinių temų nurodytomis sąsajomis.

Kompetencijos nurodomos prie kiekvieno pasirinkto koncentro pasiekimo.

Spustelėjus ant pasirinkto pasiekimo atidaromas pasiekimo lygių požymių ir pasiekimui ugdyti skirtas mokymo(si) turinio citatų langas.

Tarpdalykinės temos nurodomos prie kiekvienos mokymo(si) turinio temos. Užvedus žymeklį ant prie temų pateiktos ikonėlės atsiveria langas, kuriame matoma tarpdalykinė tema ir su ja susieto(-ų) pasiekimo(-ų) ir (ar) mokymo(si) turinio temos(-ų) citatos.

Ilgalaikių planų pavyzdžių galima rasti [Švietimo portale](#) Etikos BP atvaizdavime [Etika \(emokykla.lt\)](#) varnele pažymint *Ištekliai* ir pasirenkant *Ilgalaikiai planai ir kt.* punktą.

7. Skaitmeninės mokymo priemonės, skirtos BP įgyvendinti.

Nuorodos paskutinį kartą žiūrėtos 2025–06–26

Nr.	Pavadinimas	Trumpa anotacija	Nuoroda
1.	„MORALSTEAM“	Tai vaizdo edukacinis žaidimas, ugdantis dorybes STEAM aplinkoje.	Moralsteam (gyvojiplaneta.lt)
2.	Classtime	Individualios mokinių pažangos stebėjimo skaitmeninė mokymo priemonė, skirta klasėje arba nuotoliniu būdu organizuoti mokinių pasiekimų patikrinimą, vesti užsiėmimus, viktorinas. Didinama mokytojo ir besimokančiojo sąveika, didinamas mokymosi pažangos skaidrumas, palengvinamas ir pagreitinamas mokytojo darbas.	Classtime
3.	Pilietis per 31 valandą	Socialinis sąmoningumas – tai gebėjimas suprasti visuomenėje vykstančius procesus, jų santykį ir poveikį sau, kitiems ir pasauliui. Mokytojai, naudodami medžiagą gali vesti integruotas dorinio ugdymo, pilietinio ugdymo ir ekonomikos	Prisijungti – prospera (prosperaakademija.lt)

Nr.	Pavadinimas	Trumpa anotacija	Nuoroda
		pamokas arba pasitelkti ją atskirų pamokų pajavairinimui.	
4.	Didaktinis žaidimas „Mano pasirinkimas“ mokantis etikos	Edukacinės priemonės formatas – stalo žaidimas. Jį sudaro 24 temos (jos atitinka 9–10 ir I–IV gimnazijos klasių dorinio ugdymo (etikos) Bendrąją programą). Žaidimas sukurtas taip, kad skatintų besimokančiųjų aktyvumą, ugdytų kūrybiškumą, bendradarbiavimą, ugdytų komunikacijos ir kritinio mąstymo įgūdžius, moko valdyti problemų analizės ir sprendimų priėmimo procesą. Pabaigus žaidimą diskutuojama, dalinamasi išpūdžiais, teikiama pasiūlymų žaidimo tobulinimui.	Didaktinis žaidimas „Mano pasirinkimas“ mokantis etikos Skatmeninių mokymo priemonių saugykla (emokykla.lt)
5.	Vieningi drauge	Tai edukacinis žaidimas, skirtas padėti Ukrainos vaikams susipažinti su lietuvių kalba, kultūra bei gerinti jų emocinę savijautą. Pagrindinis herojus Cepas kviečia mažuosius ukrainiečius interaktyviai mokytis lietuvių kalbos. Žaidime pateikiamos šešios įtraukčiai svarbios temos: restoranai, parduotuvė, mokykla, ekologija, geografija ir istorija, pagalba ir saugumas. Priemonėje galima rasti nuorodas į interneto puslapius, kurie skirti ukrainiečiams, atvykusiems į Lietuvą.	Vieningi drauge (multimediamark.lt)
6.	Dorinis ugdymas	„Dorinis ugdymas“ – tai skaitmeninė mokymosi priemonė, kurios skirtingi mokymosi metodai ir skirtingi mokytojų bei mokinių vaidmenys sudomins, motyvuos siekti užsibrėžtų tikslų ir leis save įsivertinti. Mokymosi priemonę sudaro: 7 tematikos, 40 tikybos ir etikos integruotų pamokų, suteikiančių galimybę saugiai tyrinėti, nepatirti moralinio spaudimo, kurti vertybines nuostatas bei ugdyti estetinę skonį.	Dorinis ugdymas Skatmeninių mokymo priemonių saugykla (emokykla.lt)
7.	„Wordwall“	Ši populiari mokymo(si) platforma „ Wordwall “ išversta į 38 kalbas. „Wordwall“ – tai įvairių skaitmeninių priemonių platforma, skirta mokytojui parengti interaktyvias užduotis. Vėlgi „Švietimo tinklas“ kartu su platformos „Wordwall“ kūrėjais „Visual Education Ltd“ atliko „Wordwall“ lokalizavimo darbus. Dabar veikia lietuviška „Wordwall“ versija.	Wordwall Greitesniu būdu kurkite geresnes pamokas
8.	Delfi socialinio projekto NežVairuok! filmas	Mokumentinio stiliaus filmas aiškina, tiria ir analizuoja kokie pavojai tyko vairuojančių ir tuo pat metu žvairuojančių į telefoną. Tai yra nemokama švietimo ir edukacijos priemonė, skirta įvairaus amžiaus Lietuvos mokyklų mokiniams, jaunimui ir visiems eismo dalyviams.	Nežvairuok.lt (nezvairuok.lt)

Nr.	Pavadinimas	Trumpa anotacija	Nuoroda
9.	Autorių teisės mokykloje	Vaizdo pamokos mokiniams apie autorių teises.	<u>Autorių teisės: pažink, suprask, gerbk! – MANO NATA</u>
10.	DIDELI MAŽI EKRANAI	Medijų raštingumo projekto „DIDELI MAŽI EKRANAI“ mokymo priemonės vyresniųjų klasių mokiniams bei jų mokytojams, apimančios mokiniams patrauklias audiovizualinių medijų sritis ir formas (kiną, reklamas, socialinius tinklus, televiziją, kompiuterinius žaidimus, multimedijų žurnalistiką).	<u>Medijų raštingumo projektas Dideli maži ekranai (didelimaziekrantai.lt)</u>
11.	VALSTYBĖS PAŽINIMO CENTRAS	Valstybės pažinimo centras – tai moderni edukacinė erdvė, duris atvėrusi 2016 m. kovo 10 d. Nuolatinėje Centro ekspozicijoje siekiama atsakyti į klausimus, kaip veikia demokratiška valstybė ir jos institucijos, kaip piliečiai gali prisidėti prie valstybės kūrimo ir valdymo, kokiais būdais galima spręsti visai visuomenei ar vietos bendruomenei aktualias problemas. Nuolatinę Centro ekspoziciją papildo periodiškai atnaujinamos teminės parodos, supažindinančios su svarbiausiais valstybingumo simboliais ar įvykiais. Valstybės pažinimo centre pristatoma informacija kuriama drauge su lankytojais: šiuolaikinėmis technologijomis kiekvienas kviečiamas kurti asmeninį santykį su pateikiama medžiaga ir dalintis nuomone, ekspozicijų erdves paverčiant diskusijų forumu.	<u>Pažink valstybę! (pažinkvalstybe.lt)</u>
12.	ANTI KORUPCINIO ŠVIETIMO MOKYMOSI SISTEMA	Ši neformalaus mokymosi sistema – tai puikus būdas įgyti žinių apie korupcinio pobūdžio veiklas, išmokyti atpažinti nesąžiningą poelgį bei ugdyti tokias vertybes kaip dorumas, sąžiningumas ir skaidrumas.	<u>ANTI KORUPCINIO ŠVIETIMO MOKYMOSI SISTEMA STT (skaidrumozenklelis.lt)</u>
13.	MUZIEJUS MOKYKLA MOKSLEIVIS	Interneto svetainė www.muzejuedukacija.lt sukurta įgyvendinant projektą „Muziejus – mokykla – moksleivis. Muziejų ir bendrojo lavinimo mokyklų nacionalinis partnerystės tinklas“, finansuotą Europos socialinio fondo ir Lietuvos valstybės biudžeto lėšomis. Svetainės paskirtis – teikti oficialią informaciją apie visų Lietuvos muziejų edukacines veiklas, skatinti muziejų edukatorių ir pedagogų bendradarbiavimą, teikti metodinę pagalbą mokytojams. Interneto svetainėje informacija apie visų Lietuvos muziejų edukacines programas pateikiama pagal savivaldybes, švietimo teikėjus, ugdymo sritis, amžiaus grupes ir veikia kaip duomenų bazė su patogia paieškos sistema. Nuo 2019 m. svetainėje veikia virtualių edukacinių programų/pamokų skyrius. Tai LMA Švietimo sekcijos virtuali edukacinių programų / pamokų platforma, kuriama įgyvendinant tęstinį, Lietuvos	<u>Muziejus-Mokykla-Moksleivis (muzejuedukacija.lt)</u>

Nr.	Pavadinimas	Trumpa anotacija	Nuoroda
		kultūros tarybos finansuojamą projektą „Atrask savo kraštą muziejuje“. Ji skirta nuotoliniam mokymuisi ir susieta su galimybe muziejinių vertybių pagalba mokiniams pagilinti bendrojo ugdymo metu įgyjamas kompetencijas.	
14.	Epamokos	„Epamokas“ rengia mokytojai praktikai, todėl „Epamokos“ yra profesionalios ir patrauklios. Pamokos turinys skirtas mokiniui, o mokytojui ji yra papildoma ugdymo priemonė, padedanti sumažinti pasiruošimo pamokoms krūvį.	Epamokos.pedagogas.lt
15.	PO ARKOMIS: rašytojų selekcijų serijos ARTI TOLI	Vilniaus miesto „Teatras Atviras Ratas“ pristato virtualų ciklą „PO ARKOMIS: rašytojų selekcijų seriją ARTI TOLI“, kuriame kūrybiškai ir patraukliai pristatomi programinės literatūros autoriai: V. Krėvė-Mickevičius, Maironis, Keturvėjininkai, J. Grušas, J. Vaičiūnaitė, J. Marcinkevičius, J. Kunčinas, A. Marčėnas, A. Mackus, V. Šekspyras, F. Kafka, D. Kajokas, S. Geda, M. Martinaitis, J. Degutytė.	PO ARKOMIS: rašytojų selekcijų serijos ARTI TOLI - YouTube
16.	manoBiblija.lt	Portale pateikiami pagrindiniai lietuviški Šv. Rašto vertimai. Be to, rasite Žinyną, kuriame iš įvairių šaltinių surinkta ir sukomplektuota daugiau nei 1200 informacinių tekstų ir iliustracijų, atskleidžiančių Biblinių laikų visuomenės, kultūros, buities detales, paaiškinančių to meto papročius, supažindinančių su Biblijos veikėjais ir istoriniais įvykiais. Tris Biblijos vertimus galėsite skaityti ir palyginti susikūrę nemokamą paskyrą, o visa papildoma medžiaga galėsite naudotis įsigijus prenumeratą.	manobiblija.lt
17.	„Schoolsy“	„Schoolsy“ suteikia realias galimybes užtikrinti individualizuotą ugdymą kiekvienam vaikui – mokiniai yra įgalinti tuo pačiu metu mokytis skirtingas vieno dalyko temas ar pasirinkti skirtingus tos pačios užduoties atsiskaitymo būdus. „Schoolsy“ kursas išdėstytas nuo lengviausių (bazinių) temų iki aukštesniojo lygio temų, kas leidžia iš esmės performuoti mokinių pasiekimų vertinimo sampratą, t.y. užtikrinti individualų mokymąsi be spragų. „Schoolsy“ rasite integruotą humanitarinių ir socialinių bei gamtos mokslų kursą, grįstą fenomenais.	Schoolsy
18.	Žaidimas „Interland“	„Interland“ yra nuotykių kupinas internetinis žaidimas, kurį žaidžiant mokymasis apie skaitmeninį saugumą ir pilietiškumą tampa interaktyvus ir įdomus. Lengvai suprantamas žaidimas moko vaikus saugotis interneto grėsmių, įsilaužėlių, elektroninių patyčių ir sukčiavimo, padeda vaikams saugiai ir atsakingai naršyti skaitmeniniame pasaulyje.	Interlandas (beinternetawesome.withgoogle.com)

Nr.	Pavadinimas	Trumpa anotacija	Nuoroda
19.	„Vaikų linijos“ kampanijos BE PATYČIŲ socialinės reklamos ir edukaciniai filmai	„Vaikų linijos“ kampanijos BE PATYČIŲ socialinėse reklamose ir edukaciniuose filmuose atkreipiamas dėmesys į skirtingas su patyčiomis susijusias situacijas ir jų sprendimo būdus. Vaizdo klipai orientuoti į skirtingas amžiaus grupes; patyčias, vykstančias mokykloje ir internete; vaikus, atliekančius skirtingus vaidmenis patyčių situacijose (patyčių iniciatorius, patyčių stebėtojus, patiriančius patyčias).	„Vaikų linijos“ kampanijos BE PATYČIŲ socialinės reklamos ir edukaciniai filmai - YouTube
20.	mokslobaze.lt	Mokymo priemonė „mokslobaze.lt“ – tai virtuali mokymosi aplinka, skirta mokantiems ir besimokantiems.	mokslobaze.lt
21.	Nuotolinio, mišriojo ir hibridinio mokymo(si) pamokų (veiklų) pavyzdžiai su teorine ir metodine medžiaga	Skaitmeninėje nuotolinio, mišriojo ir hibridinio mokymo(si) erdvėje šalia mokslinės literatūros analizės ir jos pagrindu parengtais didaktiniais modeliais su metodinėmis rekomendacijomis, pateikta ir metodinė medžiaga mokytojui bei mokomoji medžiaga mokiniams – ugdomųjų veiklų pavyzdžiai, mokantis nuotoliniu, mišriuojų ir hibridiniu būdais. Siūlomos pamokos (veiklos) sukurtos remiantis pedagoginiu CAFE (turinys-veiklos-parama-vertinimas) ir technologiniu SAMR (pakeitimas-papildymas-modifikavimas-naujo kūrimas) modeliais.	Nuotolinio, mišriojo ir hibridinio mokymo(si) pamokų (veiklų) pavyzdžiai su teorine ir metodine medžiaga Skatmeninių mokymo priemonių saugykla (emokykla.lt)
22.	„Spotiself“	„Spotiself“ karjeros ugdymo platforma mokykloms yra sukurta kartu su mokslininkais, kaip įrankių visuma padėti karjeros specialistui / klasės vadovui vesti mokinį per nuoseklų savęs pažinimo procesą.	Karjeros planavimas mokiniams - Spotiself.lt
23.	eduka KLASĖ	„EDUKA klasės“ skaitmeninėje mokymo(si) aplinkoje galima naudotis daugiau nei 400 skaitmeninių vadovėlių ir jų komplektų, užduočių biblioteka, kurią sudaro daugiau nei 25000 įvairių tipų skaitmeninių užduočių, diagnostinių ir bandomųjų testų; diferencijuoti ir individualizuoti mokymą(si); kurti savo užduotis ir testus pagal skirtingą sudėtingumo lygį; vienoje vietoje ruošti pamokoms, kaupti joms skirtą mokomąją ir metodinę medžiagą; vienoje sistemoje gauti ir analizuoti mokinių rezultatus.	EDUKA klasė - eduka.lt
24.	eLKlasė	eLKlasė - tai intuityvi ir inovatyvi mokymo(si) valdymo platforma, skirta tiek mokytojams, tiek mokiniams. Paprasta skaitmenizuoti pamokas, tinka naudoti nuotoliniu būdu ir klasės darbui.	eLKlasė (elklase.lt)

Naudingos nuorodos:

1. Filmas "Pokalbiai rimtomis temomis" (rež. Giedrė Beinoriūtė). Pagrindiniai filmo herojai - vaikai ir paaugliai. Filme keliama klausimai apie vienatvę, meilę, Dievą, pasaulį, santykius su kitu žmogumi.

2. Jaunas ir pilietiškas. Leid. Laisvosios rinkos institutas. Interaktyvus vadovėlis 5-8 klasėms, integruotos dorinio ugdymo, pilietinio ugdymo ir ekonomikos temos. [Jaunas ir pilietiškas | Lietuvos laisvosios rinkos institutas \(llri.lt\)](#) (nemokamas)
3. Antikorupcinis ugdymas bendrojo ugdymo mokykloje. Leid. LR Švietimo, mokslo ir sporto ministerija. NŠA, 2020. Metodinėje priemonėje pateikiamos ugdomosios veiklos pamokoms ir popamokiniams užsiėmimams. [Švietimo portalas \(ugdome.lt\)](#)

8. Literatūros ir šaltinių sąrašas.

1. Juknaitė V. *Tariamasis iš tamsos/pokalbys su vaikais*. Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, Vilnius, 2012.
2. Aškinytė R. *Filosofija vaikams*. Mokytojo knyga, Tyto alba, Vilnius, 2003.
3. Galimberti U. *Kodėl? 100 filosofijos istorijų smalsiems vaikams*. Hubris, 2019, Vilnius.
4. *Mažųjų Platonų* knygių serija, Phi knygos, 2021, Vilnius.
5. Kalenda Č. *Ekologinė etika*. Rosma, 2007.
6. R.D.Precht, *Kas aš esu? Filosofinė kelionė į save. V., Alma littera, 2010*. Knyga suformuota pagal tris pagrindinius klausimus, kuriuos kadaise suformulavo filosofas I.Kantas – ką galiu žinoti? ką galiu daryti? ko galiu tikėtis? Daugelis skyrių absoliučiai tinka etikos pamokų tematikai, tekstai trumpi ir tinkami vienos pamokos diskusijai.

9. Užduočių ar mokinių darbų, iliustruojančių pasiekimų lygius, pavyzdžiai.

9.1. 5 –6 klasės

A Saviugda ir savišauga. Aš–Asmuo

A1 Pažįsta savo unikalumą

Klasė: 5

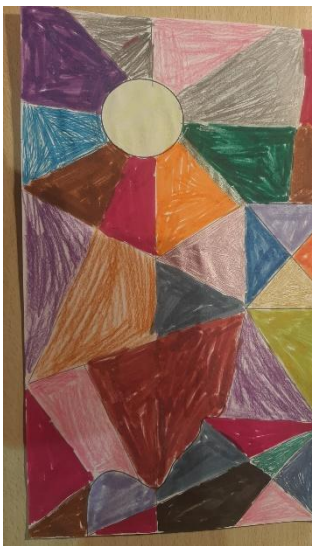
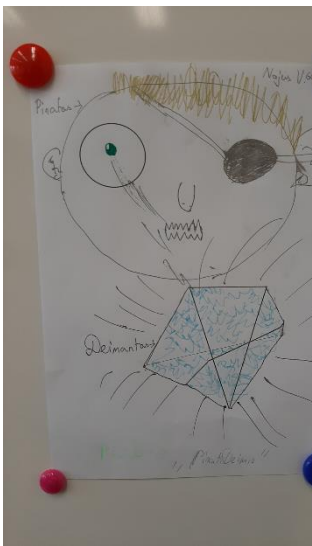
Tema: Kaip ugdyti kūrybinį ir kritinį mąstymą?

Užduotis: lape esančias figūras (nesungtas jokiais prasmingais ryšiais) sujunkite į bendrą prasmingą piešinį. Sugalvokite piešinio pavadinimą. Sugalvoję pavadinimą jį pakeiskite beprasmiu žodžiu. Ar po to kas nors keičiasi žvelgiant į piešinį?

Pasiekimų lygiai:

Kelia klausimus apie savo bei kitų žmonių savitumą. Svarsto saviraiškos galimybes ir ribas. Kelia tikslus ugdyti kritinį bei kūrybinį mąstymą (A1.1).	Pateikia savo asmenybės stipriąsias puses. Diskutuoja apie žmogaus savitumo reikšmę bei tai, kas sieja visus žmones. Pateikia 1–2 pavyzdžius, kaip galima ugdyti kritinį bei kūrybinį mąstymą (A1.2).	Apibrėžia savitumo (unikalumo) sąvoką bei savais žodžiais nusako jo reikšmę žmogui. Analizuoja kūrybiškumo sąvoką, diskutuoja apie kūrybiškumo svarbą, pateikia pavyzdžių, kur reikalingas kūrybiškas mąstymas (A1.3).	Reflektuoja savo asmenybės savitumo galimybes bei ribas. Analizuoja kritinio mąstymo sąvoką, diskutuoja apie kritinio mąstymo svarbą, pateikia 2–3 pavyzdžius, kur reikalingas kritinis mąstymas (A1.4).
---	---	--	--

Darbų pavyzdžiai pagal pasiekimų lygius:

Slenkstinis lygis	Patenkinamas lygis	Pagrindinis lygis	Aukštesnysis lygis
			
Nelieka aiškių pradinių figūrų, viskas užšpalvinta, piešinys neturi pavadinimo.	Panaikintos kelios pradinės detalės, piešinys neturi pavadinimo.	Likusios visos pradinės detalės, viskas apjungta į bendrą piešinį, tačiau piešinys be pavadinimo.	Likusios visos pradinės detalės, viskas apjungta į bendrą piešinį, piešiniui sugalvotas pavadinimas.

(Medžiaga iš KTU Vaižganto progimnazijos archyvo)

A1.1 Mokinė,-ys užduoties neįgyvendina arba piešinys nėra užbaigtas, neaiški piešinio idėja.

A1.2 Mokinė,-ys apjungia tik dalį lape esančių figūrų ir/arba nesukuria prasmingo piešinio.

A1.3 Mokinė,-ys apjungia dalį lape esančių figūrų į bendrą visumą, nepabaigia piešinio iki galo, nesugalvoja pavadinimo.

A4.4 Mokinė,-ys apjungia visas užduoties lape esančias figūras į bendrą prasmingą piešinį, nei viena jau esanti figūra nepanaikinama, piešiniui sugalvojamas pavadinimas.

Ugdomos kompetencijos: kūrybiškumo.

Integraciniai ryšiai: dailė.

Vertinimas: pagal A1 pateiktus pasiekimų lygius. Pagrindiniai kriterijai – kūrybiškumas, sprendimų originalumas.

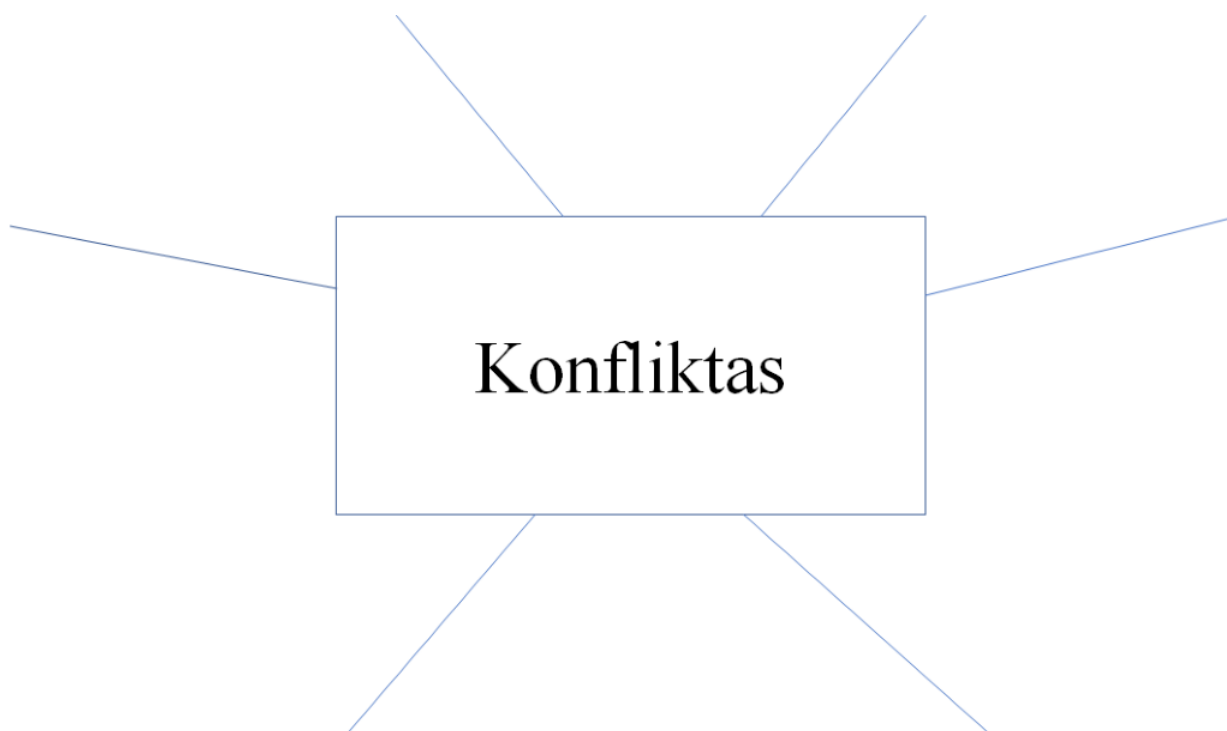
A2 Pažįsta savo jausmus

Klasė: 6

Tema: Kodėl kyla konfliktai ir kokie jų sprendimo būdai?

Šia užduotimi siekiama ugdytis pažinimo (mokomasi pažinti ir analizuoti konflikto fenomeną), socialinę, emocinę ir sveikos gyvensenos (mokomasi konflikto įveikimo būdų, ugdomasi supratimas apie konflikto įtaką emocinei ir socialinei sveikatai), kūrybiškumo (aptariami įvairūs konflikto būdai), komunikacinę (problemos artikuliacija ir jos perteikimas kitiems) kompetencijos.

Užduotis: sudarykite minčių žemėlapi savokai konfliktas (įvardinkite konfliktų pavyzdžių, konfliktų sprendimo būdų, konflikto išvengimo strategijų, vidinio konflikto priežasčių ir savipagalbos būdų).

Pasiekimų lygiai:

Tyrinėja savistabos įgūdžio svarbą. Analizuoja ir paaiškina vidinio konflikto sąvoką, padedamas tyrinėja vidinio konflikto priežastis (A2.1).	Taiko savistabos įgūdį savo kasdienybėje, gali pateikti pavyzdžių. Padedamas tyrinėja paauglystės kaip pereinamojo laikotarpio iššūkius bei jų sprendimo būdus (A2.2).	Ne tik taiko savistabos įgūdį, bet ir diskutuoja su klasės draugais apie jo svarbą. Savarankiškai pateikia situacijų pavyzdžių, kuriose jautė diskomfortą, vidinius ar išorinius konfliktus. Padedamas analizuoja, kaip neigiamas emocijas, situacijas lengviau išgyventi ar pakeisti jas pozityviomis (A2.3).	Papasakoja apie labiausiai tinkamus savistabos būdus. Pristato būdus, kaip padėti sau vidinio konflikto atveju, kur kreiptis pagalbos, jei situacija neišsprendžiama savarankiškai (A2.4).
---	--	--	--

Užduoties įgyvendinimo ir pasiekimų lygiai:

A2.1 Mokinė,-ys geba paaiškinti konflikto sąvoką, pateikti pavyzdžių ir sudaryti pagrindinę minčių žemėlapių dalį: aplink centre esančią konflikto sąvoką pateikti konkrečius pavyzdžius kada ir dėl kokių priežasčių kyla konfliktai.

A2.2 Mokinė,-ys paaiškina sąvoką, pateikia pavyzdžių ir greta jų kita spalva parašo įvardintų konfliktų sprendimo būdus.

A2.3 Mokinė,-ys svarsto ir pateikia pavyzdžių kaip galima išvengti šių konfliktų, kaip taikiai išspręsti situaciją, kad konfliktas nekiltų.

A2.4 Mokinė,-ys įvardija kada ir dėl kokių priežasčių kyla vidiniai konfliktai, kaip gali sau padėti ir į ką gali kreiptis pagalbos.

Ugdomos kompetencijos: pažinimo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, kūrybiškumo, komunikacinė.

Integraciniai ryšiai: lietuvių kalba.

Vertinimas: pagal A2 pateiktus pasiekimų lygius. Pagrindiniai kriterijai – sudarytame minčių žemėlapyje nurodyti vidinio ir išorinio konflikto pavyzdžiai bei šių konfliktų sprendimo būdai. Taip pat sudaryto žemėlapio autentiškumas.

A3 Rūpestis dėl savęs ir kitų

Klasė: 5-6

Tema: Bioetika: mano kūnas

Šia užduotimi siekiama ugdytis pažinimo (valios, išorinių ir vidinių žmogaus bruožų pažinimas), kūrybiškumo (derinami tokie skirtingi kontekstai, kaip etika, anatomija, medicija), socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos (analizuojami ir kritiškai įvertinami žalingi įpročiai), komunikavimo (problemų artikuliacija ir jos perteikimas kitiems, kolektyvinė veikla) kompetencijos.

Užduotis: Svarsto sveikos emocinės ir fizinės gyvensenos prasmę. Argumentuoja kodėl svarbu vengti žalingų įpročių ir kodėl svarbu išmokyti pasakyti „ne“. Praktikuoja valios ugdymą. Ugdo ištvermę kasdieniais veiksmais. Kas daro žmogų gražų? Kas svarbiau: išorinis ar vidinis grožis? Kaip jaučiasi vaikai, kuriems niekas nesako, kad jie gražūs? Kodėl kiekvienas yra savaip gražus? Kokiose situacijose jaučiu savo kūną? Kada atkreipiu į jį dėmesį, kodėl? Mano kūnas keičiasi. Kas vyksta? Kodėl? Gal įdomu būtų pakalbėti apie tai su gydytoju?

Pirma užduoties dalis:

Diskusija: mokiniai kviečiami išsakyti savo mintis, diskutuoti apie grožio sąvoką bei sampratą (žr. aukščiau nurodytus klausimus).

Antra užduoties dalis:

Darbas grupėse: dirbdami grupėse mokiniai surašo kuo daugiau būdų, praktinių pavyzdžių kaip kasdieniais įpročiais galima palaikyti emocinę ir fizinę sveikatą. Grupėse diskutuoja apie žalingų įpročių žalą.

Trečia užduoties dalis:

Pristatymas: pristatomi grupėse atlikti darbai, aptarimas, diskusija.

Ketvirta užduoties dalis:

Darbas grupėse: parengia patarimus (3-6) kaip atsisakyti žalingų įpročių ir juos pristato (žodinis arba vizualinis pateikimas).

Pasiekimų lygiai:

Analizuoja emocinės ir fizinės sveikatos sąvokas ir jų prasmę žmogaus gyvenime. Kelia klausimus apie žalingų įpročių žalą (A3.1).	Pateikia pavyzdžių, kaip kasdieniais veiksmais bei įpročiais palaikyti emocinę bei fizinę sveikatą. Diskutuoja apie žalingų įpročių žalą (A3.2).	Diskutuoja apie geros emocinės bei fizinės sveikatos palaikymo svarbą. Pristato žalingų įpročių padarinius žmogaus gyvenime (A3.3).	Pristato 1–2 pavyzdžius, kaip ugdytis sveiko gyvenimo būdo įpročius, kartu su klasės draugais parengia patarimus, kaip pasakyti „ne“ žalingiems įpročiams (A3.4).
---	--	---	---

Užduoties įgyvendinimo ir pasiekimų lygiai:

A3.1 Mokinė,-ys atlieka pirmą užduoties dalį.

A3.2 Mokinė,-ys atlieka pirmą ir antrą užduoties dalis.

A3.3 Mokinė,-ys atlieka pirmą, antrą ir trečią užduoties dalis.

A3.4 Mokinė,-ys atlieka visas užduoties dalis.

Ugdomos kompetencijos: pažinimo, kūrybiškumo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, komunikavimo.

Integraciniai ryšiai: lietuvių kalba, dailė, fizinis ugdymas.

Vertinama: Pagal A3 pasiekimų lygius.

A4 Aš ir virtualumas**Klasė: 5-6****Tema: Kaip galėčiau gyventi pasaulyje, kuriame dar nebūtų išrastas kompiuteris?**

Užduotis: Aš ir virtualumas: Mokosi saugiai išnaudoti savo asmens intelektualiniam tobulėjimui technikos atveriamas galimybes. Diskutuoja apie realybės svarbą, kaip virtuali erdvė dera su realybe. Mokosi savarankiškai planuoti laiką virtualioje erdvėje. Kelia klausimus kodėl svarbu saugoti savo asmeninius duomenis virtualioje erdvėje.

Pirma užduoties dalis:

Diskusija: mokiniai kviečiami diskutuoti apie išmaniųjų technologijų svarbą žmogaus gyvenime (žr. aukščiau nurodytus klausimus).

Antra užduoties dalis:

Darbas grupėse: sukuria taisyklių rinkinį (vizualinė pateiktis), kurių svarbu laikytis mokantis, žaidžiant ar bendraujant virtualioje erdvėje.

Trečia užduoties dalis:

Individuali užduotis arba darbas grupėse: parengia pristatymą kodėl dirbant virtualioje erdvėje svarbu saugoti savo asmeninius duomenis, pateikia pavyzdžių.

Ketvirta užduoties dalis:

Refleksija: Mokinė,-ys asmeniškai reflektuoja ar visuomet virtualioje erdvėje saugo savo asmeninius duomenis? Kokią svarbą jos,-o gyvenime užima informacinės technologijos?

Pasiekimų lygiai:

Kelia klausimus apie išmaniųjų technologijų svarbą žmogaus gyvenime. Diskutuoja, kodėl virtualioje erdvėje svarbu laikytis asmens duomenų apsaugos reikalavimų (A4.1).	Paaikšina, kokių taisyklių būtina laikytis norint saugiai ir mandagiai bendrauti, mokytis virtualioje erdvėje. Pateikia pavyzdžių, kodėl svarbu laikytis duomenų apsaugos reikalavimų (A4.2).	Pateikia mokymosi virtualioje erdvėje pavyzdžių, geba rasti ir naudotis skirtingus mokymosi šaltinius virtualioje erdvėje. Pristato pagrindines taisykles, kurios padės laikytis duomenų apsaugos reikalavimų virtualioje erdvėje (A4.3).	Virtualioje erdvėje esančiais šaltiniais naudojasi etiškai, moka tinkamai cituoti, įvardija šaltinį, kuriuo naudojosi. Reflektuoja virtualios erdvės reikšmę savo gyvenime, jos atveriamas galimybes bei kaip saugiai jomis naudotis (A4.4).
--	---	---	--

Užduoties įgyvendinimo ir pasiekimų lygiai:

A4.1 Mokinė,-ys atlieka pirmą užduoties dalį.

A4.2 Mokinė,-ys atlieka pirmą ir antrą užduoties dalis.

A4.3 Mokinė,-ys atlieka pirmą, antrą ir trečią užduoties dalis.

A4.4 Mokinė,-ys atlieka visas užduoties dalis.

Ugdomos kompetencijos: pažinimo, kūrybiškumo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, komunikavimo.

Integraciniai ryšiai: lietuvių kalba, informacinės technologijos.

Vertinama: Pagal A4 pasiekimų lygius.

B Dialoginis bendravimas. Aš–Tu**B1 Kitas kaip draugas****Klasė: 5-6****Tema: Draugystė ir išdavystė**

Užduotis:**Pirma užduoties dalis:**

Diskusija: kartu su klasės/grupės nariais diskutuoja apie draugystę ir tarp draugų kylančius konfliktus, išdavystę. Kelia klausimus, svarsto kokie galimi konfliktų sprendimo būdai.

Antra užduoties dalis:

Diskusija: diskusiją tęsia manipuliacijų tema. Kas yra manipuliacijos?

Trečia užduoties dalis:

Individuali užduotis: mokinys sudaro nedidelį minčių žemėlapių empatijos tema, nurodo empatijos pavyzdžių.

Ketvirta užduoties dalis:

Refleksija: ar aš esu empatiška,-as draugystės santykiuose? Ar moku spręsti konfliktus, ar atpažinti ir pasipriešinti manipuliacijoms?

Pasiekimų lygiai:

Kelia klausimus apie draugystės santykius bei analizuoja kartais kylančių konfliktų bei manipuliacijų priežastis, ieško skirtingų konfliktų sprendimo būdų (B1.1).	Paaishkina išdavystės sąvoką, įvardija kokios emocijos kyla patyrus išdavystę. Diskutuoja, kaip draugaujant išvengti konfliktų arba jiems įvykus, kaip išspręsti. Svarsto, kaip atpažinti manipuliacijas (B1.2).	Paaishkina empatijos sąvoką ir jos svarbą žmogaus gyvenime. Pateikia pavyzdžių, kuomet įsijautimas į Kito situaciją buvo svarbus ir prasmingas. Pateikia manipuliacijų pavyzdžių (B1.3).	Reflektuoja empatijos svarbą savo draugystės santykiuose, pateikia pavyzdžių, kai pavyko išspręsti konfliktą ar atpažinti manipuliaciją ir jai pasipriešinti (B1.4).
--	--	--	--

Užduoties įgyvendinimo ir pasiekimų lygiai:

B1.1 Mokinė,-ys atlieka pirmą užduoties dalį.

B1.2 Mokinė,-ys atlieka pirmą ir antrą užduoties dalis.

B1.3 Mokinė,-ys atlieka pirmą, antrą ir trečią užduoties dalis.

B1.4 Mokinė,-ys atlieka visas užduoties dalis.

Ugdomos kompetencijos: pažinimo, kūrybiškumo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, komunikavimo.

Integraciniai ryšiai: lietuvių kalba.

Vertinama: Pagal B1 pasiekimų lygius.

B2 Kitas kaip artimas

Klasė: 6

Tema: Pagarba tėvams

Užduotis:

Pagalvokite apie pykčio ir konflikto su artimaisiais priežastis ir pačių konfliktų esmes. Parašykite nedidelį esė atsakydami į tokius klausimus:

1. Kaip jaučiuosi konflikto su artimaisiais metu? Ar jaučiu pyktį?
2. Kiek ilgai tęsiasi mano pyktis? Kaip jį įveikiu?
3. Ar atsiprašymas padeda nurimti ir išspręsti konfliktą? Kodėl?
4. Kaip keičiasi mano požiūris į pasaulį konflikto metu? Ar susvyruoja mano pasitikėjimas artimaisiais ir pagarba tėvams?
5. Ar galiu suvokti savo klaidas kilus konfliktui? Kodėl reikia apmąstyti klaidas?
6. Ar sutiktumėte su mintimi, kad taikus sugyvenimas yra menas, o ne išmuktų taisyklių taikymas?
7. Kuo skiriasi konfliktas virtualioje erdvėje nuo konflikto tikrovėje?

Pasiekimų lygiai:

Išvardija keletą situacijų, kada gali kilti konfliktas tarp vaikų ir tėvų arba tarp mokinių ir mokytojų (B2.1).	Diskutuoja, kas yra konfliktas, kokios jo priežastys, kada jis kyla tarp vaikų ir kitų šeimos narių ar tarp mokinių ir mokytojų (B2.2).	Pateikia pasiūlymų, kaip spręsti konfliktinę situaciją tarp vaikų ir kitų šeimos narių ar tarp mokinių ir mokytojų (B2.3).	Apmąsto autoriteto sąvoką, diskutuoja, kodėl kartais norisi prieštarauti šeimos nariams, pateikia pavyzdį, kokį konflikto sprendimo būdą pritaikytų konfliktinėje situacijoje tarp vaikų ir kitų šeimos narių ar tarp mokinių ir mokytojų (B2.4).
---	---	--	---

Užduoties įgyvendinimo ir pasiekimų lygiai:

Ugdomos kompetencijos: socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, komunikacinė

Integraciniai ryšiai: informacinės technologijos, psichologija

Vertinimas: vertinama pagal pasiekimo lygius B2.2-B2.4

B3 Kitas kaip svetimas

Klasė: 5-6

Tema: Kitas kaip svetimas. Fenomenologinė svetimybės patirtis

Užduotimi siūloma pagilinti svetimybės patyrimą ir ugdyti tokias kompetencijas kaip pažinimo, socialinė, emocinė, bei komunikacinė. Siūloma mokiniams fenomenologiškai (išklauius mokytojo pristatymą apie fenomenologinį patyrimą) išsiaiškinti išsiaiškinti ir reflektuoti svetimybės patirtį. Galimos įvairios situacijos, kuomet susitikinama su kitu, kaip svetimu. Pojūčiai yra verbalizuojami, stengiamasi apibendrinti atskiras mokinių patirtis. Taip ugdoma ir komunikacinė kompetencija.

Pasiekimų lygiai:

Kelia klausimus, kokie iššūkiai kyla bendraujant su nepažįstamu žmogumi, kodėl kartais sunku palaikyti dialogišką pokalbį (B3.1).	Tyrinėja agresijos sąvoką, svarsto, kokios jos atsiradimo priežastys (B3.2).	Reflektuoja patyčių klausimą, svarsto situacijas, kai susidūrė su patyčiomis, ieško sprendimų, kaip tokių situacijų išvengti.(B3.3).	Diskutuodami grupėse sukuria dialogiško bendravimo taisykles, kuriomis vadovaujanti pašnekovas yra išklausomas ir gerbiamas. Reflektuoja dialogiško bendravimo svarbą (B3.4).
---	--	--	---

Ugdomos kompetencijos: komunikacinė, kultūrinė, pažinimo.

Integraciniai ryšiai: užsienio kalba, informacinės technologijos, socialinis ir emocinis ugdymas, istorija.

Vertinimas: vertinama pagal B3.1-B3.4.

B4 Virtualus kitas

Klasė: 6

Tema: Virtualus Kitas: Kaip galėčiau išvengti patyčių virtualioje erdvėje?

Šia užduotimi siekiama ugdyti tokias kompetencijas kaip:

pažinimo (atidžiau įsigilinama į diskusijas, vykstančias virtualybėje), socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos (gilinamasi į emocinio ir socialinio gerbūvio bei neetiško bendravimo sampyną), komunikavimo (giliamasi į diskusijos vedimo būdus).

Užduotis: Diskusijos virtualioje erdvėje stebėjimas ir analizė. Pasirinkite kokią nors aktualią problemą, kuri intensyviai komentuojama internetinėje spaudoje ir socialiniuose tinkluose.

Atidžiai stebėkite ją ir po to diskutuokite tokiais klausimais:

1. Kaip apibūdintumėte stebėtą diskusiją problemos ir turinio požiūriu?
2. Kaip diskusija prasidėjo ir kaip plėtojosi?
3. Ar galima teigti, kad diskusija vyko laikantis etikos principų? Paaiškinkite kodėl "taip" arba "ne".
4. Kaip apibūdintumėte diskusijos dalyvių vartotą žodyną?
5. Kodėl kai kurie diskusijų dalyviai vartoja įvairias vaizdines priemones?
6. Kas labiau žeidžia vaizdas ar žodis? Kodėl?

Pasiekimų lygiai:

Kelia klausimą, kodėl svarbus mandagus bendravimas virtualioje erdvėje. Paaiškina patyčių virtualioje erdvėje žalą. Kelia klausimus, kaip parašyti mandagią žinutę, kaip „slengą“ pakeisti bendrinės lietuvių kalbos žodžiais (B4.1).	Stebi ir tiria bendravimą virtualioje erdvėje (mokymosi platformose, socialiniuose tinkluose) bei pristato, kokių taisyklių reikia laikytis bendraujant virtualioje erdvėje (B4.2).	Savarankiškai parašo mandagų laišką draugui virtualioje erdvėje, laikosi mandagaus bendravimo virtualioje erdvėje taisyklių mokymosi platformose, socialiniuose tinkluose (B4.3).	Savarankiškai parašo mandagų laišką mokytojui virtualioje erdvėje. Reflektuoja mandagaus bendravimo virtualioje erdvėje svarbą savo gyvenime (B4.4).
---	---	---	--

Ugdomos kompetencijos: pažinimo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, komunikavimo.

Integraciniai ryšiai: lietuvių kalba.

Vertinama: Pagal B4 pasiekimų lygius.

C Socialiniai santykiai. Aš–Mes

C1 Aš ir šeima

Klasė: 5-6

Tema: Aš ir šeima

Pirma užduoties dalis:

Diskusija: Mokiniai diskutuoja apie šeimos institucijos svarbą. Galima filmo "Pokalbiai rimtomis temomis" (rež. Giedrė Beinoriūtė) ištraukų peržiūra arba skaitiniai iš Vandos Juknaitės knygos "Tariamas iš tamsos/pokalbiai su vaikais".

Antra užduoties dalis:

Darbas grupėse: sudaro minčių žemėlapių apie šeimos stiprybes, kaip šeimos nariai padeda vieni kitiems, rūpinasi.

Trečia užduoties dalis:

Diskusija: kartu su mokytoju/a svarsto apie konfliktines situacijas šeimose, kas padėtų išvengti tokių situacijų, kodėl šeimoje svarbus įsiklausymas, empatija, dialoginis kalbėjimo būdas?

Ketvirta užduoties dalis:

Refleksija: asmeninis mokinio/ės pamąstymas: ar gebu įsiklausyti, išklaudyti, ar laikausi dialoginio bendravimo principo?

Pasiekimų lygiai:

Kelia klausimus apie šeimos institucijos svarbą, prasmę. Kelia klausimus, kodėl man svarbu gyventi šeimoje (C1.1).	Dirbdami grupėse diskutuoja apie gyvenimo šeimoje stiprybes, pateikia pavyzdžių, kada šeimos nariai padeda vieni kitiems (C1.2).	Kartu su mokytoju(-a) diskutuoja apie šeimose kylančias problemas, tyrinėja ir išvardija keletą būdų, kurie padėtų išvengti tarp šeimos narių kylančių konfliktų (C1.3).	Reflektuoja dialoginio kalbėjimosi, išklauskos, atjautos svarbą šeimos narių santykiuose, pateikia pavyzdžių (C1.4).
--	--	--	--

Užduoties įgyvendinimo ir pasiekimų lygiai:

C1.1 Mokinė,-ys atlieka pirmą užduoties dalį.

C1.2 Mokinė,-ys atlieka pirmą ir antrą užduoties dalis.

C1.3 Mokinė,-ys atlieka pirmą, antrą ir trečią užduoties dalis.

C1.4 Mokinė,-ys atlieka visas užduoties dalis.

Ugdomos kompetencijos: pažinimo, kūrybiškumo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, komunikavimo.

Integraciniai ryšiai: lietuvių kalba.

Vertinama: Pagal C1 pasiekimų lygius.

Šaltiniai:

Juknaitė V. *Tariamasi iš tamsos/pokalbiai su vaikais*. Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, Vilnius, 2012.

Pokalbiai rimtomis temomis (rež. Giedrė Beinoriūtė), 2012.

C2 Aš ir draugai

Klasė: 5-6

Tema: Mokomės diskutuoti

Užduotis:

Pirma užduoties dalis:

Įvadas: išsirenkama visiems aktualiausia diskusijos tema, kokia nors etinė problema (ekologinės problemos, žmogaus atsakomybės už gamtą klausimas, nesąžiningas poelgis, situacija, kurioje reikia pasirinkti vertybes ir pan.). Mokiniai patys įvardija kokių taisyklių svarbu laikytis diskutuojant, susitaria kokios taisyklės bus pagrindinės.

Antra užduoties dalis:

Diskusija: mokiniai stengiasi aktyviai pasisakyti diskusijoje, savo teiginius argumentuoja, atliepia į kitų išsakytus teiginius.

Trečia užduoties dalis:

Darbas grupėse: po bendros diskusijos mokiniai dirbdami grupelėse įvardija kodėl svarbu dialogiškai kalbėtis, ieškoti kompromiso, kylančias problemas spręsti diskusijos būdu.

Ketvirta užduoties dalis:

Refleksija: mokiniai įvardija kokia diskusijos nauda, kiekvienas įvardija kiek pavyko įsitraukti į diskusiją, jei nepavyko, kas trukdė, ką kitą kartą turėtų daryti kitaip?

Pasiekimų lygiai:

Išvardija diskusijos privalumus, pagrindines diskusijos taisykles. Kelia klausimus, dėl ko klasėje kyla diskusijos, kokia diskusijų reikšmė (C2.1).	Dalyvaudamas diskusijoje savo teiginius argumentuoja. Vienam teiginiui pateikia keletą argumentų (C2.2).	Diskusuoja ir svarsto apie klasėje kylančias konfliktines situacijas, pasako būdų kaip dialogiškai kalbėtis, susitarti, ieškoti kompromiso (C2.3).	Pateikia kontrargumentų, jei su teiginiu nesutinka, pagrindžia kodėl. Reflektuoja diskusijos naudą klasės gyvenime (C2.4).
---	--	--	--

Užduoties įgyvendinimo ir pasiekimų lygiai:**C2.1** Mokinė,-ys atlieka pirmą užduoties dalį.**C2.2** Mokinė,-ys atlieka pirmą ir antrą užduoties dalis.**C2.3** Mokinė,-ys atlieka pirmą, antrą ir trečią užduoties dalis.**C2.4** Mokinė,-ys atlieka visas užduoties dalis.**Ugdomos kompetencijos:** pažinimo, kūrybiškumo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, komunikavimo.**Integraciniai ryšiai:** lietuvių kalba, užsienio kalbos.**Vertinama:** Pagal C2 pasiekimų lygius.**C3 Aš ir bendruomenė****Klasė:** 5-6**Tema:** Bendruomenės ir tolerancija**Užduotis:****Pirma užduoties dalis:**

Diskusija: kokias bendruomenes žino mokiniai? Kokioms bendruomenėms priklauso? Kokie skirtumai tarp bendruomenių, kokie panašumai? Kodėl bendruomenių kontekste svarbi tolerancijos sąvoka?

Antra užduoties dalis:

Užduotis grupėse: analizuoja tolerancijos sąvoką, nusibraižo minčių žemėlapi, surašo mintis, kurios siejasi su tolerancijos sąvoka.

Trečia užduoties dalis:

Užduotis grupėse: minčių žemėlapi papildoma įrašydami problemas, kurios kyla tarp skirtingų bendruomenių, siūlo būdų kaip būtų galima jų išvengti.

Ketvirta užduoties dalis:

Diskusija: atlikus darbą grupėse vėl grįžtama prie diskusijos, aptariamos idėjos, mintys kilusios dirbant grupelėse, svarsto diskusiją klausimą apie tolerantiškos, atviros visuomenės prasmę.

Pasiekimų lygiai:

Pateikia įvairių bendruomenių pavyzdžių, išvardija tarp jų esančius skirtumus ir panašumus (C3.1).	Analizuoja tolerancijos sąvoką. Svarsto, argumentuoja už atvirumą ir tolerantišką požiūrį į įvairias socialines ar religines bendruomenes (C3.2).	Išvardija keletą problemų, įtampų, kurios kyla tarp skirtingų bendruomenių, siūlo būdų kaip būtų galima jų išvengti (C3.3).	Argumentuoja, diskutuoja apie atviros, tolerantiškos visuomenės siekį ir prasmę (C3.4).
--	---	---	---

Užduoties įgyvendinimo ir pasiekimų lygiai:**C3.1** Mokinė,-ys atlieka pirmą užduoties dalį.**C3.2** Mokinė,-ys atlieka pirmą užduoties dalį.**C3.3** Mokinė,-ys atlieka pirmą užduoties dalį.**C3.4** Mokinė,-ys atlieka pirmą užduoties dalį.**Ugdomos kompetencijos:** pažinimo, kūrybiškumo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, komunikavimo.**Integraciniai ryšiai:** lietuvių kalba, užsienio kalbos.**Vertinama:** Pagal C3 pasiekimų lygius.**C4 Aš ir virtuali bendruomenė****Klasė:** 5-6**Tema:** Informacijos šaltinių atranka

Užduotis:**Pirma užduoties dalis:**

Diskusija: ar teko susidurti su žalinga, destruktvyia, virtualioje erdvėje esančia, medžiaga (skaitiniu, žaidimu, filmu, naujienomis ir pan.)? Ką tokiu atveju daryti? Kaip pasirinkti tinkamą medžiagą (skaitinį, žaidimą, filmą, naujienas ir pan.) virtualioje erdvėje? Kodėl svarbus kritinis mąstymas?

Antra užduoties dalis:

Individuali užduotis arba darbas grupėse: parengia pristatymą kaip pasirinkti savo amžiaus tarpsniui tinkamą medžiagą (skaitinį, žaidimą, filmą ir pan.).

Trečia užduoties dalis:

Diskutuoja: kodėl svarbu mokytis tinkamai pasirinkti medžiagą virtualioje erdvėje, informacijos šaltinius? Kokia galima žala kritiškai neatsirinkus informacijos šaltinių? Kokia nauda, jei tinkamai atsirenkami informacijos šaltiniai?

Ketvirta užduoties dalis:

Refleksija: asmeninis pamąstymas kaip jai/jam pavyksta/nepavyksta pasirinkti informacinių šaltinių bei medžiagos virtualioje erdvėje.

Pasiekimų lygiai:

Paaikrina, kodėl dalis virtualioje erdvėje esančios medžiagos gali būti žalinga, destruktvyi, pateikia pavyzdžių. Svarsto, kaip kine galima perteikti empatijos sąvoką (C4.1).	Atsirenka jo amžiaus tarpsniui tinkamus (1–2) informacijos šaltinius. Kritiškai vertina įvairius šaltinius, pasirinkimą argumentuoja. Diskutuoja apie empatijos sąvokos perteikimą kine (C4.2).	Diskutuoja apie informacijos šaltinių pasirinkimo svarbą. Analizuoja ir pateikia pavyzdžių, kaip kine atskleidžiama empatija Kitam. (C4.3).	Reflektuoja informacijos šaltinių pasirinkimo svarbą savo gyvenime. Pateikia nacionalinio kino pavyzdžių, kuriuose analizuojamas empatijos klausimas (C4.4).
--	---	---	--

Užduoties įgyvendinimo ir pasiekimų lygiai:

C4.1 Mokinė,-ys atlieka pirmą užduoties dalį.

C4.2 Mokinė,-ys atlieka pirmą užduoties dalį.

C4.3 Mokinė,-ys atlieka pirmą užduoties dalį.

C4.4 Mokinė,-ys atlieka pirmą užduoties dalį.

Ugdomos kompetencijos: pažinimo, kūrybiškumo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, komunikavimo.

Integraciniai ryšiai: lietuvių kalba, užsienio kalbos.

Vertinama: Pagal C4 pasiekimų lygius.

D Santykis su pasauliu. Aš–Tai***D1 Aš ir augmenija******D2 Aš ir gyvūnija******D3 Aš ir ekologija***

D1, D2 ir D3 PROJEKTAS

Klasė: 5-6

Tema: ilgalaikis projektas ekologijos tema (pirmai užduoties daliai skiriama 1-2 pamokos, antra užduoties dalis gali trukti 1-3 mėnesius).

Užduotis:

Ši užduotis - ilgalaikis projektas. Pirmiausiai, mokiniai klasėje keletą pamokų svarsto gyvūno ir žmogaus skirtumus, kuria strategijas kaip žmogus galėtų prisidėti prie gyvūnų gerovės, kodėl svarbu rūpintis gyvūnais, su mokytojos, -o pagalba aiškinasi žmogaus pagalba gyvūnams gali ir pakenkti. Ieško teigiamų ir neigiamų žmogaus pagalbos gyvūnams pavyzdžių. Ši užduoties dalyje galimos veiklos: diskusija, informacinio plakato rengimas, pristatymų ruošimas.

Antra užduoties dalis - rūšiavimo projektas. Tikslas - išmokyti teisingai rūšiuoti, surinkti mokykloje cirkuliuojantį depozitą (į taromatus pridudamus buteliukus ar skardines). Mokiniai pagamina rūšiavimui skirtas dėžes, paruošia informacinius plakatus, kartu su mokytojų pagalba prižiūri dėžes, mokytojų padedami surinktą tarą pristato į taromatus. Surinkti pinigai skiriami gyvūnų prieglaudai, taip konkrečiai pagalba parodant dėmesį rūpesčio reikalaujantiems gyvūnams. Be to, viso proceso metu išmokstamas teisingo rūšiavimo įgūdis, kuris įsitvirtina ilgalaikio projekto metu.

Pasiekimų lygiai:

Kelia klausimus apie žmogaus santykį su augalija, svarsto, kodėl svarbu rūpintis augalais. Domisi aplinkos taršos, klimato kaitos poveikiu augalijai (D1.1).	Paaishkina, kodėl svarbus žmogaus ir augalo santykis (rūpinimasis), kuria strategijas, padedančias saugoti augaliją (savo aplinkoje, šalyje, pasaulyje). Kelia klausimus, kaip mažinti aplinkos taršą ir neigiamą klimato kaitos poveikį augmenijai (D1.2).	Pristato strategijas, padedančias saugoti augaliją (savo aplinkoje, šalyje, pasaulyje). Diskutuoja, argumentuoja, kodėl verta saugoti gamtą, rūpintis augalais, paaishkina, kokia augalų reikšmė žmogui. Diskutuoja grupėje, kaip mažinti aplinkos taršą ir neigiamą klimato kaitos poveikį augmenijai (D1.3).	Reflektuoja augalijos svarbą savo aplinkoje, svarsto, kokią įtaką augalai daro žmogui. Pateikia veiksmingų būdų pasiūlymų, kaip mažinti aplinkos taršą ir neigiamą klimato kaitos poveikį augmenijai (D1.4).
Tyrinėja žmogaus ir gyvūno tarpusavio ryšius, skirtumus ir panašumus. Rūpindamasis gyvūnais kelia klausimus apie žmogaus atsakomybę prieš gyvūnus, taip pat ar reikia rūpintis laukiniais gyvūnais, paukščiais (D2.1).	Diskutuoja apie žmogaus ir gyvūno tarpusavio ryšį, skirtumus ir panašumus. Kuria strategijas, padedančias saugoti naminius bei laukinius gyvūnus, jas pristato (D2.2).	Argumentuoja, kodėl verta saugoti gyvūnus, jais rūpintis. Nurodo, kada žmogus turi prisiimti atsakomybę už gyvūnus bei kokie bus padariniai, jei žmogus atsakomybės neprisiims (D2.3).	Paaishkina, kada ir už kokius gyvūnus (naminius ir laukinius) žmogus gali prisiimti atsakomybę, pateikia pavyzdžių. Reflektuoja savo atsakomybės už gyvūnus asmeninę patirtį (D2.4).
Padedamas tyrinėja žmogaus atsakomybės už gamtą klausimą, išvardija keletą pavyzdžių (D3.1).	Pateikia 1–2 pavyzdžius iš savo kasdienybės, kaip konkrečiai rūpinasi gamta (D3.2).	Diskutuoja, argumentuoja, kokie yra pagrindiniai ekologijos principai kasdieniniame gyvenime, juos pristato (D3.3).	Kuria strategijas, kaip atrodys gamta jei ja rūpinsimės ir jei nesirūpinsime, išvardija pagrindinius skirtumus, pateikia rekomendacijas (D3.4).

Užduoties įgyvendinimo ir pasiekimų lygiai:

D2.1 Mokinė,-ys svarsto kodėl svarbu rūpintis augalais.

D2.2 Mokinė,-ys domisi aplinkos taršos klausimu.

D2.3 Mokinė,-ys diskutuoja grupėje kaip mažinti aplinkos taršą ir neigiamą klimato kaitos poveikį augmenijai.

D2.4 Mokinė,-ys pateikia veiksmingų būdų pasiūlymų kaip mažinti aplinkos taršą ir neigiamą klimato kaitos poveikį augmenijai.

D2.1 Mokinė,-ys įvardija skirtumus tarp žmogaus ir gyvūno, tačiau negali įvardinti pagalbos gyvūnams strategijų.

D2.2 Mokinė,-ys įvardija skirtumus tarp žmogaus ir gyvūno, įvardija pagalbos gyvūnams strategijas.

D2.3 Mokinė,-ys ne tik įvardija skirtumus tarp žmogaus ir gyvūno, įvardija pagalbos gyvūnams strategijas, bet ir paaiškina kokie yra gyvūnų poreikiai.

D2.4 Mokinė,-ys ne tik įvardija skirtumus tarp žmogaus ir gyvūno, įvardija pagalbos gyvūnams strategijas, paaiškina kokie yra gyvūnų poreikiai, kada žmogus gali gyvūnui padėti, o kada pakenkti. Laisvai diskutuoja šiomis temomis.

D3.1 Mokinė,-ys svarsto žmogaus atsakomybės už gamtą klausimą, įvardija keletą pavyzdžių, pradeda vykdyti depozito rinkimo projektą (dirbdami grupėse gaminasi dėžės, plakatus).

D3.2 Mokinė,-ys ne tik svarsto žmogaus atsakomybės už gamtą klausimą, įvardija pavyzdžius, bet ir geba pateikti pavyzdžių iš savo kasdienybės ir asmeninės patirties, kaip jis/ji rūpinasi gamta, svarsto kodėl svarbu teisingai rūšiuoti. Kartu su grupe pradeda vykdyti depozito rinkimo projektą.

D3.3 Mokinė,-ys pateikia daugiau pavyzdžių, kaip dar be rūšiavimo galima rūpinti savo aplinką, gamtą, kartu su mokinių grupe tęsia projektą, geba kitų klasių mokiniams paaiškinti kodėl svarbu rūšiuoti atsakingai.

D3.4 Mokinė,-ys svarsto ateities perspektyvas kaip atrodys mūsų aplinka ir gamta jei ja nesirūpinsime ir jei ja rūpinsimės, mažiau vartosime, neteršime. Kartu su mokinių grupe vykdomas projektas pasiekia rezultatus. Mokiniai kartu nusprendžia kam paaukos už depozitą surinktus pinigus, pavyzdžiui, galbūt perduos juos gyvūnų prieglaudai.

Projekto įgyvendinimo pavyzdys:

(Medžiaga iš KTU Vaižganto progimnazijos archyvo)

Ugdomos kompetencijos: Pažinimo, pilietiškumo, komunikavimo, kūrybiškumo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos.

Integraciniai ryšiai: lietuvių kalba, dailė, technologijos.

Vertinama: pagal D2 ir D3 pateiktus pasiekimų lygius. Vertinama pirma užduoties dalis – diskusija, pristatymų ruošimas, bei antra užduoties dalis – ilgalaikio projekto priežiūra ir įgyvendinimas.

D4 Ekologinių problemų raiška virtualybėje

Klasė: 5-6**Tema: Projektas “Pasivaikščiojimas gamtoje: mano ispūdžiai”****Užduotis: Ekologinių problemų raiška virtualybėje: Ar bandei fotografuoti gamtą?** Fotografuoja gyvūniją ir gamtą. Kuria fotomontažus apie gamtą ir gamtosaugines problemas.**Pirma užduoties dalis:**

Diskusija: kuo įdomi gamtos fotografija? Ar gamtos fotografavimo projektas gali prisidėti prie ekologinių problemų sprendimo?

Antra užduoties dalis:

Darbas grupėse: dirbdami grupėse mokiniai kuria projekto gaires: ką fotografuos, į ką sieks atkreipti žmonių dėmesį?

Trečia užduoties dalis:

Projekto įgyvendinimas.

Ketvirta užduoties dalis:

Projekto rezultatų pristatymas ir refleksija.

Pasiekimų lygiai:

Tyrinėja gamtos fotografijas, svarsto, kokias ekologijos problemas gali padėti atskleisti fotografija (D4.1).	Kuria projektą, kuriuo, pasinaudodamas fotografija, norėtų atkreipti dėmesį į žmogaus ir gamtos santykius (D4.2).	Įgyvendina fotografijos projektą, fotografuoja gamtą, analizuoja ekologijos problemas (D4.3).	Reflektuoja įgyvendintą fotoprojektą, apmąsto, kokias ekologines problemas pavyko užfiksuoti (D4.4).
---	---	---	--

Užduoties įgyvendinimo ir pasiekimų lygiai:**D4.1** Mokinė,-ys atlieka pirmą užduoties dalį.**D4.2** Mokinė,-ys atlieka pirmą ir antrą užduoties dalis.**D4.3** Mokinė,-ys atlieka pirmą, antrą ir trečią užduoties dalis.**D4.4** Mokinė,-ys atlieka visas užduoties dalis.**Ugdomos kompetencijos:** pažinimo, kūrybiškumo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, komunikavimo.**Integraciniai ryšiai:** lietuvių kalba, dailė, technologijos.**Vertinama:** Pagal D4 pasiekimų lygius.**9.2. 7–8 klasės****A Saviugda ir savisauga. Aš–Asmuo****A1 Pažįsta savo unikalumą****Klasė: 7****Tema:** Aš esu unikalus, -i!**Užduotis:** sukurkite savo vidinį žemėlapi. Kaip jame išdėliosite savo jausmus, emocijas, mintis, pomėgius? Autentiškumui atskleisti naudokite spalvas, simbolius. Įvardinkite, kas jus formuoja: laidos, filmai, literatūra. Pagalvokite kas geriau atspindi mano vidų – spalva ar žodžiai? Ar muzika čia yra paranki? O dainos žodžiai arba eilėraštis? Pagalvokite kodėl lengviau visa vidujybę išdėstyti žemėlapyje, t.y. užrašyti, nei tiesiog kalbėti apie minčių, emocijų, jausmų srautą?

Pasiekimų lygiai:

Kelia klausimus apie savo asmenybės išskirtinumą (unikalumą) ir panašumą į kitus. Pateikia pavyzdį apie asmens unikalumo svarbą, gali pateikti bent vieną pavyzdį iš literatūros ar kino. (A1.1.)	Analizuoja savo unikalumą, sugeba prisistatyti pasakodamas arba kitomis priemonėmis (fotonuotraukomis, videosiužetais, autoportretu). Kelia žmogaus veiklos prasmės ir savęs ieškojimo problemas. (A1.2.)	Ne tik supranta asmens unikalumo idėjos esmę, bet ir geba pateikti 1–2 pavyzdžius apie asmens unikalumą iš kasdieninio gyvenimo, TV dokumentikos, literatūros, kino filmų ir kitų artefaktų. Kelia objektyvaus savęs vertinimo problemą. Ieško prasmingos saviraiškos formų. (A1.3.)	Kelia probleminius klausimus apie asmens unikalumą. Samprotauja ir diskutuoja veiklos (kūrybos) prasmės ir objektyvaus vertinimo klausimais. Suvokia asmens unikalumui kylančias grėsmes. Sugeba originaliai, objektyviai, kūrybiškai pristatyti savo asmenį bent keletu būdų (autoportretu, autobiografija, video siužetu, drama, pantomima ir kt.). (A1.4.)
---	---	--	---

Užduoties įgyvendinimo ir pasiekimų lygiai:

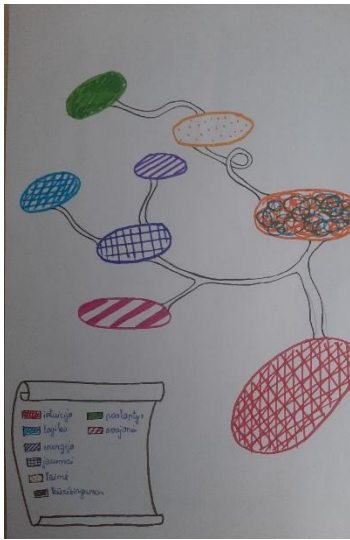
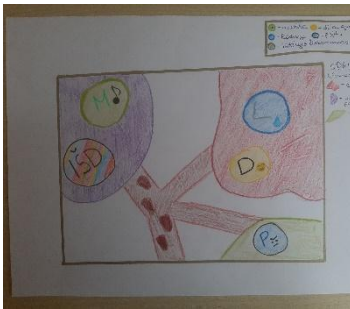
A1.1 Mokinė,-ys nupiešia keletą vidinio žemėlapių simbolių, tačiau neapjungia jų į bendrą visumą, pateikia tik vieną pavyzdį kas jį/ją formuoja, ugdo.

A1.2 Mokinė,-ys nupiešia keletą vidinio žemėlapių simbolių, naudoja spalvas ar kitas išraiškos priemones, pateikia keletą pavyzdžių kas jį/ją formuoja, ugdo.

A1.3 Mokinė,-ys nupiešia daugiau vidinio žemėlapių simbolių, pateikia jų paaiškinimus, pateikia keletą pavyzdžių kas jį/ją formuoja, ugdo.

A1.4 Mokinė,-ys nupiešia išsamų vidinį žemėlapi su daug skirtingų simbolių, spalvų, reikšmių, geba pateikti įvairių pavyzdžių iš TV laidų, literatūros, kino kas jį/ją formuoja, ugdo.

Darbų pavyzdžiai pagal pasiekimų lygius:

Slenkstinis lygis	Patenkinamas lygis	Pagrindinis lygis	Aukštesnysis lygis
			
Naudojami simboliai, tačiau nėra spalvų, neatskleista žemėlapi idėja.	Naudojamos spalvos, tačiau nėra kitokių simbolių, neatskleista žemėlapi idėja.	Naudojamos spalvos, atskleista žemėlapi idėja. Mokinys, -ė žodžiu pateikia keletą pavyzdžių iš	Naudojamos spalvos ir simboliai, atskleista žemėlapi idėja.

Mokinys, -ė žodžiu pateikia pavyzdį iš kasdienybės kas ji/ją formuoja, ugdo.	Mokinys, -ė žodžiu pateikia pavyzdį iš kasdienybės kas ji/ją formuoja, ugdo	kasdienybės, TV laidų, literatūros, kino kas ji/ją formuoja, ugdo.	Mokinys, -ė žodžiu pateikia įvairių pavyzdžių iš kasdienybės, TV laidų, literatūros, kino kas ji/ją formuoja, ugdo.
--	---	--	---

(Medžiaga iš KTU Vaižganto progimnazijos archyvo)

Ugdomos kompetencijos: pažinimo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, kūrybiškumo, komunikacinė.

Integraciniai ryšiai: lietuvių kalba, dailė, geografija.

Vertinama: pagal A.1 pateiktus pasiekimų lygius. Pagrindiniai kriterijai - kūrybiškumas, užduoties atlikimo autentiškumas (pavyzdžiai, raiška, spalvos) ir gebėjimas pateikti pavyzdžių iš kasdienybės, TV laidų, literatūros, kino, kas ji/ją formuoja, ugdo.

Šaltiniai:

A2 Pažįsta savo jausmus

Klasė: 8

Tema: Filmo "Pokalbiai rimtomis temomis" (rež. Giedrė Beinoriūtė) peržiūra ir analizė

Užduotis: Peržiūrėkite filmą "Pokalbiai rimtomis temomis" (rež. Giedrė Beinoriūtė) ar filmo ištrauką klasėje. Kiekvienas mokinys parašo savo refleksiją apie filmą: kuris pokalbis įsiminė labiausiai, kodėl? Kokį vaidmenį šiame filme vaidina filmo herojų jausmai? Kokios emocijos kyla bežiūrint šį filmą? Apie ką norėtum padiskutuoti pažiūrėjęs, -usi šį filmą?

Pasiekimų lygiai:

Kelia klausimus (refleksinius) apie savo vidinį pasaulį, su suaugusių pagalba supranta savo emocijas ir jausmus, supranta vienišumo ir pykčio (agresyvumo) problemą, geba apibūdinti savo būseną ir žino, iš ko gali sulaukti pagalbos (jei reikalinga). (A2.1.)	Supranta emocijų ir jausmų pažinimo svarbą, apibūdina, kaip jaučiasi vienišas arba pykčio apimtas žmogus. Domisi, supranta, aptaria vienišumo ir agresijos priežastis, geba pateikti tinkamą pavyzdį iš patirties, literatūros arba kino. (A2.2.)	Supranta ir gali draugams paaiškinti emocijų ir jausmų pažinimo svarbą. Geba suvaldyti, įvardinti pagrindines emocijas bei jausmus, pasidalina asmenine patirtimi ir pateikia pavyzdžių iš kitų žmonių patirties, literatūros, kino filmų. (A2.3.)	Kelia probleminius klausimus apie proto ir jausmų santykį. Taiko savistabą: atpažįsta, analizuoja, supranta savo emocijas ir jausmus, juos suvaldo ir įvardina. Kūrybiškai ir kritiškai reflektuoja saikingos jausmų raiškos ugdymo problemas. (A2.4)
--	---	--	---

Užduoties įgyvendinimo ir pasiekimų lygiai:

A2.1 Mokinė, -ys glaustai įvardija savo įspūdį apie filmą.

A2.2 Mokinė, -ys įvardija daugiau jausmų, kurie jam/jai kilo žiūrint šį filmą ir rašant refleksiją.

A2.3 Mokinė, -ys įvardija ne tik savo įspūdį bei kilusių jausmų įvairovę, bet ir aptaria filmo herojų būsenas, jausmus, situacijas, požiūrį į pasaulį.

A2.4 Mokinė, -ys diskutuoja apie emocijų svarbą žmogaus gyvenime bei kaip atrasti proto ir širdies ryšį, diskusijoje reflektuoja matytas situacijas.

Ugdomos kompetencijos: pažinimo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos.

Vertinimas: pagal A2 pateiktus pasiekimų lygius.

Integraciniai ryšiai: lietuvių kalba ir literatūra.

Šaltiniai: <https://www.krikscioniskifilmai.lt/>

A3 Rūpestis dėl savęs ir kitų**A4 Aš ir virtualumas****Klasė: 7****Tema: Kaip apsaugoti savo kūną ir psichiką nuo žalingų priklausomybių?****Užduotis:**

Įpročiai kartais paverčia žmones vergais, kurie patys jau negali priimti sprendimų. Tokie žmonės tampa bevaliais, visiškai priklausomais nuo kitų žmonių. Tuomet juos pradeda valdyti kiti žmonės, kurie gali jais manipuliuoti, siekdami asmeninės naudos sau.

Pažaiskite žaidimą:

Susiskirstykite į grupes po tris: mokiniai surašo savo vardus ant lapelių, ir sulankstę juos sumeta į dėžutę. Mokytoja, -as traukia po tris lapelius su vardais, garsiai juos skaito, paskelbdamas grupes su vardais.

Kiekvienoje grupėje yra trys vaidmenys:

1. Bevalis, kuris neturi savo nuomonės kaip jam elgtis, ir kuriam įsakinėja valdovas, bevalis nuolat klausinėja patarėjo, ar verta valdovo įsakymus vykdyti. Bevalis privalo besąlygiškai klausyti patarėjo.

2. Valdovas, kuris įsakinėja bevaliui, ką daryti.

3. Patarėjas, kuris pasako bevaliui, ar vykdyti valdovo paliepimus, ir kaip tai padaryti. Patarėjo nuomonė gali nesutapti su valdovo nuomone, ir jis kartais gali patarti valdovo neklausyti.

Žaiskite šį žaidimą grupėse, išbandydami bent po dvi situacijas. Sugalvokite konkrečių situacijų pavyzdžių iš jūsų gyvenimo – tiek realaus, tiek virtualaus, kur valdovu gali būti jūsų tėvai, mokytojai, vyresnių klasių mokiniai, kompiuterinių žaidimų draugai, "influenceriai", liepiantys jums kažką daryti. Patarėju gali būti artimas draugas, kurio nuomonę jūs gerbiate, ir kuriuo pasitikite, koks nors pareigūnas, vyresnis brolis, tėvai.

Tuomet jūs kreipiatės į patarėją, prašydami pagalbos (patarėju čia gali būti tėvai, klasės draugai ar mokytojai). Būtina žaidimo sąlyga - bevalis turi įvykdyti patarėjo nurodymus.

Pažaidę pasikeiskite rolėmis grupės viduje, tegu bevalis tampa patarėju, patarėjas - valdovu, o valdovas - bevaliu. Žaiskite tol, kol visi mokiniai grupėje bus pabandę visus vaidmenis.

Klausimai žaidimo aptarimui:

Kurį vaidmenį tau labiausiai patiko vaidinti? Kodėl?

1. Kaip Tau atrodo, kurį vaidmenį Tu dažniausiai vaidini realiame gyvenime, realioje situacijoje?

2. Kokiose situacijose Tavo tėvai yra valdovai, kokiose patarėjai?

3. Kokiose situacijose Tavo draugai yra valdovai, kokiose patarėjai?

4. Kokiose situacijose žmonės internetinėje erdvėje (žaidimų draugai, "influenceriai", kuriuos seki) yra valdovai, kokiose patarėjai?

5. Pateik pavyzdžių, kai aklai klausant "valdovų" realioje erdvėje kyla grėsmė fizinei bei psichologinei sveikatai.

6. Pateik pavyzdžių, kai aklai klausant "valdovų" virtualioje erdvėje kyla grėsmė fizinei bei psichologinei sveikatai. Kaip tokiose situacijose apsaugoti pačiam ir apsaugoti kitus?

7. Kokiose situacijose Tu pats sau esi valdovas arba patarėjas? Ar Tu visada vykdai savo įsakymus ir ar visada klausai savo patarimų sau? Jei ne, tai kas Tau trukdo? O kas padeda?

Pasiekimų lygiai:

Pastebi, supranta liūdesio ir nepakankamo savęs vertinimo grėsmės asmens	Suvokia pozityvaus mąstymo apie gyvenimą ir savo charakterio stiprinimo svarbą. Geba ne tik įvardinti fizinei	Geba tinkamai argumentuoti diskutuodamas saugojimosi nuo liūdesio, nevilties, žalingų priklausomybių	Savarankiškai, kūrybingai, įvairias būdais išreiškia nuostatas saugoti ir stiprinti savo kūną ir dvasią. Atsakingai svarsto
--	---	--	---

fizinei ir psichologinei sveikatai. Mokytojui ir tėvams padedant, ieško būdų mąstyti pozityviai ir apsisaugoti nuo šių grėsmių. (A3.1.)	bei psichologinei sveikatai kylančias grėsmes, bet ir pateikti tinkamą pavyzdį iš patirties, literatūros, kino. (A3.2.)	tema. Suvokia pozityvaus mąstymo, vertingų tikslų išsikėlimo svarbą. Domisi, kaip stiprinti savo valią ir kūną. Atranda, kad protas gali suvaldyti emocijas ir jausmus. Savo požiūrį pagrindžia pavyzdžiais iš literatūros, kino filmų. (A3.3.)	sveikatos saugojimo, gyvybės ir mirties santykio problemas, jaučiasi atsakingi ne tik už savo, bet ir kitų asmenų sveikatą bei gyvybę. (A3.4.)
Tyrinėja virtualios erdvės ir technologijų teikiamą naudą ir keliamas grėsmes. Žino svarbiausias saugaus darbo virtualioje erdvėje taisykles (pirmiausia, kaip saugoti savo asmens duomenis). (A4.1.)	Supranta virtualios erdvės keliamas grėsmes ir išvardija keletą būdų, kaip nuo jų apsisaugoti. Diskutuoja apie virtualios erdvės galimybes ir pavojus. Savo požiūrį pagrindžia faktais iš savo (arba kitų žmonių) patirties. (A4.2.)	Savarankiškai arba padedamas labiau patyrusių asmenų gilinausi į saugaus darbo virtualioje aplinkoje problemas. Kelia ir svarsto kompiuterinių žaidimų etikos problemas. Domisi dirbtinio intelekto taikymo galimybėmis. Apibūdina savo nuostatas virtualios erdvės atžvilgiu, jas pagrindžia pavyzdžiais iš literatūros, kino filmų. (A4.3.)	Virtualią erdvę kūrybingai ir saugiai naudoja ugdymosi procesui pagilinti ir praplėsti. Geba atsakingai saugoti save ir kitus nuo destruktivaus kompiuterinių žaidimų poveikio. Virtualiosios erdvės galimybes ir IT panaudoja išradingai saviraiškai, prasmingai komunikacijai, meninei veiklai, mokymuisi ir saviugdai. (A4.4.)

Užduoties įgyvendinimo ir pasiekimų lygiai:

A3.1 Mokinė,-ys padedama,-as svarsto realioje erdvėje dėl žemo savęs vertinimo, pasidavimo kito įtakai kylančias grėsmes. Padedamas ieško būdų apsisaugoti nuo šių grėsmių.

A3.2 Mokinė,-ys savarankiškai svarsto tiek realioje, tiek virtualioje erdvėje dėl žemo savęs vertinimo, pasidavimo kito įtakai kylančias grėsmes. Padedamas ieško būdų apsisaugoti nuo šių grėsmių.

A3.3 Mokinė,-ys argumentuotai diskutuoja žalingų priklausomybių, perdėto pasidavimo kito valiai realioje erdvėje tema. Savo požiūrį pagrindžia pavyzdžiais iš literatūros, kino ir kitų artefaktų.

A3.4 Mokinė,-ys atsakingai svarsto sveikatos saugojimo, gyvenimo ir mirties santykio problemas, jaučiasi atsakingi ne tik už savo, bet ir kitų asmenų sveikatą bei gyvybę.

A4.1 Mokinė,-ys padedama,-as svarsto virtualioje erdvėje dėl žemo savęs vertinimo, pasidavimo kito įtakai kylančias grėsmes. Padedamas ieško būdų apsisaugoti nuo šių grėsmių.

A4.2 Mokinė,-ys savarankiškai svarsto virtualioje erdvėje dėl žemo savęs vertinimo, pasidavimo kito įtakai kylančias grėsmes. Padedamas ieško būdų apsisaugoti nuo šių grėsmių.

A4.3 Mokinė,-ys argumentuotai diskutuoja žalingų priklausomybių, rizikingo elgesio, perdėto pasidavimo kito valiai virtualioje erdvėje tema. Savo požiūrį pagrindžia pavyzdžiais iš literatūros, kino ir kitų artefaktų.

A4.4 Mokinė,-ys atsakingai svarsto saugumo virtualioje erdvėje tema. Argumentuoja, kaip atsakingai saugoti save ir kitus nuo galimai destruktivaus kompiuterinių žaidimų, perdėto sekimo "influenceriais" poveikio.

Ugdomos kompetencijos: socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, komunikavimo.

Integraciniai ryšiai:

Vertinama: pagal A3 ir A4 pateiktus pasiekimų lygius.

Šaltiniai: užduotis parengta pagal L.Degėsys, R.Aškinytė. "Etika 7-9 klasėms". Kronta, 2002, p. 74.

B Dialoginis bendravimas. Aš–Tu**B1 Kitas kaip draugas****Klasė: 7****Tema: Ar turi draugą, kuriuo besąlygiškai pasitiki?****Užduotis:****PRATIMAS: Tikras draugas**

Sąvoką “tikras draugas” kiekvienas žmogus supranta skirtingai.

- I. Pažymėk, kuris iš išvardintų variantų apibūdina “tikro draugo” elgesį šiose situacijose (gali tikti keletas variantų, arba netikti nė vienas). Savo atsakymus pagrįsk. Gali pasiūlyti ir kitų tinkamo elgesio variantų.

1. Tu sudaužei vazą.

Tikrasis draugas bus tas, kuris:

- a. pasakys tiesą, kad vazą sudaužei tu;
- b. pameluos, kad vazą sudaužė jis;
- c. sakys: “tai ne mano reikalas. Aš apsimiesiu, kad nieko nemačiau, ir nieko negirdėjau. Tai tavo problema, tvarkykis pats”;
- d.

2. Tu atsisėdai ant išdažyto suoliuko ir išsitepei kelnes.

Tikrasis draugas bus tas, kuris:

- a. pasakys tau, kad išsitepei kelnes;
- b. apsimes, kad nieko nemato;
- c. rodys kitiems ir juoksis tau už nugaros;
- d.

3. Tu sudavei klasiokui.

Tikrasis draugas bus tas, kuris:

- a. visiems pasakys, kad klasiokui sudavei tu;
- b. pameluos, kad klasiokas pats užkliuvo už portfelio ir pargriuvo;
- c. niekam nieko nesakys;
- d.

4. Tu pradėjai rūkyti.

Tikrasis draugas bus tas, kuris:

- a. pasakys tavo mamai, kad tu rūkai;
- b. pats, draugystės vardan, ims rūkyti;
- c. apsimes, kad nieko nemato ir nežino;
- d.

5. Tu negrįžai laiku namo ir neišvedei į kiemą šuns, todėl šis pridarė kambaryje.

Tikrasis draugas bus tas, kuris:

- a. padės išvalyti, ir niekam šios istorijos nepapasakos;
- b. padės išvalyti, bet pasakys tavo tėvams, kas atsitiko;
- c. sakys: “tai ne mano reikalas, tvarkykis pats”;
- d.

6. Tu susirgai, todėl tave paguldė į ligonę.

Tikrasis draugas bus tas, kuris:

- a. niekam nesakys, kad tu guli ligoninėje, kad tave lankyti galėtų tik jis;
- b. nei karto neateis tavęs aplankyti ir sakys: “ligoniui svarbiausia ramybė!”;

- c. pats tave lankys, ir sudarys grafiką, kad tave kasdien lankytų kiti draugai;
- d.

7. Ne kartą gyreisi, kad esi puikus plaukikas. Kad visiškai nemoki plaukti, žino tik keletas artimiausių tavo draugų. Staiga, viduryje ežero, Tu iškrenti iš valtės.

Tikrasis draugas bus tas, kuris:

- a. stovės ir žiūrės, lauks, kol kaip nors išsikapanosi pats (juk yra tau prižadėjęs niekam nesakyti, kad tu nemoki plaukti);
- b. puls tave gelbėti, taip visiems likusiems išduodamas, kad tu nemoki plaukti;
- c. šauks: “gelbėkim, jis moka plaukti, tačiau gal krisdamas prisitrenkė”;
- d.

8. Tu visus metus svajojai patekti į mokyklos krepšinio rinktinę ir žaisti miesto turnyre. Tačiau per paskutinę treniruotę susižeidei koją, ir gydytojai tau uždraudė žaisti, kad nepakenktum sau dar labiau. Tu nutarei niekam nieko nesakyti, ir žaisti rungtynėse.

Tikrasis draugas bus tas, kuris:

- a. pasakys treneriui ir tavo tėvams apie gydytojo draudimą;
- b. niekam nieko nesakys;
- c. bandys visaip tave atkalbinėti;
- d.

9. Tu susipykai su mama ir pasiguodei draugui.

Tikrasis draugas bus tas, kuris:

- a. tavo istoriją papasakos dar keliems draugams;
- b. paguos tave ir sakys, kad dėl jūsų konflikto atsakinga tik mama;
- c. paguos tave ir pasiūlys kartu pagalvoti, kaip geriau būtų pasielgti, kad daugiau panašių konfliktų su mama nebekiltų;
- d.

II. Sukurk savo situaciją, galinčią nutikti tarp draugų. Pateik galimus pasirinkimo variantus:

- a.
- b.
- c.

Pasiekimų lygiai:

Kelia klausimus apie draugystės vertę bei kaip galėtų geriau pažinti savo draugus. Apibūdina savo geriausią draugą. (B1.1.)	Apibūdina savo draugystę, iškelia ir nagrinėja draugavimo etines problemas. Pateikia 1–2 pavyzdžius apie draugystę iš patirties, literatūros arba kino. (B1.2.)	Diskutuoja su draugais, analizuoja ir interpretuoja moralinius draugystės aspektus. Pagrindžia savo įžvalgas pavyzdžiais iš literatūros, kino filmų. (B1.3.)	Naudodamasis refleksiniais klausimais, apibūdina draugystę kaip autentišką ryšį su kitu žmogumi. Kelia probleminius klausimus apie draugystę ir meilę. (B1.4.)
---	---	--	--

Užduoties įgyvendinimo ir pasiekimų lygiai:

B1.1 Mokinė, -ys vertina draugystę, padedamas iškelia ir nagrinėja draugavimo etines problemas.

B1.2 Mokinė, -ys savarankiškai iškelia ir nagrinėja draugavimo etines problemas. Geba pagrįsti savo įžvalgas pavyzdžiais.

B1.3 Mokinė, -ys analizuoja ir interpretuoja moralinius draugystės aspektus, argumentuoja savo poziciją ir pasirinkimus. Geba pagrįsti savo įžvalgas pavyzdžiais

B1.4 Mokinė, -ys supranta ir vertina draugystę kaip autentišką ryšį su kitu žmogumi. Kelia probleminius klausimus apie draugystę ir meilę. Savarankiškai iškelia situacijų, kuriose gali būti pažeistas draugystės santykis.

Ugdomos kompetencijos: socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, komunikavimo, pilietiškumo.

Integraciniai ryšiai: Lietuvių kalba

Vertinama: pagal B1 pateiktus pasiekimų lygius.

Šaltiniai: užduotis parengta pagal L.Degėsys, R.Aškinytė. "Etika 7-9 klasėms". Kronta, 2002, p. 109.

B2 Kitas kaip artimas

Klasė: 7

Tema: Kodėl svarbu būti empatišku esančiam šalia?

Užduotis:

Padiskutuokite, ką šiose situacijose jų veikėjai galėtų jausti ir galvoti. Venkite abstrakčių vertinimų "gerai", "blogai". Pasistenkite įvardinti konkrečius jausmus ir emocijas. Savo atsakymus pagrįskite.

1. Vakar buvai išbartas už tai, ko nepadarei. Tai tave įskaudino. Šiandien tu matei, kaip Joną išbarė už tai, ko jis nepadarė. Kaip, tavo manymu, jis jaučiasi?
2. Praėjusią savaitę gavai neigiamą pažymį už anglų kalbos testą. Nuliūdai, nors žinai, kad nesimokei. Šiandien draugas taip pat gavo neigiamą pažymį. Slapčia jis tau prisipažino, kad nebuvo išmokęs pamokos. Kaip, tavo manymu, jis jaučiasi?
3. Šiandien per kūno kultūros pamoką tu penkis kartus įmetei į krepšį. Karolina įmetė šešis kartus. Kaip, tavo manymu, ji jaučiasi?
4. Praėjusį pirmadienį mama paprašė tavęs nueiti į parduotuvę šio to nupirkti. Tu nupirkai visko, tik pamiršai pieną. Šiandien sutikai Robertą, kuris ėjo namo nešinas pirkiniais. Kalbėdamas su tavimi jis prisiminė, jog pamiršo nupirkti kiaušinių. Kaip, tavo manymu, jis jaučiasi?
5. Ši ryt pavėlavai į mokyklą. Tau įėjus į klasę, mokytoja buvo suirzusi. Ji paprašė pateisinamojo tėvų raštelio, tu jo neturėjai. Po kelių minučių į klasę įėjo Kristupas. Mokytoja ir jo paprašė tėvų raštelio, ir Kristupas jį padavė. Kaip, tavo manymu, jis jaučiasi?
6. Antradienį buvo tavo mamos gimtadienis. Nupirkai raudonų gvazdikų, ir prieš mamai grįžtant iš darbo, padėjai juos ant stalo kartu su atviruku. Pamačiusi mama sušuko - "kokios nuostabios gėlės! Ačiū, labai ačiū". Šiandien sutikai Marių, grįžtantį iš krepšinio treniruotės. Jis papasakojo, kad vakar buvo jo mamos gimtadienis, o jis visiškai apie tai pamiršo. Kaip, tavo manymu, jis jaučiasi?
7. Karina yra geriausia tavo draugė. Ji pažadėjo nueiti su tavimi pažiūrėti naujausią filmą. Tu paskambinai Karinai ir sužinotai, kad šeštadienį ji negalės eiti su tavimi, nes turi važiuoti atlankyti savo senelę. Kaip, tavo manymu, ji jaučiasi?
8. Visa klasė planuoja eiti į Žilvino gimtadienį. Vaikai kalba apie tai jau visą savaitę. Prieš pat vakarėlį vienas iš klasės mokinių, Simas, susirgo ir negalės atėti. Kaip, tavo manymu, jis jaučiasi?
9. Grįždamas iš mokyklos sutikai savo vyresnįjį brolį. Jis vos neverkė. Paklausei, kas atsitiko, jis papasakojo, kad kažkas pavogė jo dviratį. Kaip, tavo manymu, jis jaučiasi?
10. Tu pasikviete draugę į svečius. Ji netyčia užkliudė vieną iš tavo mamos krištolinių vazų, kuri nukrito ir sudužo. Kaip, tavo manymu, draugė jaučiasi?

Pasiekimų lygiai:

Kelia klausimą apie jautrumo artimam žmogui svarbą. Mokosi užjausti ir empatiškai reaguoti (B2.1).	Analizuoja svarbiausius artimo žmogaus poreikius. Apibūdina atjautos artimajam svarbą ir reikšmę. Pateikia empatiškų poelgių pavyzdžių iš patirties,	Išklauso artimo žmogaus. Mokosi geriau suprasti savo tėvus (globėjus) ir kitus artimus šeimos narius. Pasidalina patirtimi, kaip pavyko įsijausti į jų padėtį, atjausti, išspręsti	Naudodamasis refleksiniais klausimais, pabrėžia atjautos ir empatijos svarbą, kelia klausimus apie artimųjų jausmus ir stengiasi jiems padėti. Kūrybiškai interpretuoja gebėjimą empatiškai jausti, dalinasi
--	--	--	--

	literatūros arba kino (B2.2).	konfliktus. Analizuoja atjautos artimajam svarbą ir reikšmę. Pagrindžia savo įžvalgas pavyzdžiais iš literatūros, kino filmų (B2.3).	savo patirtimi ir įžvalgomis su draugais. Kelia klausimus apie atjautą ir artimo meilę, gali pateikti daug pavyzdžių iš patirties, literatūros, kino ir kitų artefaktų (B2.4).
--	-------------------------------	--	--

Užduoties įgyvendinimo ir pasiekimų lygiai:

B2.1 Mokinė,-ys suvokia jautrumo artimam žmogui svarbą. Mokosi užjausti ir empatiškai reaguoti.

B2.2 Mokinė,-ys supranta svarbiausius artimo žmogaus poreikius. Suvokia ir geba artikuliuoti empatiškos atjautos artimajam svarbą ir reikšmę.

B2.3 Mokinė,-ys geba įsijausti į kito žmogaus padėtį, atjausti, išspręsti konfliktus. Suvokia ir geba artikuliuoti empatiškos atjautos artimajam svarbą ir reikšmę.

B2.4 Mokinė,-ys kūrybiškai interpretuoja gebėjimą empatiškai jausti, dalinasi savo patirtimi ir įžvalgomis su draugais. Kelia klausimus apie atjautą ir artimo meilę, gali pateikti daug pavyzdžių.

Ugdomos kompetencijos: socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, komunikavimo, pilietiškumo.

Integraciniai ryšiai: Pilietinis ugdymas

Vertinama: pagal B2 pateiktus pasiekimų lygius.

Šaltiniai: užduotis parengta pagal M.Lipman. "Liza. Etninis tyrimas. Mokytojo knyga". Kronta, 2001, p. 37.

B3 Kitas kaip svetimas

Klasė: 8

Tema: Kaip su(si)taria skirtingos bendruomenės?

Užduotis:

- I. Įsivaizduokite, kad esate projektuotojai, ir gavote užsakymą sukurti jūsų miesto, miestelio ar kaimo svajonių parką. Parko teritorija didžiulė, finansavimą galite gauti viskam, ką tik sugalvosite. Dirbdami nedidelėse grupėse sukurkite tokį parką, kuris jums labai patiktų ir jame norėtumėte leisti laisvalaikį. Nubraižykite detalų parko planą ant didelio popieriaus lapo. Sužymėkite takus, žaliąsias zonas, įvairių veiklų vietas.
- II. Pristatykite savo svajonių parko planus klasės draugams.
- III. Pažvelkite į savo parko planus dar kartą. Ar tokiaame parke gerai jausis ir turės savo veikloms vietos visi bendruomenės nariai? Pavyzdžiui:
 1. Ponia Onutė, 86 metų, labai mėgstanti skaityti knygas.
 2. Parkūrininkai.
 3. Jonukas, 3 metų, mėgsta žaisti smėlio dėžėje ir važinėti dviratuku.
 4. Tomas, 16 metų neįgalus vaikiną, galintis judėti tik rateliuose.
 5. Ponas Jonas, 65 metų, mėgsta važinėti dviračiu ir riedučiais.
 6. Ponia Sigita ir jos šuo Dzeusas, kuris labai mėgsta ne tik pasivaikščioti, bet ir laisvai pabėgioti.
 7. Jaunųjų gamtininkų grupė. Jie norėtų vietos ne tik gėlynui, bet ir daržovių lysvėms.
 8. Domas, svajojantis būti alpinistu. Norėtų parke treniruotis tiek lipti, tiek ir bendrai fiziškai sustiprėti.
 9. Ponios Danutė ir Genutė, mėgstančios gamtoje gerti arbatą ir vaišintis pyragėliais.
- IV. Papildykite savo planus taip, kad parkas būtų ne tik jūsų, bet ir kiekvieno gyventojų svajonių vieta, kad visi būtų laimingi ir kaip įmanoma vienas kitam netrukdytų užsiimti mėgstamomis veiklomis.
- V. Pristatykite papildytus parko planus kitiems klasės mokiniams.
- VI. Padiskutuokite, kurie parko planai jums labiau patinka – pirmasis ar papildytas variantas? Kodėl?

Pasiekimų lygiai:

Kelia klausimus apie pagarbaus ir mandagaus bendravimo su svetimu žmogumi principus. Mokytojo padedamas kelia klausimus apie santykio su svetimu problemas (B3.1).	Analizuoja galimo abejingumo arba priešiško kitam kaip svetimam kilmės šaltinius. Pateikia pavyzdį iš patirties, literatūros arba kino (B3.2).	Kelia klausimus apie santykį su pažįstamu (artimu) ir su svetimu žmogumi. Analizuoja nejautrumo, priešiško ar net žiaurumo kitam svetimam priežastis. Pagrindžia savo įžvalgas pavyzdžiais iš literatūros, kino (B3.3).	Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja geranorišką santykio su svetimu žmogumi nuostatą. Kitiškai ir kūrybiškai reflektuoja galimo priešiško svetimam fenomeną. Pasiūlo keletą originalių būdų, kaip spręsti priešiško nepažįstamiems žmonėms problemą (B3.4).
Pastebi ir apibūdina žmonių bendruomenių įvairovę. Suvokia tolerancijos jų atžvilgiu svarbą. Skaitė knygų arba matė filmų apie alternatyvios kultūros bendruomenes (C3.1).	Siekia geriau pažinti ir suprasti alternatyvių bendruomenių gyvenimo būdą, papročius bei vertybes. Pateikia pavyzdžių apie tokias bendruomenes iš patirties, literatūros arba kino (C3.2).	Turi žinių ir etikiškai pagrįstas nuostatas įvairių (alternatyvių) bendruomenių atžvilgiu. Vadovaujasi kultūrų įvairovės, pagarbos ir tolerancijos principais. Remiasi įvairiais pavyzdžiais iš literatūros, kino ir kitų artefaktų (C3.3).	Savarankiškai tyrinėja, siekia geriau pažinti alternatyvias bendruomenes (socialines grupes, etnines, religines, kultūrines bendruomenes ir kt.). Kitiškai ir kūrybiškai reflektuoja alternatyvių bendruomenių santykio su tradicine bendruomene problemas. Ištraukia iš šių bendruomenių kultūros puoselėjimo, išsaugojimo arba jų narių teisių gynimo judėjimus (C3.4).

Užduoties įgyvendinimo ir pasiekimų lygiai:

B3.1 Mokinė, -ys padedama, -as pastebi kitokių interesų žmones, kelia santykio su svetimu problemas.

B3.2 Mokinė, -ys savarankiškai pastebi kitokių interesų žmones, kelia santykio su svetimu problemas. Savarankiškai suvokia ir geba artikuliuoti galimo abejingumo arba priešiško kitam kaip svetimam kilmės šaltinius bei galimas nesusikalbėjimo priežastis, pateikia pavyzdžių.

B3.3 Mokinė, -ys liudija geranorišką santykio su svetimu žmogumi nuostatą. Padedamas pasiūlo originalių būdų, kaip spręsti priešiško nepažįstamiems žmonėms problemą.

B3.4 Mokinė, -ys liudija geranorišką santykio su svetimu žmogumi nuostatą. Savarankiškai pasiūlo originalių būdų, kaip spręsti priešiško nepažįstamiems žmonėms problemą.

C3.1 Mokinė, -ys padedama, -as pastebi, įvardija ir apibūdina žmonių bendruomenių įvairovę. Suvokia tolerancijos jų atžvilgiu bei darnaus sugyvenimo svarbą.

C3.2 Mokinė, -ys savarankiškai pastebi, įvardija ir apibūdina žmonių bendruomenių įvairovę. Siekia geriau pažinti ir suprasti alternatyvių bendruomenių gyvenimo būdą, papročius bei vertybes. Suvokia tolerancijos jų atžvilgiu bei darnaus sugyvenimo svarbą.

C3.3 Mokinė, -ys padedama, -as tyrinėja, siekia geriau pažinti alternatyvias bendruomenes ar interesų grupes. Kitiškai ir kūrybiškai reflektuoja alternatyvių bendruomenių santykio su tradicine bendruomene problemas. Padedamas siūlo būdų, kaip apginti šių bendruomenių interesus.

C3.4 Mokinė, -ys savarankiškai tyrinėja, siekia geriau pažinti alternatyvias bendruomenes ar interesų grupes. Kitiškai ir kūrybiškai reflektuoja alternatyvių bendruomenių santykio su tradicine bendruomene problemas. Savarankiškai siūlo būdų, kaip apginti šių bendruomenių interesus.

Ugdomos kompetencijos: socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, komunikavimo, pilietiškumo.
Integraciniai ryšiai: Pilietinis ugdymas
Vertinama: pagal B3 ir C3 pateiktus pasiekimų lygius.

B4 Virtualus kitas

Klasė: 7

Tema: Kokios yra bendravimo virtualioje erdvėje taisyklės?

Užduotis:

I. Pažiūrėkite žemiau pateiktą video:

[MANDAGUS ELGESYS SKAITMENINĖJE ERDVĖJE](#)

II. Pasiskirstykite į grupes po 3. Paisirinkite, kuria tema norite parengti trumpą pristatymą su pavyzdžiais. Dalis grupių turėtų parengti pristatymą viena tema, dalis – kita.

Temos:

1. Nedaryk kitam to, ko pats nenori sulaukti
2. Socialiniuose tinkluose mes rašome savo CV

Pasiekimų lygiai:

Kelia klausimus apie tinkamo (mandagaus) komunikavimo virtualioje erdvėje taisykles (B4.1).	Kelia klausimus apie saugaus, tinkamo bendravimo virtualioje erdvėje ribas. Pasako tinkamo ir netinkamo bendravimo virtualioje erdvėje taisykles. Pateikia pavyzdžių iš patirties (B4.2).	Analizuoja virtualaus Kito ne tik tekstą, bet ir kontekstą (jei tai dirbtinis intelektas – siekia suprasti jo paskirtį ir parametrus). Diskutuoja apie bendravimo su virtualiu Kitu etines normas. Pateikia įvairių pavyzdžių iš	Kelia etinius klausimus, susijusius su virtualybės galimybėmis ir dirbtinio intelekto taikymu. Kitiškai ir kūrybiškai reflektuoja virtualiame bendravime kylančias problemas. Demonstruoja geranoriško ir konstruktyvaus bendravimo virtualioje erdvėje įgūdžius (B4.4).
---	---	--	--

		patirties, literatūros, kino (B4.3).	
--	--	--------------------------------------	--

Užduoties įgyvendinimo ir pasiekimų lygiai:

B4.1 Mokinė, -ys žino ir taiko tinkamo komunikavimo virtualioje erdvėje taisykles.

B4.2 Mokinė, -ys padedama, -as kelia klausimus apie saugaus, tinkamo bendravimo virtualioje erdvėje ribas. Žino tinkamo ir netinkamo bendravimo virtualioje erdvėje taisykles. Pateikia pavyzdžių iš patirties.

B4.3 Mokinė, -ys savarankiškai kelia klausimus apie saugaus, tinkamo bendravimo virtualioje erdvėje ribas. Žino tinkamo ir netinkamo bendravimo virtualioje erdvėje taisykles. Pateikia pavyzdžių iš patirties, literatūros, kino ir kitų artefaktų.

B4.4 Mokinė, -ys savarankiškai domisi, gilina ir kelia etinius klausimus, susijusius su virtualybės galimybėmis ir dirbtinio intelekto taikymu. Kitiškai ir kūrybiškai reflektuoja virtualiame bendravime kylančias problemas. Demonstruoja geranoriško ir konstruktyvaus bendravimo virtualioje erdvėje įgūdžius.

Ugdomos kompetencijos: pažinimo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, komunikavimo, pilietinė.

Integraciniai ryšiai: Pilietinis ugdymas.

Vertinama: pagal B4 pateiktus pasiekimų lygius.

C Socialiniai santykiai. Aš–Mes

C1 Aš ir šeima

Klasė: 7

Tema: Kokia šeimos švenčių prasmė?

Užduotis:

I. Paklausk visų savo šeimos narių:

1. Kokia jų mėgstamiausia šeimos šventė?
2. Kodėl būtent ši šventė yra mėgstamiausia?

Kiekvieno šeimos nario atsakymus (savo taip pat) užsirašyk.

II. Aptarkite surinktus atsakymus klasėje (bendroje diskusijoje arba grupelėse):

1. Kokios yra tavo ir tavo šeimos narių mėgstamiausios šventės? Kodėl?
2. Ar tavo ir kitų šeimos narių mėgstamiausios šventės sutampa? Kaip manai, kodėl?
3. Ar kitų šeimos narių atsakymai tave nustebino?
4. Kokia yra šeimos švenčių prasmė?
5. Ar jūsų šeima turi ypatingų tradicijų ar švenčių, kurių kitos šeimos nešvenčia?
6. Ar norėtum, kad šeimoje šventes švęstumėte kitaip? Kaip? Užrašyk savo pasiūlymus ir papasakok juos savo šeimos nariams. Galbūt ir kiti šeimos nariai turės idėjų bei pasiūlymų?

Pasiekimų lygiai:

Kelia klausimus apie šeimos tradicijas, papasakoja kaip švenčia šeimos šventes. (C1.1.)	Analizuoja savo teises ir pareigas šeimoje. Paaškina šeimos švenčių prasmę, susieja ją su vietovės, tautinėmis ir religinėmis tradicijomis. (C1.2.)	Argumentuotai diskutuoja apie šeimos bei tradicijos vertę ir prasmę. Kitiškai vertina teisei ir moralės principams prieštaraujančius papročius. Savo nuostatas pagrindžia pavyzdžiais iš	Naudodamasis refleksiniais klausimais, paaškina tradicijos sąvoką, pasiūlo šeimyninio bendravimo formoms naujų konstruktyvių idėjų. Analizuoja šeimų tradicijoms bei darnai išylančias problemas,
---	---	--	---

		literatūros, kino ir kitų artefaktų. (C1.3.)	pasiūlo būdų, kaip įveikti nuobodulį ir rutiną. (C1.4.)
--	--	--	---

Užduoties įgyvendinimo ir pasiekimų lygiai:

C1.1 Mokinė,-ys žino ir vertina savo šeimos tradicijas, suvokia jų prasmę.

C1.2 Mokinė,-ys suvokia ir paaiškina šeimos švenčių prasmę, susieja ją su vietovės, tautinėmis ir religinėmis tradicijomis.

C1.3 Mokinė,-ys suvokia ir geba artikuliuoti šeimos bei tradicijos vertę ir prasmę. Įžvelgia savo šeimos švenčių bei tradicijų unikalumą.

C1.4 Mokinė,-ys geba kūrybiškai plėsti tradicijos sąvoką, geba pasiūlyti šeimyninio bendravimo formoms naujų konstruktyvių idėjų.

Ugdomos kompetencijos: socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, komunikavimo.

Integraciniai ryšiai:

Vertinama: pagal C1 pateiktus pasiekimų lygius.

C2 Aš ir draugai

Klasė: 8

Tema: Kaip konstruktyviai išspręsti diskusijose su bendraamžiais kylančius konfliktus?

Užduotis:

Siekdami tikslo mes pasitelkiame tam tikras priemones. Kai kurios priemonės padeda pasiekti tikslo, kitos, atvirkščiai – trukdo.

Kai dirbate grupėse, jūsų tikslas yra susitarti ir rasti bendrą sprendimą.

Užpildyk lentelę. Pažymėk, ar pateiktos priemonės padės pasiekti šį tikslą, ar ne. Argumentuok savo pasirinkimą.

Visus atsakymus aptarkite bendroje diskusijoje. Diskutuodami pasistenkite panaudoti tas priemones iš lentelės, kurios jums atrodo veiksmingos.

	Tai veiksminga priemonė	Tai neveiksminga priemonė
1. Išklausyti visų grupės narių nuomones		
2. Kritikuoti savo nuomonę išreiškusį asmenį, o ne jo teiginį.		
3. Argumentuoti savo nuomonę		
4. Pateikti faktų ir įrodymų		
5. Ignoruoti kitų žmonių nuomonę, jei ji nesutampa su tavąja.		
6. Samprotaujant nepažeisti logikos principų.		
7. Siekti kad būtinai laimėtų tavo pasirinkimas, nors ir abejoji, ar jis tikrai teisingas.		
8. Siūlyti kitam atsisakyti savo požiūrio, jei jis nesutampa su daugumos nuomone.		
9. Vengti pateikti alternatyvių pavyzdžių, jei jie nesutampa su daugumos nuomone.		
10. Vengti ilgų diskusijų, siūlant klausimą išspręsti balsavimu.		
11. Išklausyti kitokias, drąsias ir originalias nuomones, atskleidžiančias tai, ko kiti nepastebėjo.		

Pasiekimų lygiai:

Kelia klausimus, kodėl svarbu dalyvauti klasės ir mokyklos bendruomenės gyvenime, su draugais laikytis sąžiningo, garbingo, pagarbaus elgesio normų. (C2.1.)	Apklausia klasės draugus, kaip jie galėtų įsitraukti į klasės ir mokyklos bendruomenės veiklas, išvardija keletą taisyklių, kurių svarbu laikytis norint išklausti ir atjausti draugus, atsižvelgti į bendrus interesus, susitarti dėl bendrų tikslų. (C2.2.)	Argumentuotai diskutuoja apie sąžiningumą, garbingumą ir teisingumą mokymosi procese ir mokinių bendruomenės santykiuose. Diskutuoja su klasės draugais, įsiklauso į jų nuomonę, mokosi iš kitų. Konstruktyviai sprendžia konfliktus, ugdo lyderystės gebėjimus. (C2.3.)	Iniciatyviai įsitraukia į klasės ir mokyklos bendruomenės veiklą. Demonstruoja, ugdo lyderio bruožus. Pasiūlo naujų idėjų, kaip kūrybiškai spręsti klasės bendruomenėje kylančias problemas. (C2.4.)
--	---	--	--

Užduoties įgyvendinimo ir pasiekimų lygiai:

C2.1 Mokinė,-ys dalyvauja klasės ir mokyklos bendruomenių diskusijose, laikosi sąžiningo, garbingo, pagarbaus elgesio su draugais normų.

C2.2. Mokinė,-ys sąmoningai dalyvauja klasės ir mokyklos bendruomenės veikloje, geba išklausti ir atjausti draugus, atsižvelgti į bendrus interesus, susitarti dėl bendrų tikslų.

C2.3 Mokinė,-ys kelia etinius klausimus apie sąžiningumą, garbingumą ir teisingumą mokymosi procese ir mokinių bendruomenės santykiuose. Diskutuoja su klasės draugais, įsiklauso į jų nuomonę, mokosi iš kitų.

C2.4 Mokinė,-ys geba pasiūlyti naujų idėjų, kūrybiškai spręsti problemas. Domisi etinėmis problemomis, diskusijos metu vadovaujasi aukštais moraliniais standartais.

Ugdomos kompetencijos: socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, komunikavimo.

Integraciniai ryšiai:

Vertinama: pagal C2 pateiktus pasiekimų lygius.

Šaltiniai: užduotis parengta pagal L.Degėsys, R.Aškinytė. "Etika 7-9 klasėms". Kronta, 2002, p. 109, bei M.Lipman. "Liza. Etnis tyrimas. Mokytojo knyga". Kronta, 2001, p. 31.

C3 Aš ir bendruomenė

Klasė: 8

Tema: Kaip su(si)taria skirtingos bendruomenės?

Užduotis:

I. Įsivaizduokite, kad esate projektuotojai, ir gavote užsakymą sukurti jūsų miesto, miestelio ar kaimo svajonių parką. Parko teritorija didžiulė, finansavimą galite gauti viskam, ką tik sugalvosite. Dirbdami nedidelėse grupėse sukurkite tokį parką, kuris jums labai patiktų ir jame norėtumėte leisti laisvalaikį. Nubraižykite detalų parko planą ant didelio popieriaus lapo. Sužymėkite takus, žaliasias zonas, įvairių veiklų vietas.

II. Pristatykite savo svajonių parko planus klasės draugams.

III. Pažvelkite į savo parko planus dar kartą. Ar tokiame parke gerai jausis ir turės savo veikloms vietos visi bendruomenės nariai? Pavyzdžiui:

1. Ponia Onutė, 86 metų, labai mėgstanti skaityti knygas.
2. Parkūrininkai.
3. Jonukas, 3 metų, mėgsta žaisti smėlio dėžėje ir važinėti dviratuku.
4. Tomas, 16 metų neįgalus vaikas, galintis judėti tik rateliuose.
5. Ponas Jonas, 65 metų, mėgsta važinėti dviračiu ir riedučiais.
6. Ponia Sigita ir jos šuo Dzeusas, kuris labai mėgsta ne tik pasivaikščioti, bet ir laisvai pabėgioti.
7. Jaunųjų gamtininkų grupė. Jie norėtų vietos ne tik gėlynui, bet ir daržovių lysvėms.
8. Domas, svajojantis būti alpinistu. Norėtų parke treniruotis tiek lipti, tiek ir bendrai fiziškai sustiprėti.
9. Ponios Danutė ir Genutė, mėgstančios gamtoje gerti arbatą ir vaišintis pyragėliais.

Papildykite savo planus taip, kad parkas būtų ne tik jūsų, bet ir kiekvieno gyventojų svajonių vieta, kad visi būtų laimingi ir kaip įmanoma vienas kitam netrukdytų užsiimti mėgstamomis veiklomis.

IV. Pristatykite papildytus parko planus kitiems klasės mokiniams.

V. Padiskutuokite, kurie parko planai jums labiau patinka – pirmasis ar papildytas variantas? Kodėl?

Pasiekimų lygiai:

Kelia klausimus apie pagarbus ir mandagus bendravimo su svetimu žmogumi principus. Mokytojo padedamas kelia klausimus apie santykio su svetimu problemas. (B3.1.)	Analizuoja galimo abejingumo arba priešiško kitam kaip svetimam kilmės šaltinius. Pateikia pavyzdį iš patirties, literatūros arba kino. (B3.2.)	Kelia klausimus apie santykį su pažįstamu (artimu) ir su svetimu žmogumi. Analizuoja neįautrumo, priešiško ar net žiaurumo kitam svetimam priežastis. Pagrindžia savo įžvalgas pavyzdžiais iš literatūros, kino. (B3.3.)	Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja geranorišką santykio su svetimu žmogumi nuostatą. Kitiškai ir kūrybiškai reflektuoja galimo priešiško svetimam fenomeną. Pasiūlo keletą originalių būdų, kaip spręsti priešiško nepažįstamiems žmonėms problemą. (B3.4.)
Pastebi ir apibūdina žmonių bendruomenių įvairovę. Suvokia tolerancijos jų atžvilgiu svarbą. Skaitė knygų arba matė filmų apie alternatyvios kultūros bendruomenes. (C3.1.)	Siekia geriau pažinti ir suprasti alternatyvių bendruomenių gyvenimo būdą, papročius bei vertybes. Pateikia pavyzdžių apie tokias bendruomenes iš patirties, literatūros arba kino. (C3.2.)	Turi žinių ir etikiškai pagrįstas nuostatas įvairių (alternatyvių) bendruomenių atžvilgiu. Vadovaujasi kultūrų įvairovės, pagarbos ir tolerancijos principais. Remiasi įvairiais pavyzdžiais iš literatūros, kino ir kitų artefaktų. (C3.3.)	Savarankiškai tyrinėja, siekia geriau pažinti alternatyvias bendruomenes (socialines grupes, etnines, religines, kultūrinės bendruomenės ir kt.). Kitiškai ir kūrybiškai reflektuoja alternatyvių bendruomenių santykio su tradicine bendruomene problemas. Išsitraukia į šių bendruomenių kultūros puoselėjimo, išsaugojimo arba jų narių teisių gynimo judėjimus. (C3.4.)

Užduoties įgyvendinimo ir pasiekimų lygiai:

B3.1 Mokinė, -ys padedama, -as pastebi kitokių interesų žmones, kelia santykio su svetimu problemas.

B3.2 Mokinė,-ys savarankiškai pastebi kitokių interesų žmones, kelia santykio su svetimu problemas. Savarankiškai suvokia ir geba artikuliuoti galimo abejingumo arba priešiško kitam kaip svetimam kilmės šaltinius bei galimas nesusikalbėjimo priežastis, pateikia pavyzdžių.

B3.3 Mokinė,-ys liudija geranorišką santykio su svetimu žmogumi nuostatą. Padedamas pasiūlo originalių būdų, kaip spręsti priešiško nepažįstamiems žmonėms problemą.

B3.4 Mokinė,-ys liudija geranorišką santykio su svetimu žmogumi nuostatą. Savarankiškai pasiūlo originalių būdų, kaip spręsti priešiško nepažįstamiems žmonėms problemą.

C3.1 Mokinė,-ys padedama,-as pastebi, įvardija ir apibūdina žmonių bendruomenių įvairovę. Suvokia tolerancijos jų atžvilgiu bei darnaus sugyvenimo svarbą.

C3.2 Mokinė,-ys savarankiškai pastebi, įvardija ir apibūdina žmonių bendruomenių įvairovę. Siekia geriau pažinti ir suprasti alternatyvių bendruomenių gyvenimo būdą, papročius bei vertybes. Suvokia tolerancijos jų atžvilgiu bei darnaus sugyvenimo svarbą.

C3.3 Mokinė,-ys padedama,-as tyrinėja, siekia geriau pažinti alternatyvias bendruomenes ar interesų grupes. Kitiškai ir kūrybiškai reflektuoja alternatyvių bendruomenių santykio su tradicine bendruomene problemas. Padedamas siūlo būdų, kaip apginti šių bendruomenių interesus.

C3.4 Mokinė,-ys savarankiškai tyrinėja, siekia geriau pažinti alternatyvias bendruomenes ar interesų grupes. Kitiškai ir kūrybiškai reflektuoja alternatyvių bendruomenių santykio su tradicine bendruomene problemas. Savarankiškai siūlo būdų, kaip apginti šių bendruomenių interesus.

Ugdomos kompetencijos: socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, komunikavimo.

Integraciniai ryšiai:

Vertinama: pagal B3 ir C3 pateiktus pasiekimų lygius.

C4 Aš ir virtuali bendruomenė

Klasė: 8

Tema: Ar norėčiau kurti savo laidą?

Užduotis:

Pasiskirstykite į grupes po tris-keturis. Pagalvokite, kokia tema jums aktuali? Kokią problemą norėtumėte analizuoti?

Sukurkite ir nufilmuokite trumpą (2-3) minučių video pasirinkta tema. Video pradžioje nepamirškite užrašyti temą bei problemą. Problemą pateikite klausimo forma.

Savo sukurtus video sukelkite į uždara virtualią grupę.

Toliau dirbkite tose pat grupėse. Peržiūrėkite kitų grupių filmukus. Pasitarkite savo grupėje ir komentaruose išsakykite, kas jums draugų filmukuose patiko. Kiekvienam kitos grupės video parašykite palaikančių, paskatinančių komentarų.

Pasiekimų lygiai:

Kelia klausimus apie virtualias bendruomenes socialiniuose tinkluose ir kompiuteriniuose žaidimuose. Ugdosi žaidybinius	Analizuoja, kaip socialiniuose tinkluose, bendraamžių forumuose, kompiuteriniuose žaidimuose ugdosi tinkamo tarpasmeninio, grupinio, tarptautinio ir	Kitiškai vertina nesaikingą naudojimąsi internetu ir neriboto bendravimo prasmę. Saugo savo tapatumą (nuo susilieimo su tam tikra apribota ar uždara arba neribota ar globalia virtualia bendruomene),	Analizuoja ir kritiškai vertina savo santykį su virtualia bendruomene: atsisako savo amžiui netinkamo turinio ir paslaugų, saugo savo asmens dorinį bei kultūrinį integralumą, vengia pažeisti autorines ir intelektines nuosavybės teises. Ryšio su
---	--	--	--

komunikacinius gebėjimus. (C4.1.)	tarpkultūrinio bendravimo pagrindų (supratimo, palaikymo, nustebimo, įvertinimo, priėmimo, atmetimo ir t.t.). (C4.2.)	o gaunamos informacijos srautą stengiasi panaudoti tikslingai saviugdai. (C4.3.)	virtualia bendruomene galimybes naudoja saviugdos, kūrybinių idėjų pasidalinimo, bendraminčių ir bendrų interesų grupių kūrimo, pramogų ir pasirengimo profesinei veiklai tikslais. (C4.4.)
-----------------------------------	---	--	---

Užduoties įgyvendinimo ir pasiekimų lygiai:

C4.1 Mokinė,-ys domisi virtualiomis bendruomenėmis socialiniuose tinkluose ir kompiuteriniuose žaidimuose.

C4.2 Mokinė,-ys socialiniuose tinkluose, bendraamžių forumuose, kompiuteriniuose žaidimuose ugdomi tinkamo tarpasmeninio, grupinio, tarptautinio ir tarpkultūrinio bendravimo pagrindų (supratimo, palaikymo, nustebimo, įvertinimo, priėmimo, atmetimo, ...). Padedamas parašo pozityvų kitų video įvertinimą.

C4.3 Mokinė,-ys socialiniuose tinkluose, bendraamžių forumuose, kompiuteriniuose žaidimuose ugdomi tinkamo tarpasmeninio, grupinio, tarptautinio ir tarpkultūrinio bendravimo pagrindų (supratimo, palaikymo, nustebimo, įvertinimo, priėmimo, atmetimo, ...). Savarankiškai parašo pozityvų kitų grupių video įvertinimą.

C4.4 Mokinė,-ys ryšio su virtualia bendruomene galimybes naudoja saviugdos, kūrybinių idėjų pasidalinimo, bendraminčių ir bendrų interesų grupių kūrimo, pramogų ir pasirengimo profesinei veiklai tikslais.

Ugdomos kompetencijos: kūrybiškumo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, komunikavimo.

Integraciniai ryšiai: informacinės technologijos.

Vertinama: pagal C4 pateiktus pasiekimų lygius.

D Santykis su pasauliu. Aš–Tai

D1 Aš ir augmenija

Klasė: 8

Tema: Kaip galiu prisidėti prie augmenijos puoselėjimo, ar suprantu to reikšmę?

Užduotis:

I.Pažiūrėkite žemiau pateiktus video.

Mokslo sriuba: kaip komunikuoja augalai?

Miško internetas (Kaip medžiai bendrauja tarpusavyje)

II. Padiskutuokite:

Ar tave nustebino video pateikta informacija? Kodėl? Ar ši informacija pakeitė tavo požiūrį į augalus ir gamtą?

Kaip supranti posakį - gamta yra mūsų namai?

Kodėl svarbu saugoti augalus?

Kaip žmonės galėtų sumažinti augalų naikinimą?

Kuo tu ir tavo šeima galėtumėte prisidėti prie augalų išsaugojimo?

Pasiekimų lygiai:

Kelia klausimą, kodėl gamta yra mūsų namai. Pateikdamas 1–2 pavyzdžius paaiškina gamtosaugos svarbą. () D1.1.	Įvardija <i>gamtos vaikų</i> sąvokos ypatybes. Argumentuotai paaiškina, kodėl svarbu saugoti gamtą. Pagrindžia savo įžvalgas pavyzdžiais iš patirties, video dokumentikos, kino ar literatūros. (D1.2.)	Diskutuoja gamtosaugos temomis su draugais, analizuoja gamybos bei vartojimo ribojimo, ekologinio ūkininkavimo ir kitas su gamtosauga susijusias problemas. Siūlo idėjas, ieško ekologinių problemų sprendimo būdų. Suvokia ekologinių problemų nagrinėjimo medijose, kine ir literatūroje reikšmę.(D1.3.)	Pasiūlo 2–3 idėjas, kaip įgyvendinti gamtos ir gamtos išteklių tausojimo iniciatyvas: taupyti energiją ir išteklius, saugoti miškus, laukus ir vandenį – natūralias gyvūnų buveines, tausoti daiktus, rūšiuoti atliekas. Naudoja virtualios erdvės komunikacijos galimybes ir kitas (meninės saviraiškos, projektinės veiklos) priemones gamtosaugos idėjoms skleisti.(D1.4.)
---	---	--	---

Užduoties įgyvendinimo ir pasiekimų lygiai:

D1.1 Mokinė,-ys suvokia ir geba paaiškinti gamtosaugos svarbą.

D1.2 Mokinė,-ys suvokia ir argumentuotai paaiškina, kodėl svarbu saugoti gamtą. Geba pagrįsti savo įžvalgas pavyzdžiais iš patirties, video dokumentikos, kino ar literatūros.

D1.3 Mokinė,-ys argumentuotai diskutuoja gamtosaugos temomis su draugais, analizuoja gamybos bei vartojimo ribojimo, ekologinio ūkininkavimo ir kitas su gamtosauga susijusias problemas. Siūlo idėjas, ieško ekologinių problemų sprendimo būdų. Suvokia ekologinių problemų nagrinėjimo medijose, kine ir literatūroje reikšmę.

D1.4 Mokinė,-ys imasi lyderystės šeimoje arba draugų bendruomenėje praktiškai įgyvendinti gamtos ir gamtos išteklių tausojimo iniciatyvas: taupyti energiją ir išteklius, saugoti miškus, laukus ir vandenį - natūralias gyvūnų buveines, tausoti daiktus, rūšiuoti atliekas.

Ugdamos kompetencijos: pažinimo, pilietiškumo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, komunikavimo.

Integraciniai ryšiai: biologija.

Vertinama: pagal D1 pateiktus pasiekimų lygius.

D2 Aš ir gyvūnija

Klasė: 7

Tema: Ką žinai apie gyvūnų teises?

Užduotis:

PRATIMAS - VAIDINIMAS: Ar žuvis ir žmonės dūsta vienodai?

I.Poromis arba po vieną, be žodžių suvaidinkite šias situacijas. Pasistenkite pavaizduoti ne tik patį veiksmą, bet ir jį lydinčias emocijas.

1. Ant kabliuko užmautą slieką.

2. Vabalą, matantį, kad jį tuoj sutryps žmogus.
3. Žmogų, kurį vejasi vikšrinis traktorius.
4. Šunį, kurį vejasi žmogus su lazda.
5. Vaiką, kurį vejasi piktas šuo.
6. Skruzdėlę skruzdėlyne, kurį ardo žmogus.
7. Katę, kuriai mašina ką tik pervažiavo koją.
8. Žmogų, kuriam mašina ką tik pervažiavo koją.
9. Iš lizdo iškritusį paukščiuką, kurį žmogus nešasi namo.
10. Mokinį, kurį slibinas nešasi namo.
11. Žuvį jūroje, dūstančią nuo naftos teršalų.
12. Žmogų mieste, dūstantį nuo išmetamųjų dujų.
13. Gyvą karpį, kurį Tu nusipirkai parduotuvėje.
14. Liūtą, laisvai gyvenantį Afrikoje.
15. Liūtą cirke.

Likusieji mokiniai tegu pabando atspėti, ką jūs vaidinote.

Jei nenorite vaidinti, galite gyvūno būseną aprašyti. Aprašyme gyvūno neįvardinkite, aprašykite tik jo būseną, elgesį. Kai paskaitysite, likusieji mokiniai tegu pabando atspėti, ką aprašėte.

II. Aptarkite:

1. Ar žmonės turėtų saugoti ir ginti gyvūnus? Kodėl?
2. Ką tu asmeniškai darai ar galėtum padaryti?

Pasiekimų lygiai:

Žino pagrindines gyvūnų teises ir supranta jų saugojimo svarbą. (D2.1.)	Suvokia gyvūnų teisių prasmę ir svarbą. Savo nuostatas pagrindžia pavyzdžiais iš patirties, literatūros arba kino. (D2.2.)	Individualiai analizuoja ir grupėse argumentuotai diskutuoja apie gyvūnų teisių ir gyvūnų globos problemas. Pateikia įvairių pavyzdžių iš patirties, dokumentikos, literatūros, kino. (D2.3.)	Kūrybiškai sprendžia gyvūnų globos ir gyvūnų teisių apsaugos problemas. Imasi savo amžiui tinkamos atsakomybės už gyvūnus, paragina ir kitus taip daryti. Gyvūnų apsaugos tikslais pasinaudoja organizacinėmis, socialinių tinklų ar meninės saviraiškos priemonėmis. (D2.4.)
---	--	---	---

Užduoties įgyvendinimo ir pasiekimų lygiai:

D2.1 Mokinė, -ys žino pagrindines gyvūnų teises ir supranta jų saugojimo svarbą. Supranta ir argumentuotai pagrindžia gyvūnų saugojimo svarbą.

D2.2 Mokinė, -ys žino pagrindines gyvūnų teises, supranta ir argumentuotai pagrindžia gyvūnų saugojimo svarbą.

D2.3 Mokinė, -ys domisi, savarankiškai gilina ir su draugais aptaria gyvūnų teisių ir gyvūnų globos problemas. Pateikia įvairių pavyzdžių iš patirties, dokumentikos, literatūros, kino ir kitų artefaktų.

D2.4 Mokinė, -ys imasi savo amžiaus tarpsniui tinkamos atsakomybės už gyvūnus, paragina ir kitus taip daryti.

Ugdomos kompetencijos: pažinimo, pilietiškumo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, komunikavimo.

Integraciniai ryšiai: biologija.

Vertinama: pagal D2 pateiktus pasiekimų lygius.

Šaltiniai: užduotis parengta pagal L.Degėsys, R.Aškinytė. "Etika 7-9 klasėms". Kronta, 2002, p. 76.

D3 Aš ir ekologija

D4 Ekologinių problemų raiška virtualybėje

D3 ir D4

Klasė: 8

Tema: Kokios pilietinės iniciatyvos padeda spręsti ekologines problemas?

Užduotis:

I.Pažiūrėkite žemiau pateiktus video:

[Mindaugas Survila. Sengirė](https://www.youtube.com/watch?v=FPjZW-zOeTk)

<https://www.youtube.com/watch?v=FPjZW-zOeTk> (žr.2023-07-31)

[Mindaugas Lapelė apie Sengires](https://www.youtube.com/watch?v=9mXxie3LB0w)

<https://www.youtube.com/watch?v=9mXxie3LB0w> (žr.2023-07-31)

II.Parašykite trumpą ese tema "Pasaulis - tai vieta, kuriame visiems yra vietos".

III.Galbūt žinai filmų, video, internetinių platformų ir t.t., kuriuose analizuojamos aplinkosaugos problemos? Pasidalink savo rekomendacijomis su klasiokais.

Pasiekimų lygiai:

Kelia klausimus apie klimato atšilimo keliamas globalias problemas.(D3.1.)	Remdamasis faktais paaiškina klimato atšilimo keliamas globalias problemas. Pateikia 2–3 pavyzdžius iš mokslinių šaltinių, literatūros ar video dokumentikos. (D3.2.)	Geba argumentuotai diskutuoti apie klimato kaitos problemas su bendraamžiais. Argumentus grindžia duomenimis iš mokslinių šaltinių, dokumentinių ir meninių kino filmų. (D3.3.)	Naudodamasis refleksiniais klausimais, apibūdina klimato atšilimą ne tik kaip globalinę, bet ir kaip asmeninę problemą. Demonstruoja savo amžiaus tarpsniui tinkamą atsakingą laikyseną šiuo klausimu. Siūlo idėjas, kaip spręsti klimato kaitos problemą, geba argumentuotai diskutuoti su įvairaus amžiaus pašnekovais. (D3.4.)
Žino, seka bent vieną ekologinės etikos (aplinkosaugos) idėjų skleidėją (autorių, kūrėją, interneto forumą, socialinių tinklų grupę, transliuotoją, svetainę ar portalą). (D4.1.)	Domisi videodokumentika, filmais, TV ar radijo laidomis, internetiniais portalais, svarstančiais ekologines problemas. Mokytojo padedamas kelia klausimus apie moralinę žmonijos atsakomybę už ekologinių problemų sprendimą. (D4.2.)	Savarankiškai kelia klausimus apie ekologinę etiką ir juos aptaria virtualioje erdvėje (socialiniuose tinkluose, bendraamžių grupėse, interneto forumuose, ir t.t.) Domisi filmais, TV ar radijo laidomis, interneto portalais, svarstančiais ekologines problemas. (D4.3.)	Savarankiškai tyrinėja, analizuoja ir interpretuoja ekologinių problemų sprendimo galimybes virtualioje erdvėje. Kūrybiškai naudojami virtualios erdvės ir IT įrankiais sudominti bendraamžius ir įtraukti juos į ekologinių problemų sprendimų paiešką. Sukuria, pasiūlo naujų virtualių sprendimų giliau suvokti ekologijos problemas . (D4.4.)

Užduoties įgyvendinimo ir pasiekimų lygiai:

D3.1 Mokinė,-ys suvokia žmogaus veiklos keliamas globalias problemas.

D3.2 Mokinė,-ys geba faktais paaiškinti žmogaus veiklos keliamas globalias problemas. Pateikia pavyzdžių iš mokslinių šaltinių, literatūros ar video dokumentikos.

D3.3 Mokinė,-ys geba argumentuotai diskutuoti apie žmogaus veiklos problemas su bendraamžiais. Argumentus grindžia duomenimis iš mokslinių šaltinių, dokumentinių ir meninių kino filmų.

D3.4 Mokinė,-ys suvokia miškų išsaugojimą ne tik kaip globalinę, bet ir kaip asmeninę problemą. Demonstruoja savo amžiaus tarpsniui tinkamą atsakingą laikyseną šiuo klausimu.

D4.1 Mokinė,-ys žino bent vieną ekologinės etikos (aplinkosaugos) idėjų skleidėją (autorių, kūrėją, internetinį forumą, socialinių tinklų grupę, transliuotoją, svetainę ar portalą).

D4.2 Mokinė,-ys domisi video dokumentika, filmais, TV ar radijo laidomis, internetiniais portalais svarstančiais ekologines problemas. Su mokytojo pagalba kelia klausimus apie moralinę žmonijos atsakomybę už ekologinių problemų sprendimą.

D4.3 Mokinė,-ys savarankiškai kelia klausimus apie ekologinę etiką ir juos aptaria virtualioje erdvėje (socialiniuose tinkluose, bendraamžių grupėse, internetiniuose forumuose, ir t.t.) Domisi filmais, TV ar radijo laidomis, internetiniais portalais svarstančiais ekologines problemas.

D4.4 Mokinė,-ys savarankiškai tyrinėja, analizuoja ir interpretuoja ekologinių problemų sprendimo galimybes virtualioje erdvėje.

Ugdomos kompetencijos: pažinimo, pilietiškumo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, komunikavimo.

Integraciniai ryšiai: biologija.

Vertinama: pagal D3 ir D4 pateiktus pasiekimų lygius.

9.3. 9–10 ir I–II gimnazijos klasės

A Saviugda ir saviauga. Aš–Asmuo

A1 Pažįsta savo unikalumą

Klasė: 10/ gimnazijos I

Tema: Aš - unikalus asmuo. Kuriame ugdymosi medį

Užduotis:

Pasidalinkite į grupes po 3-5 mokinius. Reikalingos priemonės - po vieną A4 dydžio baltą lapą ir spalvoti markeriai arba kreidelės.

Grupelėse mokiniai aptaria šiuos klausimus, būtinai išklausydami kiekvieną iš grupelės narių:

- kuo aš esu ypatingas, kokios savybės daro mane ypatingu, unikaliu asmeniu?
- galbūt unikaliu mane daro išvaizda, išskirtiniai drabužiai, savitas mąstymas ir elgesys?
- kuo aš esu panašus į kitus žmones?
- ar buvimą asmeniu nulemia mano išskirtiniai bruožai, ar panašumas į kitus?
- kokie svarbiausi mano pozityvūs bruožai?
- kokius kitus pozityvius asmenybės bruožus tikiuosi išsiugdyti ateityje?
- ką aš geriausiai sugebu daryti?
- kokios yra mano gebėjimų ribos?
- kaip savo gerąsias savybes ir unikalius asmens bruožus galiu panaudoti pasirinkdamas profesiją?

Pabaigę aptarimą mokiniai apibendrina darbą piešdami savo asmenį simbolizuojantį medį. Medžio šaknys - tai įgimtos savybės, tėvų, mokytojų, draugų, visuomenės įtakos, maitinančios mūsų asmenybės augimą. Šakos - tai mūsų pozityvūs bruožai, žiedai arba vaisiai - tai pasiekimai ir laimėjimai, o pumpurai ir jaunos šakelės - tai kiti asmenybės bruožai, kuriuos siekiame išsiugdyti ateityje, profesiniai planai ir idealai.

Trumpai pristatykite savo sukurtus ugdymosi medžius klasėje, dėmesingai susipažinkite su kitų grupelių darbo rezultatais. Pasvarstykite, kiek ir kuo kiekvienas esate unikalus asmuo, kiek esate tokie patys, kas nulemia šiuos panašumus ir skirtumus.

Pasiekimų lygiai:

Kelia klausimus apie savo asmens tapatumo problemą. Lygina save su kitais, apibūdina savo asmenybės ir klasės draugų unikalumą (kuo mes panašūs, kuo skirtingi?) (A1.1).	Diskutuoja su klasės draugais apie asmens tapatumo problemas. Įvardija keletą savo bruožų, kurie sąlygoja asmenybės unikalumą. Pasitelkia pavyzdžių iš gyvenimo, literatūros ar kino kūrinių (A1.2).	Suformuluoja asmenybės tapsmo tikslus, įvardija siektinus idealus, juos pagrindžia žmogaus (moralinės) raidos teoriniais duomenimis, taip pat vertingais pavyzdžiais iš literatūros, dramos, kino filmų ar žymių asmenų biografijų (A1.3).	Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja unikalios asmenybės tapsmo galimybes ir kliūtis. Analizuoja, kaip šis tapsmas priklauso nuo santykio su savimi, gamta, kitais žmonėmis, visuomene, tauta, valstybe (A1.4).
--	--	--	---

Užduoties įgyvendinimo ir pasiekimų lygiai:

A1.1. Mokinys(-ė) pristatydamas savo nupieštą medį apibūdina save, įvardindamas, kokios įtakos formuoja jo asmens unikalumą, kokie yra svarbiausi jo asmens pozityvūs bruožai.

A1.2. Mokinys(-ė) pristatydamas savo nupieštą medį ne tik nurodo savo svarbiausius pozityvius bruožus, bet ir nusako, kokiomis asmeninėmis savybėmis ir bruožais skiriasi nuo kitų mokinių.

A1.3. Mokinys(-ė) pristatydamas savo nupieštą medį atskleidžia kokiomis asmeninėmis savybėmis ir bruožais skiriasi nuo kitų mokinių, įvardina kas sąlygoja jo unikalumą (tėvai, mokytojai, idealai, visuomenės įtaka ir pan.) ir kokie yra siektini tikslai.

A1.4. Mokinys(-ė) pristatydamas savo nupieštą medį įvardija įvairias savo asmenybės formavimosi įtakas (tėvai, kiti žmonės, tauta, valstybė), pozityvius bruožus, skirtumus ir panašumus su kitais žmonėmis, savo ateities planus ir siektinus idealus, reflektuoja savo kaip unikalios asmenybės tapsmo galimybes ir kliūtis.

Ugdomos kompetencijos: socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, pilietiškumo, kultūrinė, komunikavimo.

Integraciniai ryšiai: lietuvių kalba, pilietinis ugdymas.

Vertinama: pagal A1 kriterijus

A2 Pažįsta savo jausmus

Klasė: 9/ gimnazijos I

Tema: Kodėl žiūrime baisius filmus ir žaidžiame siaubo (išgyvenimo) kompiuterinius žaidimus?

Užduotis:

1. Mažose grupelėse po 3-4 mokinius pasikalbėkite, kokius žiūrėjote baisius filmus ir žaidėte gąsdinančius kompiuterinius žaidimus. Ką sužinojote apie žmogaus kūno ir psichikos galimybes, apie meilės ir neapykantos išraiškas? Kokius jausmus patyrėte? Kas padėjo įveikti baimę? Kas skatina tokius žaidimus žaisti? Kaip/ar grėsmingų situacijų išgyvenimas virtualybėje gali padėti savęs tobulinimui ir saviugdai? Surašykite argumentus už ir prieš siaubo filmus arba žaidimus.

2. Pasidalinkite grupelių įžvalgomis su visa klase ir mokytoja (-u). Apibendrinkite siaubo filmų arba žaidimų įtaką mokinių emocinei gerovei. Aptarkite etines ribas, kas žaidimuose leistina (toleruotina), o kas ne. Apibendrinkite išsakytas patirtis ir mintis, sukurkite rekomendacijas, kaip pasirinkti tinkamus kompiuterinius žaidimus ir išvengti galimos žalos savo bei draugų sveikatai.

3. Su mokytojo(-s) pagalba pasidomėkite psichologinės savistabos ir savikontrolės būdais, taip pat antikos mąstytojų pasiūlytais išmintingais saikingumo ir kitais jausmingos prigimties suvaldymo būdais.

4. Apibendrintus klausimus perduokite mokyklos psychologui, pasikvieskite jį (ją) į pamoką pokalbiui apie siaubo filmų bei žaidimų poveikį ir mokinių emocinę sveikatą/gerovę.

Pasiekimų lygiai:

Analizuoja žmogaus prigimtį ir charakterio sąlygotus galimus jausmų kraštutinumus ir geba apie tai kalbėti (A2.1).	Kelia klausimus apie meilės ir neapykantos prigimtį, jų raišką individo gyvenime. Diskutuoja grupėje, remiasi pavyzdžiais iš patirties, literatūros ir kino kūrinių (A2.2).	Analizuoja ir interpretuoja galimus žmogaus prigimtį jausmų kraštutinumus. Išvardija ir paaiškina konstruktyvius susivaldymo būdus. Remiasi įvairiais pavyzdžiais iš literatūros, kino (A2.3).	Kūrybiškai taiko savistabos ir savikontrolės metodus. Kasdienėse situacijose pritaiko Aristotelio ir stoikų mąstytojų aprašytus saikingo jausmų reguliavimo proto pagalbos metodus (A2.4).
--	---	--	--

Užduoties įgyvendinimo ir pasiekimų lygiai:

A2.1 Mokinys(-ė) atpažįsta, apibūdina meilės ir neapykantos apraiškas kino filmuose ir siaubo žaidimuose, įvardija savo jausmus, paaiškina, kas padėjo įveikti baimę.

A2.2 Mokinys(-ė) apibūdina meilės ir neapykantos apraiškas kino filmuose ir siaubo žaidimuose, įvardija savo jausmus, paaiškina, kas padėjo įveikti baimę, diskutuoja, pasiremia pavyzdžiais apie meilės ir neapykantos prigimtį bei apraiškas.

A2.3 Mokinys(-ė) apibūdina meilės ir neapykantos apraiškas kino filmuose ir siaubo žaidimuose, įvardija savo jausmus, analizuoja ir interpretuoja žmogaus patiriamų jausmų kraštutinumus, žino veiksmingų būdų kaip susivaldyti, remiasi įvairiais pavyzdžiais iš kino, literatūros ir kitų artefaktų.

A2.4 Mokinys(-ė) apibūdina meilės ir neapykantos apraiškas kino filmuose ir siaubo žaidimuose, įvardija savo jausmus, analizuoja ir interpretuoja žmogaus patiriamų jausmų kraštutinumus, žino veiksmingų būdų kaip susivaldyti, remiasi įvairiais pavyzdžiais, įvardija tokių filmų ir žaidimų etines ribas, be to, kūrybiškai taiko kai kurių Antikos mąstytojų idėjas apie saikingumo ir susivaldymo reikšmę, kasdieninėse situacijose taiko savistabos ir savikontrolės metodus.

Ugdomos kompetencijos: Pažinimo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, komunikavimo, skaitmeninė

Integraciniai ryšiai: lietuvių kalba, anglų kalba, informacinės technologijos

Vertinama: pagal A2 ir A4

A3 Rūpestis dėl savęs ir kitų

Klasė: 9/ gimnazijos I

Tema: Kodėl svarbu mylėti ir rūpintis savimi?

Užduotis:

Pasidalinkite į grupes po du ir aptarkite šiuos klausimus:

- kodėl svarbu sveikas gyvenimo būdas ir sveika mityba? kaip suprantu savo ir bendraamžių sveiką gyvenimo būdą?
- kaip tinkamai rūpintis savo fizine ir emocine sveikata?
- kodėl svarbu vengti streso, pervargimo, neigiamų emocijų, savo sveikatos žalojimo?
- kaip galiu pagrįsti neprilygstamą gyvybės ir sveikatos vertę? Kokių mąstytojų ar meno žmonių idėjomis galiu pasiremti teigdamas žmogaus (ir gyvūnų) gyvybės vertę?
- kaip galima atsispirti madingiems (stilingiems) tačiau sveikatą žalojantiems įpročiams?
- kokius pavyzdžius (teigiamus ir neigiamus) galiu pateikti, pagrįsdamas gyvybės, kūno sveikatos ir sielos ramybės saugojimo svarbą?

Parašykite “Sveiko kūno ir sveikos sielos” taisykles, aptarkite jas su klasės draugais ir mokytoju(-a). Galite šiomis taisyklėmis pasidalinti klasės (mokyklos) paskyroje socialiniuose tinkluose. Pasitikrinkite, ar sulaukėte paskyros lankytojų supratimo ir pritarimo. Sureaguokite į komentarus, ginkite savo nuostatas sveikatos ir gyvybės branginimo klausimais.

Pasiekimų lygiai:

Kalba apie sveiko kūno teikiamą džiaugsmo patirtį. Atpažįsta įvairiose situacijose labai svarbų fizinės ir emocinės sveikatos vaidmenį (A3.1).	Paaikškina, kodėl negalima savęs žaloti ir naikinti. Kelia etinius klausimus apie gyvybės ir sveikatos vertę bei pareigą jas saugoti. Savo nuostatas pagrindžia 1–2 pavyzdžiais iš patirties, literatūros ar kino (A3.2).	Analizuoja ir diskutuoja emocinės sveikatos ir sielos ramybės (ataraksijos) klausimais. Ugdosi ištvermę, valią ir gebėjimą rūpintis savo bei kitų sveikata. Atsispiria pagundai sekti populiariais masinei kultūrai būdingais pavojingais modeliais. Įvardija daug pozityvių pavyzdžių (A3.3).	Savarankiškai tyrinėja, reflektuoja ir kūrybiškai interpretuoja žymių mąstytojų idėjas apie sveikatos ir žmogaus gyvenimo vertę bei savęs (ir kitų) tausojimo svarbą. Skaito saviugdų knygas ir žiūri egzistenciškai prasmingus filmus. Turi praktinių įgūdžių saugoti save ir rūpintis kitais, atranda, kaip tai įgyvendinti įvairiose situacijose (A3.4).
--	---	--	---

Užduoties įgyvendinimo ir pasiekimų lygiai:

A3.1 Mokinys(-ė) apibūdina, kaip supranta savo ir bendraamžių sveiką gyvenimo būdą, susieja sveikatą su gyvenimo džiaugsmu, nurodo, kodėl svarbu nežaloti savo sveikatos.

A3.2 Mokinys(-ė) argumentuotai paaikškina, kodėl svarbu sveikas gyvenimo būdas ir sveika mityba, pateikia etinių idėjų apie žmogaus gyvybės ir sveikatos vertę, pateikia pavyzdžių.

A3.3 Mokinys(-ė) analizuoja, diskutuoja kūno ir sielos sveikatos klausimais, praktiškai ugdosi ištvermę ir gebėjimą rūpintis savo bei kitų sveikata, įvardija, kaip atsispirti populiariems tačiau sveikatai žalingiems įpročiams.

A3.4 Mokinys(-ė) tvirtai apibūdina sveikos gyvensenos reikšmę, nurodo fizinei ir emocinei sveikatai žalingus veiksniai, domisi, savarankiškai tyrinėja ir interpretuoja žymių mąstytojų idėjas apie savo bei kitų gyvybės ir sveikatos vertę. Įvardija saviugdų idėjų, sveikos gyvensenos žinias ir gebėjimus kūrybiškai pritaiko įvairiose situacijose.

Ugdomos kompetencijos: pažinimo, socialinė emocinė sveikos gyvensenos, kūrybiškumo, komunikavimo, skaitmeninė.

Integraciniai ryšiai: lietuvių kalba, biologija, pilietinis ugdymas.

Vertinama: pagal A3 kriterijus

A4 Aš ir virtualumas

Klasė: 9/gimnazijos I

Tema: Mano virtualus profilis

Užduotis:

„Mąstau, vaidinasi, esu“ – rašė Rene Descartes, XVII a. prancūzų mąstytojas.

„Perku, vaidinasi, gyvenu“ – galėtų pasakyti vartotojiškos visuomenės atstovas.

„Naršau, vadinasi, gyvenu“ – toks galėtų būti interneto ir virtualios realybės vartotojo moto. Išties jei šiandien kokio nors žmogaus vardo ir pavardės nerandame internete, tai galime suabejoti, ar toks žmogus išties gyvena. Turėtume nepamiršti, kad šimtai milijonų žmonių įvairiose šalyse gyvena neturėdami ne tik galimybės naudotis internetu, bet netgi neturėdami elektros tiekimo. Tačiau Vakarų pasaulyje, kurio dalis Lietuva yra, internetas yra tapęs labai svarbia mūsų realybės dalimi.

1 užduoties dalis. Ką apie mane sako mano virtualus profilis? Atlikdamas šią užduotį gali prisijungti ir peržiūrėti savo profilį kuriame nors iš socialinių tinklų arba rašyti ranka ant popieriaus lapo:

- Kur gyvenu, galbūt mano gyvenamąją vietovę (gatvę, namą) iliustruoja nuotraukos?
- Kur mokausi?

- Kas mano draugai?
- Kokias skaitau knygas?
- Kokia mano mėgstama muzika?
- Kokius mėgstu filmus?
- Ar sportuoju, kokiomis sporto šakomis domiuosi?
- Mano hobi, laisvalaikio pomėgiai ir kelionės.
- Kokios nuotraukos ar video įrašai mano profilyje yra matomi draugams ir kitiems prisijungusiems asmenims?
- Kokių etinių ribų reikia laikytis, talpinant teksto, garso ir vaizdo medžiagą internete?
- Ar mano asmens duomenys ir kita asmeninė informacija, taip pat informacija apie mano šeimą ir draugus atitinka saugaus elgesio internete taisykles?

2 užduoties dalis. Sudarykite grupes po 2 mokinius. Šiai užduočiai pasirinkite suolo draugą arba kitą draugą, kuris Jus gerai pažįsta. Peržiūrėkite vienas kito profilius aptarkite, ar jie tinkamai jus pristato, ar nėra informacijos, kuri galėtų būti netinkamai suprasta arba kam nors sukelti pavojų. Pasitarkite, kaip galite savo profilį patobulinti, kad jis geriau atitiktų Jūsų asmenybę ir Jūsų ateities siekius.

3 užduoties dalis. Aptarkite savo darbą su visa klase ir mokytoju(-a). Ką naujo sužinojote, ką patyrėte, ką supratote? Kaip jautėtės, kai draugas skaitė ir komentavo Jūsų profilio įrašus? Kaip ši užduotis Jums padėjo suprasti virtualaus asmeninio profilio reikšmę ir jį patobulinti.

Pasiekimų lygiai:

Atpažįsta virtualios erdvės turinio savęs tobulinimo galimybes, o taip pat ir keliamas grėsmes (A4.1).	Išvardija keletą būdų, kaip panaudoti virtualiosios erdvės galimybes mokymuisi ir saviugdai. Taip pat nurodo svarbesnes internetinio saugumo spragas ir piktnaudžiavimo internetu grėsmes (A4.2).	Diskutuoja su bendraamžiais, tyrinėja ir aptaria galimybes panaudoti virtualią realybę bei IT saviugdą tikslais. Pasidalina patirtimi, pateikia konkrečių pavyzdžių, kaip tai padaryti. Taip pat aptaria principus bei būdus, kaip išvengti neigiamo virtualybės poveikio (A4.3).	Savarankiškai domisi, išsikelia tikslus, susiranda papildomą literatūrą ar kitą informaciją, žiūri mokslinės fantastikos filmus, kritiškai reflektuoja savo santykį su virtualybe. Ugdosi saikingo, saugaus ir asmenybės saviugdai palankaus darbo virtualioje aplinkoje įgūdžius. Geba kūrybiškai išnaudoti virtualios erdvės atveriamas ugdymosi galimybes įvairiuose kontekstuose (A4.4).
--	---	---	--

Užduoties įgyvendinimo pasiekimų lygiai:

A4.1. Mokinys(-ė) įvardija, kokia informacija yra tinkama kuriant savo profilį, o kokia nėra tinkama viešinimui (pvz. asmens kodo, namų adreso ir pan.). Pasidalina su draugu žiniomis apie telefono saugos nustatymus.

A4.2. Mokinys(-ė) įvardija, kaip ji(-s) ir draugai gali patobulinti savo profilį, kuo tai svarbu siekiant rasti saviugdai reikšmingą medžiagą virtualioje erdvėje (pvz., įvardija edukacinę vertę turinčių filmų). Pateikia pavyzdžių, kaip perteklinė informacija apie asmenį gali būti panaudota piktiems tikslams.

A4.3. Mokinys(-ė) paaiškina kaip ir kodėl asmeniniame profilyje pateikta informacija apie save praplečia saviugdą galimybes. Nurodo, kokių taisyklių reikia laikytis virtualybėje siekiant išvengti žalos. Pasidalina patirtimi kaip pateikta informacija apie save padėjo surasti panašių interesų draugų ratą ir/ar internetines erdves.

A4.4. Mokinys(-ė) turi tvirtų žinių ir įgūdžių kuriant asmeninio profilio turinį, žiniomis ir patirtimi pasidalina su draugais. Savarankiškai tyrinėja, kritiškai vertina virtualios aplinkos teikiamas galimybes

saviugdai, saviraiškai bei keliama grėsmė. Pateikia pavyzdžių, kaip virtualios erdvės atveriamos galimybės įvairiais būdais gali būti panaudotos saviugdai.

Ugdomos kompetencijos: pažinimo, socialinė emocinė sveikos gyvensenos, kūrybiškumo, komunikavimo, skaitmeninė.

Integraciniai ryšiai: istorija, informatika, pilietiškumo pagrindai.

Vertinama: pagal A4 kriterijus

B Dialoginis bendravimas. Aš–Tu

B1 Kitas kaip draugas

Klasė: 9/ gimnazijos I

Tema: Darni ar „toksiška“ draugystė

Užduotis:

Pasidalinkite į grupeles po 5-6 mokinius. Kiekvienai grupei reikalingas A3 popieriaus lapas ir rašymo priemonės. Lapas padalinamas į dvi lygias puses, tada mokiniai pasitardami skirtingose lapo pusėse užrašo geros ir netinkamos („toksiškos“) draugystės bruožus. Kas dviejų (ar daugiau) žmonių santykį padaro draugyste? Ar šie žmonės būtinai turi turėti daug ką bendro, ar gali būti skirtingi? Ar gali būti visiškai skirtingi? Ar draugai gali apgaudinėti vienas kitą? Kaip elgtis, padarius klaidą? Ar draugystėje būtinas pasitikėjimas ir nuoširdumas? Ar draugai gali konkuruoti tarpusavyje, vienas dominuoti kito atžvilgiu? Kas yra teisingumas draugų santykiuose? Atlikę darbą, pristatykite jį visai klasei, atsakykite į klasės draugų ir mokytojo (-s) klausimus.

Pažiūrėkite filmuką apie gerą ir toksišką draugystę [4 Differences Between Good Friends and Toxic Friends](https://www.youtube.com/results?search_query=4+Differences+Between+Good+Friends+and+Toxic+Friends) https://www.youtube.com/results?search_query=4+Differences+Between+Good+Friends+and+Toxic+Friends -

(žr.2023-07-31) Atarkite, ką naujo sužinojote. Ar pasikeitė jūsų supratimas apie gerą draugą (-ę)? Tęskite pokalbį porose su klasės draugu (-e) draugystės tema kalbėdamiesi apie Jūsų matytą kino filmą arba skaitytą knygą. Užsirašykite kilusias mintis.

Pasiekimų lygiai:

Ieško atsakymų į draugaujant išskylančius klausimus: kuo remiasi tikra draugystė? Kokios apgaulės ir išdavystės priežastys? Nurodo nuoširdumo ir pasitikėjimo svarbą (B1.1).	Kelia papildomus klausimus, diskutuoja teoriniais ir praktiniais draugystės aspektais. Nagrinėja apgaulės ir išdavystės atvejus, remiasi pavyzdžiais iš patirties, literatūros arba kino (B1.2).	Analizuoja, kritiškai reflektuoja santykiuose su draugais kylančias problemas: pasitikėjimo svarbą ir išdavystės galimybę, problemą, kaip derinti duotą žodį su teisingumu. Pagrindžia savo įžvalgas pavyzdžiais iš literatūros, kino filmų (B1.3).	Savarankiškai domisi, tyrinėja, gilina į filosofinius ir grožinės literatūros kūrinius draugystės tematika. Kūrybiškai interpretuoja santykiuose su draugais kylančias problemas. Kritiškai, tačiau konstruktyviai įvertina savo ir draugų poelgius bei laikyseną įvairiose situacijose (B1.4).
--	--	---	---

Užduoties įgyvendinimo ir pasiekimų lygiai:

B1.1 Mokiniys(-ė) įvardija tikros draugystės požymius, atskleidžia draugystės priešų - nenuoširdumo, apgaulės, išdavystės priežastis. Paaiškina, kodėl draugystėje svarbu nuoširdumas ir pasitikėjimas.

B1.2 Mokiniys(-ė) paaiškina draugystės santykio ypatumus, svarsto, kokie žmonės gali būti draugais, kaip elgtis, padarius klaidą. Nagrinėja apgaulės ir išdavystės atvejus, pateikia pavyzdžių.

B1.3 Mokiniys(-ė) analizuoja, atskleidžia sudėtingesnius draugystės santykio aspektus, tokius kaip draugų nelygiavertiškumas, konkurencija, neteisingumas. Pateikia tinkamų pavyzdžių. diskutuoja teoriniais ir praktiniais draugystės aspektais.

B1.4 Mokiny(-ė) savarankiškai domisi, tyrinėja, gilina ir draugystės tematiką, remiasi ne tik patirtimi ir pavyzdžiais, bet ir platesniais kontekstais (poezijos, grožinės literatūros, dramos, kino, psichologijos ir filosofijos).

Ugdomos kompetencijos: Socialinė emocinė sveikos gyvensenos, kultūrinė, pilietiškumo, komunikavimo
Integraciniai ryšiai: lietuvių kalba, pilietiškumo pagrindai

Vertinama: pagal B1

Šaltiniai: edukacinis videofilmukas (anglų k.) <https://www.youtube.com/watch?v=J0brxU8tg2I>

B2 Kitas kaip artimas

Klasė: 10/ gimnazijos II

Tema: Už ką galime būti dėkingi savo šeimos nariams?

Užduotis:

1 užduoties dalis. Įvairių tyrimų duomenys atkreipia dėmesį į ypatingą senelių santykį su anūkais. Tuo metu, kai tėvai būna užsiėmę profesiniais reikalais ir ne visada randa laiko kokybiškai bendrauti su vaikais, seneliai dažnai su anūkais sukuria emociškai šiltą ir labai draugišką santykį. Seneliai patiria mažiau profesinio streso ir turi daugiau kantrybės, yra mažiau kritiški, dažnai elgiasi kaip vaikų advokatai prieš tėvus, priima visus vaikų jausmus, nebaudžia, pabrėžia vaikų stipriąsias puses, padeda jiems įveikti priklausomybę nuo tėvų... Oksfordo universiteto tyrėjų darbai atskleidė, kad artimus ryšius su seneliais palaikę vaikai turėjo mažiau elgesio problemų, lengviau įveikė traumines patirtis, jautėsi saugesni. O taip pat ir seneliai, palaikę artimus ryšius su anūkais, pasižymėjo geresne sveikata, rečiau patyrė depresiją ar vienišumą. Vaikai, kurie nepalaikė artimų ryšių su savo seneliais, dažniau žvelgė į vyresnius žmones abejingai ar net priešiški, tai yra, pasižymėjo neigytviu požiūriu į senjorus.

Su suolo kaimynu aptarkite šiuos klausimus:

- kodėl sunku suprasti ir atjausti vyresnius žmones?
- ar pritariate Michelio Montaigne nuomonei, kad tėvai negali būti vaikų draugais, nes vaikai turi turėti savo paslapčių?
- ar seneliai gali būti vaikų draugais? kodėl?
- kuo turi remtis pagarbūs ir supratingi santykiai su tėvais ir vyresnio amžiaus artimaisiais?
- kaip man sekasi praktiškai padėti, prisiimti atsakomybę už artimoje aplinkoje gyvenančius vyresnio amžiaus artimuosius?
- už ką norėtumėte padėkoti savo seneliams?

2 užduoties dalis. Pažiūrėkite Michael Dudok de Wit trumpametražį filmą "Father and Daughter" <https://www.youtube.com/watch?v=Oo4KXZVapsQ> žr.2023-07-31

Kokie įvykiai galėjo nulemti dukros ir tėvo išsiskyrimą? Kodėl dukra taip ilgai laukė tėčio? Apibūdinkite dukros ir tėvo santykius supratimo, atjautos, pagalbos, draugystės aspektais. Kokias emocijas išgyvenote, kokius jausmus patyrėte? Ką naujo supratote? Pasidalinkite savo atradimais nedidelėje draugų grupelėje klasėje arba sukurkite atitinkamą įrašą savo profilyje socialiniuose tinkluose.

Pasiekimų lygiai:

Kelia klausimus apie pagarbių, supratingų santykių su tėvais svarbą ir vertę (B2.1).	Apibūdina etinėmis vertybėmis pagrįstą santykį su tėvais. Pasakoja, diskutuoja, pateikia pavyzdžių iš patirties, literatūros arba kino (B2.2).	Analizuoja pagarbūs ir supratingo tarpusavio santykio su tėvais svarbą ir vertę. Analizuoja, svarsto savo ir tėvų atsakomybes vienų kitiems. Savo nuostatas pagrindžia moraliniais principais ir geriausiais pavyzdžiais iš istorijos, literatūros, kino (B2.3).	Tyrinėja ir interpretuoja savo ir tėvų panašumus bei skirtumus. Kritiškai vertinti savo poelgius. Iškilus santykių su tėvais problemoms ieško konstruktyvaus sprendimo (B2.4).
--	--	--	--

Užduoties įgyvendinimo ir pasiekimų lygiai:

B1.1 Mokinys(-ė) atpažįsta svarbiausias tėvų ir vaikų santykių patiriamas emocijas bei jausmus (rūpestis, saugumas, buvimo kartu džiaugsmas, dėkingumas), pasidalina patirtimi, kaip geriau suprasti vyresnio amžiaus žmones.

B1.2 Mokinys(-ė) atpažįsta svarbiausias tėvų ir vaikų santykių patiriamas emocijas bei jausmus (rūpestis, saugumas, buvimo kartu džiaugsmas, dėkingumas) ir įvardija svarbiausius tėvų ir vaikų pagarbaus santykio aspektus (supratimas, atjauta, pagalba). Pateikia pavyzdžių iš literatūros, kino ir kt.

B1.3 Mokinys(-ė) paaiškina pagarbaus ir supratingo tarpusavio santykio su tėvais svarbą ir vertę. Analizuoja, svarsto savo ir tėvų atsakomybes vieni kitų atžvilgiu. Savo nuostatas pagrindžia moraliniais principais ir tinkamais pavyzdžiais.

B1.4 Mokinys(-ė) išreiškia padėką savo tėvams ir seneliams, su draugais pasidalina patirtimi ir patarimais, kaip geriau suprasti tėvų, senelių ir kitų artimųjų poreikius ir požiūrius, kritiškai vertina savo poelgius, geba atsiprašyti ir susitaikyti, iškilus prieštaravimams pritaiko moralinius principus, kūrybiškai ieško konstruktyvių sprendimų.

Ugdomos kompetencijos: Socialinė emocinė sveikos gyvensenos, kultūrinė, komunikavimo Integraciniai ryšiai: lietuvių kalba, etnokultūra.

Vertinama: pagal B2

Šaltiniai: trumpametražis animacinis video <https://www.youtube.com/watch?v=Oo4KXZVApsQ>

B3 Kitas kaip svetimas

Klasė: 10/ gimnazijos II

Tema: Ar svetimas gali tapti artimu?

Užduotis:

Pažiūrėkite Tahneek Rahman trumpametražį filmuką "Skirtingi"

<https://www.youtube.com/watch?v=yu24PZibkoY> žr.2023-07-31

Draugų grupelėje aptarkite šiuos klausimus:

- kaip reaguojate, kai viešoje vietoje jus užkalbina nepažįstamas žmogus, galbūt prašo pagalbos užsienietis ar neįgalus asmuo?
- koks yra įprastas daugumos žmonių elgesys su nepažįstamaisiais?
- Koks yra mano įprastinis elgesys su svetimu žmogumi?
- kas būdinga mandagumo, abejingumo, tolerancijos, empatijos ir atsakomybės nuostatoms Kito kaip svetimo žmogaus atžvilgiu?
- kuo skiriasi teisingumo ir rūpesčio Kitu kalba bei poelgiai?
- Kokie konkretūs poelgiai su kitu žmogumi suformuoja asmeninį moralinį santykį? Užsirašykite jums patikusias mintis, koku atveju svetimas gali tapti artimu.

Pasiekimų lygiai:

Kelia klausimą apie savo atsakomybę už kitą, galbūt netgi nepažįstamą žmogų (B3.1).	Analizuoja rūpesčio Kitu, netgi nepažįstamu žmogumi, svarbą ir vertę. Savo nuostatą Kito atžvilgiu pagrindžia atjauta ir moraline pareiga (B3.2).	Analizuoja, diskutuoja santykio su svetimu Kitu teorinius pagrindus ir praktines nuostatas. Pateikia kilnių, nesavanaudiškų poelgių Kito atžvilgiu pavyzdžių iš patirties, istorijos, literatūros arba kino (B3.3).	Savarankiškai tiria ir interpretuoja probleminius klausimus apie rūpesčio etikos ir teisingumo santykio svarbą. Reflektuoja apie santykį su svetimu Kitu įvairiuose kontekstuose. Pateikia pavyzdžių, kaip savo praktines nuostatas grindžia moraliniais principais ir realiais kilniais elgesio pavyzdžiais (B3.4).
---	---	---	--

Užduoties įgyvendinimo ir pasiekimų lygiai:

B3.1 Mokinys(-ė) įvardija keletą požymių, išreiškiančių atsakingą elgesį su Kitu - nepažįstamu žmogumi.

B3.2 Mokinys(-ė) įvardija pagrindines atsakomybę nepažįstamo žmogaus atžvelgiu išreiškiančias nuostatas (mandagumo, dėmesingumo, tolerancijos, empatijos) Suvokia rūpesčio kitu, netgi nepažįstamu, žmogumi svarbą ir vertę. Savo nuostatą Kito atžvilgiu pagrindžia atjauta ir moraline pareiga.

B3.3 Mokinys(-ė) savarankiškai aptaria, analizuoja santykio su svetimu Kitu teorinius pagrindus ir praktines nuostatas. Pateikia kilnių, nesavanaudiškų poelgių Kito atžvilgiu pavyzdžių.

B3.4 Mokinys(-ė) paaiškina teisingumo ir rūpesčio Kitu skirtumus, domisi, savarankiškai analizuoja, tiria ir interpretuoja moralinius klausimus apie Kitą kaip svetimą ir artimą, pateikia atjautos ir kitų moralinių principų įgyvendinimo pavyzdžių, reflektuoja apie santykį su svetimu Kitu įvairiuose kontekstuose.

Ugdomos kompetencijos: socialinė emocinė sveikos gyvensenos, pilietiškumo, kultūrinė, komunikavimo.

Integraciniai ryšiai: lietuvių kalba, pilietiškumo pagrindai

Vertinama: pagal B3

Šaltiniai: trumpametražis animacinis video <https://www.youtube.com/watch?v=yu24PZlbkoY&t=10s>

B4 Virtualus kitas

Klasė: 9, 10 / I–II gimnazijos klasė

Tema: Kaip išlaikyti tinkamą distanciją ir etinį santykį su virtualiu Kitu?

Užduotis:

1 užduoties dalis. Susitikimas su dirbtiniu intelektu kino filme “Ji” (“Her”, 2014) pažiūrėkite kino filmo ištrauką “youtube.com” kanale (anglų kalba) (žr. 2023-07-31) <https://www.youtube.com/watch?v=GV01B5kVsC0>

Klausimai diskusijai:

- aptarkite, ar filmo herojus Teodoras ir Samanta (dirbtinis intelektas) bendrauja nuoširdžiai, pagarbiai, dialogiškai, empatiškai? Ar jie laikosi etinių ribų, saugo savo ir kito privatumą?
- ar pavadintumėte jų bendravimą pilnaverčiu ir lygiaverčiu dialogu?
- ar Teodoras ir Samanta bendraudami praturtina vienas kitą - įgyja naujų žinių, plečia savo akiratį, ugdosi kritinį bei kūrybinį mąstymą? Kokiu būdu?
- ar jie neperžengia neleistinos ribos bendraujant žmogui su mašina? jei peržengia, tai kokią?
- kokia Jūsų asmeninė patirtis bendraujant su dirbtiniu intelektu? Kaip sekėsi palaikyti pagarbų ir nuoširdų dialogą? jei nesisekė, kokios priežastys tai nulėmė?

2 užduoties dalis. Bendravimas su virtualiu Kitu kaip žaidėju arba žaidėjo valdomu personažu arba kompiuterio programos valdomu personažu.

Kokia tavo patirtis kompiuteriniuose žaidimuose? Užpildyk lentelę (galima naudoti planšetę, telefoną, arba ant popieriaus atspausdintas kopijas):

Kai žaidi kompiuterinius žaidimus, kaip dažnai tau tenka:	niekada	retai	dažnai	visada, nuolat
Patarti ir padėti kitiems žaidėjams ar jų personažams				
Empatiškai atjausti kitus, kartu su jais liūdėti ir džiaugtis				
Ką nors neatlygintinai dovanoti kitiems personažams ar žaidėjams				
Griauti, naikinti, kenkti kitiems žaidėjams ar jų personažams				
Naudoti smurtą prieš kitus personažus				
Nužudyti kitus personažus				
Patirti savo personažo mirtį				

2 užduoties dalis. Grupelėse aptarkite savo patirtis žaidžiant kompiuterinius žaidimus. Pasidalinkite mintimis ir padiskutuokite apie kiekvieną klausimą iš ankstesnės užduoties. Padiskutuokite ir kartu atsakykite į šiuos klausimus:

- kaip jaučiatės, kai draugiškai arba agresyviai elgiatės su kitu žaidėju arba jo žaidimo personažu?
- kaip manote, ar smurtas prieš virtualų priešininką yra (ar nėra) etinė problema. Pagrįskite savo nuomonę. Išklausykite kitų grupelės narių nuomones.
- ar diskutuojant pavyko susitarti dėl bendro požiūrio į smurtą virtualioje erdvėje?
- kokias etines ribas (taisykles) siūlytumėte nusistatyti sau ir kitiems PK žaidimų žaidėjams?
- kuo Jums svarbi patirtis virtualioje erdvėje, ar ji padeda Jums augti, plėsti akiratį, ugdytis kritinį ir kūrybinį mąstymą?
- kaip apibendrinumėte savo naujas žinias ir supratimą, kurį įgijote atlikę šią užduotį?

Pasiekimų lygiai:

Svarsto tinkamos distancijos su Kitu virtualioje erdvėje problemą (B4.1).	Analizuoja tinkamos distancijos su Kitu virtualioje erdvėje svarbą, išvardija keletą būdų, kaip tai	Kelia papildomus patirtimi pagrįstus klausimus apie tinkamos distancijos su Kitu virtualioje erdvėje nustatymą. Pateikia konkrečių pavyzdžių, kodėl svarbu tai padaryti (B4.3).	Savarankiškai domisi ir tiria tinkamos distancijos su Kitu virtualioje erdvėje išlaikymo problemą. Įgytus praktinius įgūdžius kūrybiškai pritaiko saugiam darbui kartu plėsdamas akiratį ir atrasdamas naujas
---	---	---	---

	praktiškai įgyvendinti (B4.2).		ugdymosi galimybes virtualioje erdvėje (B4.4).
--	--------------------------------	--	--

Užduoties įgyvendinimo ir pasiekimų lygiai:

B4.1 Mokinys(-ė) įvardija, kuo pasireiškia nuoširdumas ir pagarba dialogo santykyje, apibūdina žmogaus ir dirbtinio intelekto santykio problematiškumą.

B4.2 Mokinys(-ė) įvardija, kuo pasireiškia nuoširdumas, pagarba, empatija ir intuicija dialogo santykyje, įvardija, kokios ribos neturėtų būti peržengtos bendraujant žmogui ir dirbtiniam intelektui.

B4.3 Mokinys(-ė) nurodo, kokių naujų žinių ir supratimo įgyja žmogus bendraudamas su dirbtiniu intelektu, kuo pranašesnis žmogus, o kuo žmogų lenkia dirbtinis intelektas. Kokiu būdu bendravimas su mašina skatina žmogaus kritinį ir kūrybinį mąstymą?

B4.4 Mokinys(-ė) savarankiškai domisi ir tyrinėja žmogaus ir dirbtinio intelekto bendravimo bei konstruktyvaus bendradarbiavimo galimybes bei perspektyvas, įvardija nepageidautinas tokio santykio ribas ir nerealius lūkesčius (tokius kaip meilė, ištikimybė, absoliutus tikrumas, tobulumas), aptaria tinkamos distancijos su Kitu virtualioje erdvėje išlaikymo problemą, kūrybiškai pritaiko moralinius principus įvairiuose virtualybės kontekstuose.

Ugdomos kompetencijos: Pažinimo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, komunikavimo, skaitmeninė

Integraciniai ryšiai: lietuvių kalba, anglų kalba, informatika

Vertinama: pagal B4

Šaltiniai: meninio filmo "Her" 2014 ištrauka youtube.com kanale

<https://www.youtube.com/watch?v=GV01B5kVsC0>

C Socialiniai santykiai. Aš–Mes

C1 Aš ir šeima

Klasė: 10/ II gimnazijos klasė

Tema: Domiuosi savo šeimos istorija

Užduotis:

Grupelėse po 3-5 mokinius pasikalbėkite apie savo šeimas ir jų ištakas. Kiekvienas grupelės narys pasisako šiais klausimais:

- ar domiuosi savo giminės istorija ir genealogija?
- ar prisimenu savo senelių, prosenelių ar dar tolimesnių giminaičių vardus, vietas kur jie gyveno?
- ką mano seneliams ar proseneliams teko išgyventi? gal galiu papasakoti kokią nors istoriją?
- jei nieko nežinau, ar galiu tikėtiną istoriją sukurti vaizduotės pagalba arba remdamasis skaitytomis knygomis ar matytais filmais?
- kurie iš mano giminaičių (ar kitų artimų asmenų) yra įdomūs ir man labai svarbūs asmenys?
- pristatyk draugams savo giminės narį, kuris tau yra (galima pasirinkti vieną iš variantų arba kelis):
 - a) artimas ir mylimas žmogus;
 - b) labai įdomi asmenybė;
 - c) yra tau sektinas pavyzdys.

Pasiekimų lygiai:

Kelia klausimus apie savo šeimos vertybes ir tradicijas. Suvokia santykio su savo artimaisiais ir protėviais vertę (C1.1).	Apibūdina, pristato savo šeimą ir giminaičius. Savo santykį su jais grindžia pasitikėjimu, pagarba ir meile (C1.2).	Pateikia pavyzdžių, kaip išreiškia savo šeimos nariams pagarbą ir meilę. Analizuoja, kodėl šeimoje svarbu išklausti, atsiprašyti, paprašyti, išsakyti	Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja savo šeimos šaknis, tradicijas ir vertybes. Analizuoja, kaip išsaugoti ryšius tarp kartų, tausoti daiktinį ir kultūrinį vyresniųjų palikimą, nepamirštant ir atsakingo
--	---	---	---

		skirtingas nuomones (C1.3).	tausojančio santykio su šalia esančiais šeimos nariais (C1.4).
--	--	-----------------------------	--

Užduoties įgyvendinimo ir pasiekimų lygiai:

C1.1 Mokinys(-ė) prisimena savo senelių ir prosenelių vardus, papasakoja istoriją apie savo senelių gyvenimus.

C1.2 Mokinys(-ė) apibūdina savo senelių ir kitų giminaičių gyvenimo aplinkybes, jų jausmus ir išgyvenimus, įvardija jų vertybes.

C1.3 Mokinys(-ė) paaiškina, kuo vienas ar kitas giminaitis brangus, pateikia pavyzdžių, koku būdu išreiškia pagarbą ir meilę, (išklauso, atjaučia, atsiprašo, susitaiko, pasiūlo pagalbą).

C1.4 Mokinys(-ė) pasidalina, koku būdu (išklauso vyresnių giminaičių pasakojimus, skaito knygas) tyrinėja savo šeimos istoriją, tradicijas ir vertybes. Aplanko senelius, kartu švenčia šventes, saugo prisiminimus, etnokultūrinę vertę turinčius daiktus, dainuoja liaudies dainas, apsilanko regioniniuose muziejuose.

Ugdomos kompetencijos: pažinimo, socialinė emocinė sveikos gyvensenos, kultūrinė, komunikavimo

Integraciniai ryšiai: lietuvių kalba, geografija, pilietiškumo pagrindai, etnokultūra.

Vertinama: pagal C1

C2 Aš ir draugai

Klasė: 9

Tema: Kas sieja draugus grupėse?

Užduotis:

Pasidalinkite į vidutinio dydžio grupes po 4-6 mokinius ir aptarkite šiuos klausimus:

- kaip susiformuoja draugų grupės? ar draugų grupės susidarymo pagrindu galėtų būti išoriniai žmogaus bruožai, tokie kaip ūgis, svoris, plaukų spalva, rengimosi stilius? ar draugų grupės susidarymo pagrindu galėtų būti vidinės žmonių savybės, tokios kaip proto ar charakterio savybės, bendri interesai, noras užsiimti ta pačia veikla, bendri ateities planai?
- galbūt susidraugaujame su tais, kuriuos gerai pažįstame? o gal atvirkščiai, esame linkę įsigyti naujų draugų, kurių iki šiol nepažinojome?
- ar draugų grupėje svarbu taisyklės ir tradicijos, ar visi grupės nariai turėtų jų laikytis? kas atsitiktų, jei kas nors iš grupės narių pradėtų elgtis kitaip?
- ar draugų grupė būtinai turi turėti lyderį? kuo remiasi lyderystė tarp draugų? kokios turėtų būti tokio lyderio asmeninės savybės?
- ar draugų grupėje svarbu vieninga nuomonė, ar nuomonių įvairovė? kas atsitiktų, jei vienas iš draugų pareikštų visiškai skirtingą nuomonę nei kiti? jei vienas iš draugų pradėtų kritikuoti kitus, ar jie vistiek laiktų jį savo draugu?
- ar palaikytumėte grupės lyderio nuomonei prieštaraujančią mažiau populiaraus nario nuomonę, jei manytumėte, kad ji teisinga?
- ar priimtumėte į savo draugų grupę naują narį, kuris nėra mėgstamas ar iš jo dažnai pasišaipoma?
- ar tu asmeniškai išdrįstum parodyti draugiškumą asmeniui, kurio negerbia ar net iš jo tyčiojasi dauguma tavo draugų? kodėl tai padarytum, arba kodėl to nepadarytum?
- ar gera, etiška draugų grupę turėtų būti uždara (sauganti savo vertybes ir tradicijas) ar atvira (taip pat ir atvira pokyčiams)?
- ar tarp draugų kylantys konfliktai draugystę tik ardo, ar gali ją sustiprinti? koku būdu?
- kaip jūs sprendžiate tarp draugų kylančius konfliktus?

Pasiekimų lygiai:

Kelia klausimus apie klasės draugų nuomonių bei	Diskutuoja apie nuomonių bei požiūrių įvairovės problemą, ieško	Mokosi išklausti draugus, suprasti jų požiūrį, atsižvelgti į jų argumentus. Mokosi	Ugdosi gebėjimą kūrybiškai pristatyti savo mintis ir idėjas, argumentuotai ginti savo nuomonę. Demonstruoja
---	---	--	---

požiūrių įvairovę (C2.1).	būdų bendram sutarimui pasiekti. Atranda, kad diskusijose su bendraamžiais reikia gerbti argumentą, o ne išorinį autoritetą (C2.2).	analizuoti, palyginti požiūrius ar pasiūlymus ir pasiekti bendrą sutarimą. Suvokia, kad diskusijos su kitaip manančiais draugais gali būti pamokančios ir ugdančios (C2.3).	pagarbą kritiniam mąstymui ir argumentui. Sugeba mokytis iš grupės draugų kaip tyrimo bendruomenės. Kūrybiškai ir konstruktyviai sprendžia kylančias problemas (C2.4).
---------------------------	---	---	--

Užduoties įgyvendinimo ir pasiekimų lygiai:

C2.1 Mokinys(-ė) įvardija skirtingas klasės draugų nuomones ir požiūrius, juos apmąsto ir priima.

C2.2 Mokinys(-ė) pasiūlo būdus, kaip pasiekti sutarimą draugų grupėje, su pagarba įsiklauso į draugų argumentus, išsako savo argumentus.

C2.3 Mokinys(-ė) išskiria keletą skirtingų požiūrių į problemą, juos palygina, analizuoja, geba lanksčiai prisitaikyti ir priimti geriausią sprendimą.

C2.4 Mokinys(-ė) išsako savo kritišką požiūrį, išdrįsta paprieštarauti draugų nuomonei, savo pasiūlymus grindžia tinkamais argumentais, pasiūlo kūrybiškų ir konstruktyvių problemos sprendimo būdų.

Ugdomos kompetencijos: socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, kūrybiškumo, pilietiškumo, komunikavimo.

Integraciniai ryšiai: lietuvių kalba, pilietiškumo pagrindai

Vertinama: pagal C2

C3 Aš ir bendruomenė

Klasė: 9/ gimnazijos I

Tema: Bendruomenė ir protestas

Užduotis:

Kaip bendruomenės gina savo interesus ir vertybes? Vienas iš būdų tai daryti yra taikūs protestai. Demokratinėse visuomenėse įvairių formų protestai yra įprasti, jais tam tikros žmonių grupės gina savo teises ir vertybes, darydami spaudimą valdžios institucijoms arba privačioms įmonėms ar įtakingiems asmenims.

Protestų ir streikų tradicijos ypač gajos Prancūzijoje. Susipažinkite su medžiaga internete apie žymų Prancūzijos moksleivių protestą, apie kurio eigą skelbė viso pasaulio žymiausi žiniasklaidos kanalai. Neramumai prasidėjo po to, kai 2013 m. spalio mėnesį policija mokykloje, klasės draugų akivaizdoje, sulaukė ir išsivedė du paauglius Leonardą ir Khatchik'ą. Policijos elgesio priežastis buvo ta, kad šių paauglių tėvai buvo pažeidę Prancūzijos imigracijos įstatymą ir buvo priimtas sprendimas juos su šeimomis deportuoti iš šalies. Tačiau Leonardos ir Khatchik'o klasės draugai neliko pasyviais stebėtojais ir pasielgė pagal rašytojo Aleksandro Dumo personažų trijų muškietininkų šūkį "Visi už vieną!". Kadangi Prancūzijos teisėsauga nenorėjo nusileisti ir pakeisti savo sprendimo, netrukus prasidėjo visuotinis Prancūzijos moksleivių streikas dėl šių dviejų imigrantų paauglių teisės likti šalyje ir tęsti mokslus savo klasėse. Vienas iš šūkių, kurį moksleiviai naudojo, buvo šis: "„Leonarda ir Khatchik'as neina į mokyklą, mes irgi ne!“

Medžiaga internete: <https://www.nytimes.com/2013/10/18/world/europe/protests-follow-frances-expulsion-of-two-minority-students.html> (žr.2023-07-31)

<https://www.france24.com/en/20131017-france-pictures-paris-students-protest-deportations> (žr.2023-07-31)

Kokių protestų, susijusių su mokinių ir jaunimo poreikiais, žinote Lietuvoje? Kai kurie iš jų būna ne tik taikūs, bet ir kūrybingi, sąmojingi. Pvz., žinomi Lietuvos menininkai Nomeda ir Gediminas Urbonai yra įsteigę protesto laboratoriją "pro-test lab" o įvairių protesto akcijų foto ir video medžiagą talpina interneto

svetainėje. Vienas iš pavyzdžių - vilniečių protestas dėl sprendimo nugriauti ilgai veikusį ir daugelio žmonių pamėgtą baseiną Vilniuje Olimpiečių gatvėje šalia žymiųjų Vilniaus koncertų ir sporto rūmų, kuriuos irgi buvo svarstoma nugriauti. Į protestą susirinkę žmonės apsirengė taip, tarsi būtų pasiruošę maudytis ir teiravosi: “Kur mano baseinas?”

Medžiaga internete: http://vilma.cc/LIETUVA/archive/baseinas2_01.jpg
http://vilma.cc/LIETUVA/archive/baseinas3_5.JPG (žr.2023-07-31)

Klausimai diskusijai:

- jei bendruomenė ar socialinė grupė patiria skriaudą, ar ji turi teisę protestuoti?
- kokios bendruomeninės vertybės, susijusios su gyvenamąja vieta, istorine atmintimi, religija, folkloru, pasaulėžiūra galėtų ir turėtų būti ginamos protesto būdu?
- kokios gali būti taikaus protesto formos?
- kaip turėtų reaguoti visuomenės dauguma? ar tinka šaipytis iš protestuojančiųjų ir juos smerkti, jei priklausome daugumai, kuri yra abejinga protestuojančios bendruomenės poreikiams arba jų nesupranta?
- kas nulemia, ar protestas teisingas, ar destruktivus? kas turi teisę tai nuspręsti?
- kodėl svarbu ginti visų Lietuvoje gyvenančių bendrijų (tautinių, religinių) teises ir interesus?
- ar Jūsų mokyklos bendruomenė mato savo mokyklos (gimnazijos) veikloje taisytinų dalykų, dėl kurių vertėtų protestuoti? kokia taikaus protesto forma jums būtų priimtina?

Pasiekimų lygiai:

Kelia klausimus apie bendruomenių ir joms svarbių vertybių įvairovę (C3.1).	Įvardija konkrečias bendruomenes, žino jų poreikius ir problemas. Suvokia savo ryšio su bendruomene ir filotopijos (meilės vietai, kurioje gyveni) derinimo su buvimo Europos ir pasaulio piliečiu vertę ir svarbą (C3.2).	Reflektuoja savo ryšį su tauta (tautine bendrija) ir jos paveldu: domisi etnokultūra, folkloru, papročiais, senąja pasaulėjauta ir pasaulėžiūra (tikėjimais, religija), daiktine ir dvasine kultūra. Suvokia valstybės istorijos, ypač laisvės kovų ir žmoniškumo gynimo istorijos studijavimo svarbą (C3.3).	Pagarbos savo tautos etniniam bruožams jausmą derina su pagarba kitų tautų etninėms ypatybėms. Kitiškai vertina santykių tarp tautų destruktivius aspektus. Sugeba pasiūlyti konstruktyvių ir kūrybingų tarpkultūrinės komunikacijos sprendimų (C3.4).
---	--	---	--

Užduoties įgyvendinimo ir pasiekimų lygiai:

C3.1 Mokinys(-ė) įvardija keletą bendruomeninių vertybių, dėl kurių išsaugojimo būtų galima dalyvauti taikiame proteste.

C3.2 Mokinys(-ė) įvardija ir argumentuoja, kodėl tam tikros vertybės turėtų būti ginamos, pasiūlo vieną ar kelias taikaus protesto formas.

C3.3 Mokinys(-ė) paaiškina, kodėl svarbu branginti kiekvienos tautinės bendrijos paveldą, įvardija etnokultūros, folkloro, tautinių ar regioninių papročių pavyzdžių, paaiškina visuomenės daugumos ir mažumų dialogo ir tarpusavio supratimo svarbą.

C3.4 Mokinys(-ė) žino ir gerbia visų Lietuvoje gyvenančių bendrijų, etninių ir socialinių grupių narių teises, patriotinius ir tautinius jausmus suderina su pagarba kitų tautų (ir grupių) kultūrai, paaiškina taikaus protesto svarbą jei kitų visuomenės grupių (ar asmenų) teisės arba poreikiai pažeidžiami. Pasiūlo kūrybingų idėjų socialinėms akcijoms ir taikiems protestams.

Ugdomos kompetencijos: pažinimo. socialinė emocinė sveikos gyvensenos, kūrybiškumo, pilietiškumo, kultūrinė, komunikavimo, skaitmeninė.

Integraciniai ryšiai: lietuvių kalba, istorija, pilietiškumo pagrindai

Vertinama: pagal C3

Šaltiniai:

JAV dienraščio "The New York Times" straipsnis internete:

<https://www.nytimes.com/2013/10/18/world/europe/protests-follow-frances-expulsion-of-two-minority-students.html> (žr.2023-07-31)

Prancūzijos žiniasklaidos medžiaga internete: <https://www.france24.com/en/20131017-france-pictures-paris-students-protest-deportations> (žr.2023-07-31)

C4 Aš ir virtuali bendruomenė

Klasė: 10/ gimnazijos II

Tema: Etiniai principai virtualioje erdvėje

Užduotis:

Virtualioji erdvė suteikia beveik neribotas galimybes bendrauti, kurti, ugdytis, dirbti, pramogauti bet taip pat ir galimybes tuščiai ar net destruktiviai leisti laiką. Kokios etinės veikimo virtualioje erdvėje ribos ir principai, dėl kurių galėtume susitarti?

Grupelėse po 3-5 mokinius aptarkite šiuos klausimus:

- ar esame susidūrę su necenzūruota, patyčias, žmogaus žeminimą ir smurtą vaizduojančia medžiaga internete? Kokias reakcijas (jausmus, emocijas) patyrėme, kaip nutarėme pasielgti?
- ar pažįstame bendraamžių draugų (o gal jaunesnių giminaičių) kurie naudojami necenzūruotais ir destruktiviais interneto šaltiniais? ar jaučiame atsakomybę juos įspėti ir patarti tokių šaltinių vengti?
- kaip paaiškinčiau, kodėl necenzūruoti ir destruktivūs šaltiniai yra žalingi? Ar reikėtų techninėmis priemonėmis riboti prieigą prie jų?
- kokios yra žmogaus, žmogaus kūno, elgesio su žmonėmis ir gyvūnais ribos virtualioje erdvėje? Ar yra temų, kurias siūlytumėte paskelbti *tabu* virtualioje erdvėje?
- kas efektyviau - ribojimas techninėmis priemonėmis ir draudimais, ar etinio sąmoningumo ugdymas paliekant vartotojams asmeninio apsisprendimo teisę?
- kiek laiko internete skiriu bendravimui, pramogoms ir kiek saviugdai? kokius žinau multimodalaus ugdymosi metodus ir šaltinius, kuriuos norėčiau rekomenduoti savo draugams?
- kodėl influenceriai pritraukia tiek daug pasekėjų? Ar gali būti, kad influenceris daro destruktivią įtaką savo sekėjui? Ar galiu pateikti tokių pavyzdžių?
- kokias pastebėjau naujausias virtualioje erdvėje išskylančias teisinio ir etinio pobūdžio problemas (susijusias su pagarba žmogaus orumui ir žmogaus teisėms, duomenų ir intelektinės nuosavybės apsauga, saviraiškos laisve)?

Apibendrinkite kiekvienos grupės darbą sukurdami elgesio virtualioje erdvėje svarbiausių etinių principų sąvadą. Pasidalinkite juo klasės arba asmeniniuose socialinių tinklų profiliuose.

Virtualioje erdvėje pratęskite diskusiją, ar jūsų suformuluoti etiniai principai yra priimtini visiems virtualios bendruomenės nariams. Išryškėjus nuomonių skirtumams, per tolimesnes Etikos dalyko pamokas aptarkite, kaip tas problemas būtų galima kūrybiškai išspręsti.

Pasiekimų lygiai:

Kelia klausimus apie santykio su virtualia bendruomene ir naujausių technologijų sąlygojamas problemas. Įvardija	Analizuoja ir pristato asmens duomenų apsaugos internete problemą. Argumentuotai diskutuoja apie asmens atvaizdo, muzikos, kino kūrinių ir kitokios intelektinės nuosavybės	Analizuoja, gilina, ieško naujų ir visuotinai priimtinių būdų užtikrinti tiek asmens duomenų ir intelektinės nuosavybės saugumą, tiek ir laisvą keitimąsi duomenimis tarp virtualios bendruomenės narių, taip	Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja visų virtualios bendruomenės narių asmens duomenų bei kitos privačios skaitmeninės informacijos apsaugos internete būtinumą. Pasiūlo konstruktyvių ir kūrybingų
--	---	---	--

svarbiausias etikos virtualybėje normas (C4.1).	kopijavimo bei reprodukovimo problemas bei etines normas (C4.2).	pat ir jų saviraiškos laisvę, pristato 3–4 pavyzdžius (C4.3).	asmens duomenų apsaugos problemos sprendimų (C4.4).
---	--	---	---

Užduoties įgyvendinimo ir pasiekimų lygiai:

C4.1 Mokinys(-ė) pasidalina patirtimi, supranta ir kritiškai vertina necenzūruotos ir destruktivos informacijos šaltinius virtualioje aplinkoje.

C4.2 Mokinys(-ė) nurodo necenzūruotų ir destruktivių interneto šaltinių žalingumo priežastis, pasiūlo būdų, kaip apsisaugoti nuo tokios informacijos.

C4.3 Mokinys(-ė) apibrėžia etinius principus ir ribas, leidžiančius išvengti destruktivos ir necenzūruotos informacijos šaltinių internete, o taip pat ir apginti intelektinės nuosavybės teises bei teisę į saviraišką. Draugams rekomenduoja saviugdai tinkamus šaltinius.

C4.4 Mokinys(-ė) suformuluoja tikslus etinius principus, juos pagrindžia pagarba žmogaus asmens orumui, žmogaus teisėmis, duomenų ir intelektinės nuosavybės apsauga, saviraiškos laisve. Konstruktyviai ir kūrybingai sprendžia praktines problemas.

Ugdomos kompetencijos: Socialinė emocinė sveikos gyvensenos, kūrybiškumo, pilietiškumo, komunikavimo, skaitmeninė

Integraciniai ryšiai: lietuvių kalba, pilietinis ugdymas

Vertinama: pagal C4

Šaltiniai:

Mokinių ir ekspertų patarimai apie saugumą ir etiketą virtualioje erdvėje

<https://www.youtube.com/watch?v=caqlfBW8dY8> (žr.2023-07-31)

D Santykis su pasauliu. Aš–Tai

D1 Aš ir augmenija

Klasė: 9/ gimnazijos I

Tema: Žmogaus ir augmenijos santykis

Užduotis:

Vienos Vilniaus gimnazijos kieme augo didelis medis, kuris mokyklos administracijai kėlė nerimą dėl kelių priežasčių: rudenį nuo jo krisdavo lapai, kuriuos reikėjo rinkti ir išvežti, be to, pučiant stipriam vėjui ar sningant kildavo pavojus dėl galinčių lūžti šakų, todėl mokyklos administracija kartu su savivaldybės atstovais nutarė medį nukirsti. Tačiau buvo mokinių, kuriems tas medis buvo svarbus, juos su medžiu rišo gražūs prisiminimai ir emocijos. Kertant medį, susirinkę gimnazijos kieme šie mokiniai verkė.

Įsivaizduokite save šių mokinių situacijoje. Kaip Jūs elgtumėtės?

Prisiminkite dramos, poezijos, grožinės literatūros, muzikos, kino ar kitų menų kūrinius, kuriuose buvo atskleistas augmenijos ir žmogaus ryšys, kuris Jums padarė reikšmingą emocinę įtaką. Jei tokio kūrinio nežinote, susiraskite klasės draugą, kuris tokį kūrinį žino ir gali apie jį papasakoti. Pažiūrėkite filmo “Sengirė” kūrėjo Mindaugo Survilos videopamoką: <https://www.youtube.com/watch?v=FPjZW-zOeTk&t=444s> (žr.2023-07-31)

Užsirašykite kilusias mintis apie žmogaus ir augmenijos santykį (naudą, pagarbą, dėkingumą, atsakomybę, rūpestį, draugystę). Pasidalinkite įžvalgomis su visa klase, perskaitykite kūrinių ištraukas arba pažiūrėkite video epizodus. Aptarkite, kokiuose dar kontekstuose galima svarstyti žmogaus ir augmenijos santykį (ekosistemos išsaugojimas, klimato kaita, svarba žmogui ir gyvūnams, folkloras, religija, estetika). Ar žinote Jūsų mieste ar gyvenvietėje veikiančių žaliųjų ar ekologinių organizacijų ir judėjimų? Gal norėtumėte prisijungti prie jų iniciatyvų? Pasidomėkite, kokia savanoriška veikla galėtų būti naudinga gamtai Jūsų gyvenamoje aplinkoje.

Pasiekimų lygiai:

Pastebi vartotojiško santykio su augmenija ir gamtine aplinka pavojų (D1.1).	Kelia klausimus, diskutuoja gamtosaugos temomis. Išvelgia etinę žmogaus ir floros santykio prasmę. Gamtosaugos nuostatas pagrindžia savo patirtimi, literatūros ir kino kūrinių (D1.2)	Analizuoja ir reflektuoja žmogaus vartotojiško santykio su gamta pasekmes ir grėsmes. Suvokia moralinę pareigą saugoti gamtą, ugdo praktines nuostatas saugoti natūralią augmeniją. Geba pasiremti įvairiais pavyzdžiais iš literatūros, kino (D1.3).	Reflektuoja ir komunikuoja apie vartotojiško santykio su gamtine aplinka neigiamas pasekmes. Kasdieniame gyvenime naudojasi gamtai draugiškomis technologijomis. Geba pasiūlyti konstruktyvių ir kūrybingų gamtosauginių problemų sprendimo būdų. Domisi, įsitraukia į žaliųjų arba kitų ekologijos bei žmogaus ryšio su gamta atkūrimo problemas sprendžiančių judėjimų veiklą (D1.4).
--	--	---	---

Užduoties įgyvendinimo ir pasiekimų lygiai:

D1.1 Mokinys(-ė) pasakoja apie literatūros, kino ar kitokį kūrinį, kuriame atskleidžiamas augmenijos ir žmogaus ryšys, išreiškiamos emocijos.

D1.2 Mokinys(-ė) įvardija, kaip ir kodėl žmogaus ir augmenijos gyvenimai yra susiję ir tarpusavyje priklausomi.

D1.3 Mokinys(-ė) nurodo žmogaus vartotojiško santykio su gamta pavyzdžius ir pasekmes. Paaškina moralinę pareigą saugoti gamtą, nurodo konkrečius pavyzdžius kaip tai daryti.

D1.4 Mokinys(-ė) žiūri vaizdo medžiagą, skaito, tyrinėja, rašo, paskelbia įrašų virtualioje erdvėje klimato kaitos ir ekosistemos išsaugojimo klausimais. Naudoja kai kurias gamtai draugiškas technologijas. Domisi, įsitraukia į Žaliųjų ar kitas gamtosaugines organizacijas.

Ugdomos kompetencijos: pažinimo, socialinė emocinė sveikos gyvensenos, kūrybiškumo, pilietiškumo.

Integraciniai ryšiai: lietuvių kalba, biologija, geografija.

Vertinama: pagal D1

Šaltiniai:

Kino kūrėjo Mindaugo Survilos videopamoka youtube.com kanale

<https://www.youtube.com/watch?v=FPjZW-zOeTk&t=444s> (žr.2023-07-31)

D2 Aš ir gyvūnija

Klasė: 9/gimnazijos I

Tema: Gyvūnų teisės ir žmogaus atsakomybė

Užduotis:

Dažnai žmogaus ir gyvūno santykis remiasi vienpusiu naudingumo interesu. Žmonės veisia ir augina įvairius gyvūnus tam, kad iš jų gautų įvairios naudos. Net ir namų augintiniai neretai tampa šeimininko įgeidžių aukomis, o nusibodę atsiduria gatvėje. Pažiūrėkite gyvūnų globos organizacijos “Lesė” parengtą video reportažą <https://www.youtube.com/watch?v=oeRglW6GZuA> (žr.2023-07-31) ir su draugais aptarkite šiuos klausimus:

- ar žmonės turi teisę naudotis gyvūnais savanaudiškais tikslais?
- kuo grindžiama žmogaus teisė būti gyvūno savininku? Kokias pareigas tokia teisė užtraukia gyvūno savininkui?
- kodėl žmonių ir gyvūnų interesai gali būti vertinami vienodai?
- kaip jūs suprantate žmogaus moralinę atsakomybę už savo augintinius gyvūnus? Koks turėtų būti tinkamas žmogaus ir augintinio santykis?
- koks turi būti žmogaus ir pavojingo gyvūno santykis? Kokius papildomus reikalavimus savininkui kelia pavojingo gyvūno laikymas?
- kaip siūlytumėte spręsti netinkamo, žiauraus ar vartotojiško elgesio su gyvūnais problemą?

- kaip siūlytumėte kūrybiškai spręsti vienišų (paliktų, pasimetusių, netekusių šeiminių) gyvūnų globos problemą? Kaip šiuo klausimu gali padėti internetas ir informacinės technologijos? Jei galite, pasiūlykite konstruktyvų būdą šiai problemai spręsti.

Pasiekimų lygiai:

Pastebi žiaurais, netinkamo žmogaus elgesio su gyvūnais apraiškas, pateikia keletą pavyzdžių. Kelia žmogaus etinės atsakomybės už gyvūnus klausimus (D2.1).	Kelia klausimus, argumentuotai diskutuoja apie gyvūnų teises ir poreikius, suvokia žmogaus moralinę atsakomybę už gyvūnus. Gyvūnų globojimo nuostatas pagrindžia savo patirtimi, literatūros ir kino kūrinių (D2.2).	Pasidalina savo patirtimi, pateikia konkrečių pavyzdžių (negatyvių ir pozityvių) apie žmonių elgesį su gyvūnais. Suvokia moralinę žmogaus atsakomybę už gyvūnus. Savo nuostatas pagrindžia įvairias pavyzdžiais iš patirties, literatūros, kino (D2.3).	Naudodamasis klausimais, reflektuoja žiaurais, netinkamo, vartotojiško santykio su gyvūnais etinį nepriimtinumą. Argumentais pagrindžia laukinių gyvūnų gyvenamosios erdvės apsaugos ir tinkamos naminių gyvūnų priežiūros būtinybę. Pasiūlo konstruktyvių ir kūrybiškų šių problemų sprendimo būdų (D2.4).
---	--	---	---

Užduoties įgyvendinimo ir pasiekimų lygiai:

D2.1 Mokinys(-ė) pateikia netinkamo elgesio su gyvūnais pavyzdžių, suformuluoja pagrindines gyvūnų savininkų pareigas.

D2.2 Mokinys(-ė) pateikia netinkamo ir tinkamo elgesio su gyvūnais pavyzdžių. Paaiškina gyvūnų pagrindinius poreikius ir gerovės sąlygas.

D2.3 Mokinys(-ė) paaiškina žmogaus moralinę atsakomybę už gyvūnus, išsako argumentus pagrindžiančius gyvūnų teises. Pateikia pavyzdžių iš patirties, literatūros, kino ir kitų artefaktų.

D2.4 Mokinys(-ė) racionaliai ir emocionaliai pasmerkia žiaurų, vartotojišką santykį su gyvūnais. Pasiūlo keletą konstruktyvių ir kūrybingų būdų kaip apsaugoti naminius ir laukinius gyvūnus, paskelbia įrašų apie tai virtualioje erdvėje, savanoriauja gyvūnų globos įstaigose.

Ugdomos kompetencijos: Pažinimo, kūrybiškumo

Integraciniai ryšiai: lietuvių kalba, biologija, pilietiškumo pagrindai, informatika.

Vertinama: pagal D2

Šaltiniai: videoreportažas youtube.com kanale apie gyvūnų globos organizaciją "Lesė"

<https://www.youtube.com/watch?v=oeRglW6GZuA>

D3 Aš ir ekologija

Klasė: 9/gimnazijos I

Tema: Atsakomybės už ekologinę planetos būklę refleksija

Užduotis:

Pasidalinkite į grupes po 4-6 mokinius. Reikalingos priemonės: kompiuteris arba planšetės su interneto prieiga, A4 popieriaus lapai ir rašymo priemonės.

Suraskite ir pažiūrėkite Olafur Eliasson instaliacijos įvairiuose Europos miestuose nuotraukas, video reportažus, paskaitykite straipsnius, kuriuose analizuojamas šis meno kūrinys (instaliacija buvo eksponuota Londone, Paryžiuje ir kituose miestuose). Prieiga internete: <https://www.phaidon.com/agenda/art/articles/2018/october/24/olafur-eliassons-ice-watch-is-headed-for-london/>

Grupelėse aptarkite šiuos klausimus, suteikdami galimybę pasisakyti kiekvienam grupelės nariui:

- kokią aktualiausią dabarties pasaulio problemą atpažįstate? Kokios emocijos kyla, kokias įžvalgas patiriate stebėdami tirpstantį Arktikos ledą? Kodėl pasirinkta laikrodžio forma?
- ar suvokiame ryšį tarp mūsų šalies piliečių socialinės atsakomybės ir globalinių klimato kaitos problemų?

- ką Jūs arba Tu asmeniškai gali padaryti prisidėdama(-s) prie šios problemos sprendimo?
- ar galėtum savo namuose pritaikyti klimato kaitai draugiškas, tvarias arba taupias technologijas? Gal galėtum į mokyklą keliauti aplinkai draugišku būdu? Paaiškink, koks tai būtų būdas?
- aptarkite ekologines idėjas ir kartu pradėkite kurti projektą, galintį sumažinti kenksmingą žmonių veiklos poveikį lokaliai arba globaliai ekosistemai.
- Kiekviena grupelė pristato savo projekto idėjas, atsako į klasės draugų klausimus, išrenka geriausią pagal poveikį gamtai ir įgyvendinimo realumą projektinį pasiūlymą.

Pasiekimų lygiai:

Kelia klausimus apie klimato kaitos grėsmes ir išvardija pagrindines ekologiško (tvaraus) elgesio taisykles (D3.1).	Analizuoja ekologijos ir klimato kaitos problemas, išvardija keletą būdų ekologinėms problemoms spręsti. Pristato ekologiško gyvenimo principus (3–5) (D3.2).	Argumentuotai diskutuoja apie ekologijos ir klimato kaitos problemas, susipažįsta su mokslo duomenimis ir planetos klimato kaitos prognozėmis, apibūdina žmogaus moralinę atsakomybę už vartotojiškos veiklos pasekmes. Prisiima konkrečius įsipareigojimus klimato kaitai stabdyti (D3.3).	Naudodamasis refleksijos klausimais, reflektuoja aukštesnės ekologinės žmonijos savimonės vertę ir svarbą. Reflektuoja gyvą, autentišką tėtė-à-tėtė („veidas į veidą“) santykį su gamta. Naudoja mokslo kalbos ir meninės saviraiškos priemones gamtosauginėms idėjoms skleisti. Pasiūlo konstruktyvių ir kūrybiškų ekologinių problemų sprendimo būdų (D3.4).
---	---	---	--

Užduoties įgyvendinimo ir pasiekimų lygiai:

D3.1 Mokinys(-ė) įvardija svarbiausias su žmogaus veikla susijusias priežastis, skatinančias globalų klimato atšilimą, žino pagrindines gamtai draugiško elgesio taisykles

D3.2 Mokinys(-ė) ištraukia į diskusijas su klasės draugais ir mokytoju, dalinasi žiniomis ir idėjomis apie ekologines problemas, ugdosi nuostatą siekti ekologiškų sprendimų kasdieninėje veikloje.

D3.3 Mokinys(-ė) individualiai skaito, žiūri medžiagą internetiniuose šaltiniuose susipažindamas su klimato kaitos tyrinėtojų duomenimis bei video reportažais.

D3.4 Mokinys(-ė) atranda tinkamas priemones išreikšti autentišką santykį su gamta, naudojasi mokslo kalbos ir meninės saviraiškos priemonėmis gamtosauginėms idėjoms skleisti.

Ugdomos kompetencijos: Pažinimo, kūrybiškumo, pilietiškumo, kultūrinė.

Integraciniai ryšiai: geografija, biologija, lietuvių kalba.

Vertinama: pagal D3

Šaltiniai: Olafur Eliasson „Ledo laikrodžio“ instaliacija Paryžiuje:

<https://www.phaidon.com/agenda/art/articles/2018/october/24/olafur-eliassons-ice-watch-is-headed-for-london/>

D4 Ekologinių problemų raiška virtualybėje

Klasė: 10/ gimnazijos II

Tema: Kūrybingas ekologinių problemų sprendimas

Užduotis:

Lietuva yra maža ir jos gyventojai sudaro visai nedidelę mūsų planetos gyventojų dalį. Todėl veikdami lokaliai nedaug tegalime prisidėti prie globalių ekologinių problemų sprendimų. Tačiau informacinių technologijų ir virtualybės dėka net ir veikdami lokaliai žmonės gali padaryti reikšmingą globalų poveikį. Ar žinai pavyzdžių, kada vieno žmogaus sugalvota naujovė tapo pripažinta ir apdovanota kaip tvarumo idėja, o interneto dėka tapo žinoma daugeliui žmonių įvairiose šalyse? Susirask internete informacijos apie lietuvių mokslininkų, menininkų, technologų sukurtus gaminius ir technologijas, kurios buvo tarptautiškai įvertintos ar net laimėjo apdovanojimus!

Puikus pavyzdys, kad ir mažos šalies kūrybingi žmonės gali padaryti globalų poveikį yra lietuvių menininkų sukurta opera performansas „Saulė ir jūra“ 2019 m. Venecijos meno bienalėje laimėjusi „Auksinio liūto“ apdovanojimą. Šios operos fragmentus galite paklausti ir pažiūrėti čia: https://www.youtube.com/watch?v=Wf8HuA6LG_g (anglų kalba).

Padiskutuokite, ką jums ši opera sako apie žmonių vartotojiškumą, nerūpestingumą, klimato kaitą ir mūsų visų atsakomybę.

Kokia jūsų nuomonė apie šį kūrinį ir jo poveikį keičiant pasaulio bendruomenės mąstymą apie vartotojiškumą ir ekologiją?

Apsvarstykite savo pastebėjimus ir požiūrius su etikos, o galbūt taip pat geografijos, biologijos ar kitų dalykų mokytojais, parašykite esė apie ekologiją ir kiekvieno žmogaus atsakomybę, pasidalinkite šiuo esė virtualioje erdvėje. Jeigu galite, padarykite tai anglų kalba, tuo prisidėdami prie pastangų apsaugoti pasaulinę ekosistemą ir garsinti Lietuvos vardą virtualioje erdvėje.

Pasiekimų lygiai:

Kelia klausimus, kaip mūsų santykis su pasauliu atsispindi virtualioje erdvėje (D4.1).	Analizuoja ekologinio turinio informaciją virtualioje erdvėje (TV laidose ir pan.), ja pasidalina, diskutuoja su draugais. Analizuoja dokumentinę vaizdo medžiagą,	Gilinasi į ekologijos ir gamtosaugos problemas, atspindimas virtualioje aplinkoje, žiniasklaidoje ir kitose įvairiose medijose (kinas, literatūra, muzika, vaizduojamieji menai). Pasinaudoja virtualios	Naudodamasis refleksijos klausimais, reflektuoja, kaip galėtų ištraukti į gamtosauginę veiklą virtualioje erdvėje. Argumentuotai diskutuoja apie etinius ekologinės atsakomybės aspektus. Kuria artefaktus ekologine
--	--	--	--

	žurnalistinius tyrimus, literatūros ir kino kūrinius ekologine tematika (D4.2).	erdvės galimybėmis diskutuoti, analizuoti, reflektuoti ir praktiškai prisidėti prie gamtosaugos (D4.3).	tematika, pasiūlo konstruktyvius gamtos saugojimo problemų sprendimus (D4.4).
--	---	---	---

Užduoties įgyvendinimo ir pasiekimų lygiai:

D4.1 Mokinys(-ė) ieško informacijos virtualioje erdvėje, domisi, kelia klausimus apie žmogaus poveikį ekosistemai.

D4.2 Mokinys(-ė) ne tik seka ekologinio turinio informaciją virtualioje erdvėje, bet ir ja pasidalina, diskutuoja su draugais. Susipažino su žymiais žurnalistiniais tyrimais, matė filmų ekologine tematika.

D4.3 Mokinys(-ė) žino lietuvių (arba kitų šalių) mokslininkų ir dizainerių sukurtų tvarių gaminių, pakeitusių iki šiol naudotus vienkartinius arba gamtai aplinkai žalingus gaminius. Domisi, gilina, tyrinėja gamtosaugos problemas virtualioje aplinkoje ir medijose (kinas, literatūra, muzika, vaizduojamieji menai).

D4.4 Mokinys(-ė) išsako požiūrį, kodėl svarbu saugoti gamtą ir rūpintis ekosistema, pagrįstą pragmatiniais, moraliniais, biologiniais, katastrofų grėsmės, politiniais argumentais. Diskutuoja, argumentuoja, svarsto etinius ekologinės atsakomybės aspektus. Kuria artefaktus ekologine tematika, pasiūlo konstruktyvius gamtos saugojimo problemų sprendimus, paskelbia įrašų virtualioje erdvėje.

Ugdomos kompetencijos: kūrybiškumo, pilietiškumo, kultūrinė, komunikavimo, skaitmeninė

Integraciniai ryšiai: lietuvių kalba, anglų kalba, biologija, geografija, pilietiškumo pagrindai, informatika.

Vertinama: pagal D4

Šaltiniai: Operos performanso "Saulė ir jūra" 2019 epizodai youtube.com kanale

https://www.youtube.com/watch?v=Wf8HuA6LG_g

PAMOKŲ PAVYZDŽIAI

TEMA: Kai internetas žeidžia: ką daryti?

Klasė: 5–6 kl.

Trukmė: 1 pamoka

Pasiekimų sritis ir pasiekimai: [Etika](#)

Pamokos uždavinys: Mokiniai, remdamiesi tikroviškomis situacijomis, atpažins patyčias/ smurtą internete, apmąstys alternatyvius elgesio variantus, priims orumą saugančius sprendimus bei sukurs pagalbos žinutę/plakatą kaip padėti sau ir kitam. Vertinimo kriterijai: • Atpažino ir įvardino bent du patyčių ar smurto internete atvejus. • Pasiūlė bent 2 sprendimus, kaip pagarbiai elgtis. • Įvardino bent 2 variantus kur kreiptis susidūrus su patyčiomis internete.	
1. Įvadas (5 min.) Klausimai diskusijai: • Ar kada nors esi susidūręs su skaudžia situacija internete? • Ar matei, kaip kažkas kitas patyrė pašaipas ar atstūmimą? <i>Naudojamas įrankis:</i> trumpa anoniminė apklausa raštu ar per internetinę programėlę klasėje. 2. Veikla „Sunku ir skaudu: ką daryti?“ (15 min.) Darbas grupėse. Kiekviena grupė gauna situacijos kortelę / darbo lapą: Situacijos pavyzdžiai: • Kažkas iš klasės sukūrė „memą“ apie tave ir pasidalijo grupėje. • Klasės draugas be tavo leidimo įkėlė tavo nuotrauką. • Grupėje iš tavęs tyčiojamosi dėl tavo pomėgio ar išvaizdos. Kiekviena grupė: • Įvardija jausmus, kuriuos galėtų patirti. • Pasiūlo tris alternatyvius sprendimus, kaip elgtis. • Pasirenka etiškiausią sprendimą, pagrįsdami jį žmogaus orumo požiūriu. 3. Veikla „Pagalbos komanda“ (10 min.) Kiekviena grupė sukuria „pagalbos žinutę“ žmogui, kuris patiria skaudžią situaciją internete. Žinutė turi: • išreikšti supratimą ir paramą, • patarti, ką daryti, • įkvėpti pasitikėjimo jausmą. 4. Refleksija „Aš pasirinkau kitaip“ (10 min.) • Ką naujo sužinojau apie save ir kitus? • Ar man būtų lengva taip pasielgti realioje situacijoje? • Kuo noriu būti bendruomenei internete – stebėtoju, skriaudėju ar gynėju?	Ugdomos kompetencijos: SESG, pažinimo, komunikacijos. priemonės: • Padlet: Sprendimų „siena“ • Canva: Paramą išreiškiantys plakatai ar žinutės • Mentimeter: Pamokos pradžios nuotaikų/nuomonių apklausa

Darbo lapas

„Kai internetas žeidžia: ką daryti?“

1. Situacija

Trumpai aprašykite situaciją, kuri galėtų nutikti internete ir būtų tau skaudi ar nesaugi (pvz., apie tave paskleistas neteisingas gandas, įkelta tavo nuotrauka be leidimo, patyčios grupėje ir pan.):

Situacija: _____

2. Mano jausmai

Kaip tokioje situacijoje gali jaustis žmogus? Pažymėk arba parašyk savo žodžiais.

😞 Liūdna 😡 Piktą 😱 Baisu 😬 Nesaugu 😳 Sutrikę Kita: _____

(Baimė, pyktis, pavydas, gėda, meilė, nustebimas, pasididžiavimas, sumišimas, liūdesys, priešiškumas, laimė, džiaugsmas, nusivylimas, dėkingumas, užuojauta, kaltė, viltis ir kt.)

3. Trys galimi sprendimai

Parašykite tris sprendimus, kuriuos galėtum rinktis šioje situacijoje:

1) Sprendimas: _____

Pasekmės: _____

Ar tai padeda saugoti žmogaus orumą? Taip / Ne

2) Sprendimas: _____

Pasekmės: _____

Ar tai padeda saugoti žmogaus orumą? Taip / Ne

3) Sprendimas: _____

Pasekmės: _____

Ar tai padeda saugoti žmogaus orumą? Taip / Ne

4. Mano pasirinktas sprendimas

Pasirinkit geriausią sprendimą ir paaiškinkit kodėl jį rinkotės.

Pasirinkau: _____

Nes: _____

5. Mano pagalbos žinutė

Parašykite žinutę ar patarimą kitam vaikui, kuris patyrė skaudžią situaciją internete:

6. Refleksija

Ko išmokau šioje veikloje?

TEMA: Kai sveikata – daugiau nei kūnas: lietuvių išmintis šiandienai.

Klasė: 7 klasė

Trukmė: 1–2 pamokos

Pasiekimų sritis: [*A Saviugda ir savisauga*](#)

[*A3 Rūpestis dėl savęs ir kitų*](#)

Tarpdalykinė tema: Etninė kultūra: tradicijos ir papročiai.

Mokinių pasiekimų lygių požymiai pagal pasiekimų sritis

Pastebi, supranta liūdesio ir nepakankamo savęs vertinimo grėsmes asmens fizinei ir psichologinei sveikatai. Mokytojai ir tėvams padedant, ieško būdų mąstyti pozityviai ir apsisaugoti nuo šių grėsmių (A3.1).	Suvokia pozityvaus mąstymo apie gyvenimą ir savo charakterio stiprinimo svarbą. Geba ne tik įvardinti fizinei bei psichologinei sveikatai kylančias grėsmes, bet ir pateikti tinkamą pavyzdį iš patirties, literatūros, kino (A3.2).	Geba tinkamai argumentuoti diskutuodamas saugojimosi nuo liūdesio, nevilties, žalingų priklausomybių tema. Suvokia pozityvaus mąstymo, vertingų tikslų išsikėlimo svarbą. Domisi, kaip stiprinti savo valią ir kūną. Atranda, kad protas gali suvaldyti emocijas ir jausmus. Savo požiūrį pagrindžia pavyzdžiais iš literatūros, kino filmų (A3.3).	Savarankiškai, kūrybingai, įvairias būdais išreiškia nuostatas saugoti ir stiprinti savo kūną ir dvasią. Atsakingai svarsto sveikatos saugojimo, gyvybės ir mirties santykio problemas, jaučiasi atsakingi ne tik už savo, bet ir kitų asmenų sveikatą bei gyvybę (A3.4).
---	--	---	---

Pamokos uždavinys: Susipažindami su Lietuvos Respublikos sveikatos apibrėžimu, mokiniai grupėse tyrinės lietuvių liaudies patarles, papročius ir tradicijas ir nupieš Sveikatos balanso ratą susiedami jas su šiuolaikine sveikatos samprata.

Vertinimo kriterijai:

Laikosi komandinio darbo taisyklių

Pristatyme nurodo ne mažiau kaip 3 lietuvių liaudies praktikas/papročius/tradicijas susijusias su kiekvienu sveikatos elementu.

Pristatymas sukurtas taisyklinga lietuvių kalba

1. **Ižanga :** Pokalbis apie tai, kas mokiniams asmeniškai reiškia „būti sveikam“. Klausimas mokiniams: *Kaip suprantate, kas yra sveikata? Ar sveikata – tai tik fizinė būseną?* Paklauskite, ar jie žino kažką apie lietuvių liaudies sveikatos sampratą ir tradicijas.

2. Pagrindinė dalis :

2.1. Mokytojas pristato LR [sveikatos](#) apibrėžimą „Sveikata – tai ne tik ligų ir fizinių defektų nebuvimas, bet ir fizinė, dvasinė bei socialinė žmonių gerovė.“ Aptariama kiekviena sritis atskirai, apibūdinant visuminę sveikatos [sampratą](#). Filmuko peržiūra <https://www.facebook.com/watch/?v=458899063636221>

Veikla: Sveikatos dëlionė: Kiekvienas mokinyas gauna lapelį su vienu iš žodžių („Fizinė sveikata“, „Emocinė sveikata“, „Socialinė sveikata“). Jie turi pateikti konkretų pavyzdį, kaip ši sritis veikia kitą (pvz., sportas padeda jaustis geriau emociškai).

Veikla: Sveikatos balanso ratai. Padalinkite mokinius į mažas grupes (3-4 žmonės).

a. Kiekviena grupė gauna popieriaus lapą ir nupiešia ratą, padalintą į tris dalis: *fizinė sveikata, dvasinė sveikata, socialinė sveikata*.

b. Kiekviename sektoriuje mokiniai įrašo savo kasdienybės įpročius, kurie palaiko jų sveikatą.

2.2. Trumpas pristatymas apie **Lietuvių tradicijas sveikatos srityje**.

Veikla : Informacijos paieška ir tyrinėjimas.

a. Suteikite jiems laiko ištyrinėti lietuvių liaudies sveikatos tradicijas (pvz., žolynų vartojimas, saunos, masažas, tradicinė mityba).

b. Leiskite mokiniams naudotis internetu ir knygomis, esančiomis bibliotekoje.

c. **Sveikatos balanso ratą** papildoma savo rastomis lietuvių liaudies tradicijomis ir praktikomis. Aptariama, kokias sritis reikėtų stiprinti ir kaip tai būtų galima padaryti remiantis lietuvių tradicijomis.

Grupės pristato savo darbus, vyksta aptarimas. Mokiniai pristato savo darbus paaiškindami, kaip šiuolaikinis sveikatos apibrėžimas susijęs su šiomis tradicijomis.

Ugdomos kompetencijos:
SES;

Pažinimo.

Priemonės:

Didesni popieriaus lapai, pieštukai flomasteriai. Planšetės/kompiuteriai su internetine prieiga.

Tarpdalykinė tema. Etninė kultūra: tradicijos ir papročiai

3. Refleksija: Mokiniai užpildo refleksijos klausimus arba [kortele](#):

1. Ką šiandien sužinojau naujo apie sveikatą?

2. Kuri lietuvių sveikatos palaikymo tradicija man atrodo naudingiausia?

3. Kaip aš galiu geriau rūpintis savo visumine sveikata?

Mokytojas paprašo mokinių išsakyti bent po vieną išvalgą ir padaro apibendrinimą. Sokratas yra pasakęs: „Sveikata dar ne viskas, tačiau be sveikatos viskas – niekas”.	
--	--

Refleksijos kortelė

Kriterijus	Taip (3 tšk.)	Iš dalies (2 tšk.)	Ne (1 tšk.)
Supratau LR sveikatos apibrėžimą			
Radau tinkamą patarimą/tradiciją			
Aktyviai dalyvavau grupės darbe			
Aiškiai pavaizdavau sveikatos aspektus			
Žinau kokia lietuvių sveikatos palaikymo tradicija man atrodo naudingiausia			

Holistinė (visuminė) sveikatos samprata

Šiais laikais jau nebesvarstome, ar rūpintis savo sveikata reikalinga ir naudinga. Anaipol, pripažįstame, kad sveikai gyventi – neišvengiama būtinybė. Juk norime būti ne tik patrauklūs, jaunatviški, energingi, bet ir jaustis darniai su savimi, artimaisiais ir visa supančia aplinka. Tai reiškia – gyventi ir džiaugtis, kad viskas yra gerai.

Kiekvieno viduje patiriamas harmonijos ir darnos pojūtis yra sveikos gyvensenos tikslas. Tai pasiekama labai skirtingais būdais, todėl sveikos gyvensenos patarimai negali ir neturi būti universalūs, be išimties tinkantys kiekvienam. Svarbu tik atkreipti dėmesį į sveikos gyvensenos elementus ir pasistengti juos tarpusavy subalansuoti, kad kiek įmanoma arčiau priartėtume prie būsenos, kurią vadiname *Sveikata*.

Fizinė sveikata laikoma esmine holistinio požiūrio dalimi, tačiau ji negali egzistuoti be emocinės ir dvasinės gerovės. Pavyzdžiui, stresas ar netinkama mityba gali turėti neigiamą poveikį ne tik mūsų kūnui, bet ir psichologinei būklei. Todėl sveikai gyventi, tai ne tik sveikai maitintis ir bėgioti rytais. Lygiai taip pat svarbu socialinė aplinka, sveiki santykiai su aplinkiniais ir parama iš bendruomenės („Su kuo sutapsi, tuo ir pats tapsi“). Palaikanti socialinė aplinka, kurioje jaučiamės vertinami, gali prisidėti prie geresnės psichologinės ir fizinės būklės., dvasingumas (gebėjimas atleisti, nelaikyti pykčio, gerbti aplinką), psichinė sveikata (pozityvumas, streso valdymas, gebėjimas adekvačiai priimti gyvenimo iššūkius).

Lietuvių tradicijos sveikatos srityje: paveldas ir išmintis

Lietuvių liaudies kultūroje sveikata suprantama kaip visuminė būseną, apimanti ne tik fizinę, bet ir dvasinę, emocinę bei socialinę gerovę. Ši holistinė samprata atspindi gilius ryšius su gamta ir bendruomenės nariais. Lietuvių tradicijos sveikatos srityje turi gilius šaknis, prisidedančias prie unikalios kultūros, kurioje harmonija su gamta ir vidinė pusiausvyra yra itin svarbios. Šios tradicijos apima įvairius ritualus ir papročius, kurie perduodami iš kartos į kartą. Senovės lietuviai manė, kad sveikata priklauso ne tik nuo fizinės būklės, bet ir nuo dvasinės gerovės.

Vaistažolės užima ypatingą vietą lietuvių gydymo praktikose. Šimtmečius žmonės naudojo augalus įvairioms ligoms gydyti, o žinios apie jų savybes buvo kaupiamos ir perduodamos. Pavyzdžiui, ramunėlės, čiobreliai ir jonažolės buvo populiarios uždegimams gydyti, o šalavijas tradiciškai laikomas puikiu antiseptiku. Šiandien šios žinios vis dažniau integruojamos į šiuolaikines sveikatos praktikas, stiprinant natūralaus gydymo idėją.

Ritualai ir ceremonijos, skirti dvasinei sveikatai, taip pat yra svarbūs lietuvių tradicijose. Užgavėnės, pavyzdžiui, ne tik atnešdavo džiaugsmą, bet ir padėdavo žmonėms atsikratyti neigiamų emocijų bei užmegzti socialinius ryšius. Tokių ritualų organizavimas skatina bendruomeniškumą ir tarpusavy palaikymą, kurie yra esminiai gerovės aspektai.

Fiziniai pratimai ir aktyvumas taip pat buvo svarbūs senovės lietuvių gyvenime. Šokiai, žaidimai ir kitos fizinės veiklos ne tik stiprindavo kūną, bet ir suteikdavo džiaugsmo bei bendravimo galimybes. Tokie užsiėmimai buvo būtina bendruomenės gyvenimo dalis, prisidedanti prie visapusiškos sveikatos.

Pastaruoju metu, grįžtant prie tradicinių praktikų, vis daugiau žmonių domisi lietuvių kultūros paveldu. Natūralūs gydymo metodai išgyvena atgimimą, o daugelis ieško pusiausvyros tarp šiuolaikinių ir tradicinių praktikų. Tai suteikia galimybę integruoti senąją išmintį į šiuolaikinę mediciną ir gerovės praktikas. Lietuvių tradicijos sveikatos srityje išlieka neatsiejama kultūros dalimi, formuojančia žmonių požiūrį į sveikatą ir gerovę. Mūsų praeities žinios ir praktikos gali būti naudingos ir šiuolaikiniame pasaulyje, padedančios siekti harmonijos ir pusiausvyros tiek kūne, tiek dvasioje.

Fizinė sveikata

- **Žolynai ir vaistažolės:** Lietuvių liaudies medicinoje dažnai naudojami įvairūs žolynai ir vaistažolės, kurie buvo renkami iš gamtos ir naudojami gydymui.
- **Saunos ir pirtys:** Pirtys buvo ne tik higienos priemonė, bet ir svarbus socialinis įvykis, kuris stiprino bendruomenės ryšius ir pagerino fizinę sveikatą.

Dvasinė sveikata

- **Šventės ir apeigos:** Tradicinės šventės ir apeigos, tokios kaip Joninės arba Rasos, buvo svarbios ne tik kaip kalendorinės šventės, bet ir kaip būdas pagerinti dvasinę gerovę ir susieti su gamta.
- **Mitologija ir pasakos:** Liaudies pasakos ir mitai perteikė vertybes ir išmintį, kuri padėdavo žmonėms suprasti savo vietą pasaulyje ir palaikyti dvasinę pusiausvyrą.
- **Religinės praktikos.** Malda, susikaupimas, meditacija.

Emocinė sveikata

- **Bendruomenės ryšiai:** Stiprios šeimos ir bendruomenės ryšiai buvo svarbūs emocinei gerovei. Bendruomenės nariai rūpinosi vieni kitais, dalinosi patirtimi ir palaikė kiekvieną savo narių.
- **Dainos ir šokiai:** Liaudies dainos ir šokiai buvo ne tik pramogos forma, bet ir būdas išreikšti emocijas bei stiprinti bendruomenės ryšius.

Socialinė sveikata

- **Darbo etika ir bendradarbiavimas:** Lietuvių liaudies kultūroje buvo svarbus bendradarbiavimas ir pagalba kaimynams. Šios vertybės stiprino socialinę gerovę ir užtikrino, kad kiekvienas bendruomenės narys jaučiasi palaikomas ir svarbus.

Šaltiniai:

<https://www.infolex.lt/teise/DocumentSinglePart.aspx?AktoId=24188&StrNr=1>
<https://ltlife.lt/>

TEMA: Rūkymas ir asmens laisvė – teisė rinktis ar priklausomybė?

Klasė: 9 kl.

Pamokos trukmė: 1–2 pamokos

Pasiekimo sritys ir pasiekimai: [A3. Rūpestis dėl savęs ir kitų.](#)

Uždavinys:

Mokiniai analizuodami rūkymo poveikį fizinei, psichinei, socialinei sveikatai ir dalyvaudami debatuose apie rūkymą, kaip laisvo pasirinkimo ar priklausomybės reiškinių, pagrįs savo nuomonę apie laisvės ir atsakomybės santykį.

Vertinimo kriterijai:

1. Pateikia 2 argumentuotus pagrįsti savo nuomonę apie rūkymo poveikį sveikatai, remdamiesi moksliniais faktais.
2. Dalyvauja debatuose, iškeldamas pagrįstus argumentus ir atsakydami į prieštaraujančios pusės teiginius.
3. Kitiškai apmąsto laisvės ir atsakomybės santykį, suformuluodami savo asmeninę refleksiją raštu.

1. Įžanga. Mokytojas užduoda klausimą: „Ar rūkymas yra laisvas pasirinkimas, ar tai tampa priklausomybe?“

Mokiniai išreiškia pirminę nuomonę, užrašydami ją ant lentos (pvz., balsavimas už „laisvę“ ar „priklausomybę“).

2. Informacijos analizė.

Mokytojas pristato rūkymo poveikį sveikatai primindamas LR sveikatos apibrėžimą kaip **visapusę fizinę, psichinę ir socialinę gerovę**, o ne tik ligos ar negalios nebuvimą. Šiame kontekste galime išnagrinėti, kaip rūkymas veikia visas tris sveikatos dimensijas:

Pastaba: Galima užduoti 3 moksleivių grupėms patiems surasti informacijos apie rūkymo poveikį ir po to pristatyti visiems.

- Sveikatos aspektai (faktai iš mokslinių tyrimų).
- Psichologiniai mechanizmai – kaip formuojasi priklausomybė.
- Socialinis spaudimas ir reklamos įtaka.

Aptariama laisvės sąvoka: kur baigiasi laisvė ir prasideda atsakomybė? *Kas yra laisvė? (Organizuojant 2 pamokas vieną pamoką skirti laisvės tematikai. Laisvės samprata [Dorinis ugdymas](#) | [Skaitmeninės mokymo priemonės \(SMP\)](#) | [Emokykla](#))*

3. Debatai

Mokiniai skirstomi į dvi grupes: už ir prieš rūkymo, kaip laisvės išraiškos, idėją.

Debatų pavyzdys: Ar rūkymas yra tikras laisvo pasirinkimo pavyzdys, ar priklausomybė, kuri riboja žmogų? Už

(teigiančiuosius): Taip, rūkymas yra sąmoningas pasirinkimas, kuriuo žmogus išreiškia savo laisvę spręsti dėl savo kūno ir gyvenimo būdo.

- **Prieš** (prieštaraujančiuosius): Ne, nes priklausomybė riboja tikrąją laisvę – žmogus veikiamas fiziologinių ir psichologinių mechanizmų nebe renkasi visiškai laisvai.
- **Mokytojo vaidmuo:** skatina argumentuotą diskusiją, užduoda papildomus klausimus, pvz.:
 - *Ar tikrai rūkymas yra laisvas pasirinkimas, jei žmogus įpranta dėl nikotino poveikio?*

Ugdomos kompetencijos:

Priemonės:

Internetinė prieiga

Priemonės:

Papildoma medžiaga mokytojui:

Medžiaga apie debatus

[Handbook](#)

- *Ar valstybė turi teisę riboti asmens laisvę, uždrausdama rūkymą tam tikrose vietose?*

4. Refleksija

- Grupinė diskusija apie tai, ką jie suprato ir kaip dabar vertina rūkymą bei laisvės sąvoką.
- Mokiniai rašo trumpą atsakymą į klausimą: „*Kaip šios diskusijos pakeitė mano požiūrį į laisvę ir atsakomybę? Ar dabar kitaip vertinu rūkymo kaip pasirinkimo idėją?*“

Sveikatos aspektai (faktai iš mokslinių tyrimų)

- **Širdies ir kraujagyslių ligos:** Rūkymas yra vienas pagrindinių širdies ir kraujagyslių ligų rizikos veiksnių. Nikotinas siaurina kraujagysles, didina kraujospūdį ir skatina aterosklerozės vystymąsi. [Rūkymo prevencija - Higienos institutas](#)
- **Onkologinės ligos:** Ilgalaikis rūkymas yra susijęs su padidėjusia lūpų, burnos, gerklų, plaučių ir virškinamojo trakto vėžio rizika. Rizika tiesiogiai priklauso nuo surūkytų cigarečių kiekio ir rūkymo trukmės. [Nacionalinis Vėžio Institutas](#)
- **Kvėpavimo sistemos ligos:** Rūkant pažeidžiama nosies ir burnos gleivinė, kvėpavimo takai, didėja lėtinių plaučių ligų, tokių kaip lėtinis bronchitas ir emfizema, rizika. [Rūkymo prevencija - Higienos institutas](#)
- **Elektroninių cigarečių žala:** Nors elektroninės cigaretės dažnai pristatomos kaip mažiau kenksminga alternatyva, tyrimai rodo, kad jų garuose yra toksinių medžiagų, tokių kaip acetaldehidai, akroleinas ir formaldehidai, kurie yra žinomi kancerogenai ir kvėpavimo takų dirgikliai. [straipsnis apie el cigaretes\(1\).pdf](#)

2. Psichologiniai mechanizmai – kaip formuojasi priklausomybė

- **Priklausomybės nuo nikotino formavimasis:** Nikotinas veikia smegenų atlygio sistemą, skatindamas dopamino išsiskyrimą, kuris sukelia malonumo jausmą. Ilgainiui smegenys prisitaiko prie nuolatinio nikotino poveikio, todėl norint pasiekti tą patį efektą reikia didesnių dozių, o tai lemia priklausomybės vystymąsi.
- **Psichologiniai aspektai:** Rūkymas dažnai tampa kasdienio gyvenimo dalimi, susijusia su tam tikrais ritualais ir įpročiais. Metant rūkyti, svarbu numatyti, kaip pakeisti šiuos ritualinius aspektus, kad būtų išvengta atkryčio. [Metodika pagalba-metantiems-rukyti.pdf](#)

3. Socialinis spaudimas ir reklamos įtaka

- **Socialinis spaudimas:** Paaugliai ir jauni suaugusieji dažnai pradeda rūkyti dėl noro pritapti prie bendraamžių grupės arba sekdami autoritetų pavyzdžiu. Socialinis spaudimas gali būti stiprus veiksnys, skatinantis pradėti rūkyti, ypač jei rūkymas yra normalizuotas artimoje aplinkoje.
- **Reklamos įtaka:** Nors daugelis šalių yra uždraudusios tabako reklamą, anksčiau vykdytos kampanijos sukūrė stiprius asociatyvinius ryšius tarp rūkymo ir tam tikrų gyvenimo būdo aspektų, tokių kaip laisvė, nepriklausomybė ar sėkmė. Šie įvaizdžiai gali turėti ilgalaikį poveikį visuomenės požiūriui į rūkymą.

Debatų lentelės pavyzdys

Ar rūkymas yra tikras laisvo pasirinkimo pavyzdys, ar priklausomybė, kuri riboja žmogų?

Aspektai	Teigiančiųjų pozicija: Rūkymas yra sąmoningas pasirinkimas, nes	Prieštaraujančiųjų pozicija: Priklausomybė riboja žmogaus laisvę – jis nebėra visiškai laisvas rinktis.
Fizinis	Mes manome, kad rūkymas yra asmens laisvės išraiška . – Žmogus pats renkasi, ar rūkyti. Lietuvoje 2020 m. rūkančių suaugusiųjų dalis buvo 32%, o tai rodo, kad reikšminga dalis gyventojų sąmoningai renkasi rūkyti, nepaisant žinomų rizikų. <i>Pavyzdys:</i> Kaip žmonės sąmoningai renkasi ekstremalias sporto šakas, nors jos pavojingos.	Nikotinas veikia smegenis ir sukelia fiziologinę priklausomybę. Sprendimas rūkyti tampa nebe laisvas, nes kūnas reikalauja medžiagos, net jei žmogus nebenori. <i>Pavyzdys:</i> Nikotino priklausomybė yra stipri – tyrimai rodo, kad tik apie 8% bandžusių mesti rūkyti suaugusiųjų JAV 2018 m. buvo sėkmingi per 6–12 mėnesių laikotarpį. Tai rodo, kad fiziologinė priklausomybė apsunkina laisvą pasirinkimą.
Socialinis	Rūkantieji dažnai žino apie visuomenės požiūrį ir pasirenka rizikuoti. Jie prisiima atsakomybę už galimą atskirtį ar neigiamą vertinimą. <i>Pavyzdys:</i> Jaunuolis žino, kad rūkyti viešai gali būti nepriimtina, todėl rūko tik privačiai, gerbdamas aplinkinius.	Rūkymas veikia ne tik patį žmogų, bet ir aplinkinius – pasyvus rūkymas kenkia šeimos nariams, draugams, vaikams. Priklausomybė verčia žmogų daryti žalą aplinkiniams. <i>Pavyzdys:</i> Rūkanti mama rūko balkone, bet dūmai vis tiek patenka į butą, kur yra mažas vaikas – ji nevaldo visos situacijos, nors norėtų.
Psichinis	Rūkymas kai kuriems padeda atsipalaiduoti ar susikaupti. <i>Pavyzdys:</i> Kai kurie studentai teigia, kad trumpa pertraukėlė su cigarete mažina stresą per egzaminų sesijas.	Priklausomybė keičia mąstymą – žmogus ima racionalizuoti elgesį, kuris jam kenkia. Jis praranda gebėjimą aiškiai vertinti situaciją. <i>Pavyzdys:</i> Žmogus įsitikinęs, kad be cigaretės negali susikaupti, nors tyrimai rodo priešingai – tai priklausomybės suformuotas mąstymo modelis.
Dvasinis	Dvasinė branda apima gebėjimą priimti savo sprendimus – net jei jie nėra tobuli. Laisvė rinktis padeda žmogui augti per patirtis, o ne per draudimus. <i>Pavyzdys:</i> Žmogus mokosi iš savo patirties ir sprendimų, net jei jie ne visada yra idealūs.	Tikroji laisvė – tai būti nepriklausomam nuo įpročių. Priklausomybė trukdo žmogui augti dvasiškai ir būti savimi. Ji tampa dvasiniu suvaržymu. Priklausomybė atima vidinę ramybę ir žmogaus vientisumą – kyla vidinis konfliktas tarp to, ką žmogus nori būti, ir to, ką jis iš tiesų daro. Tai trukdo vystytis kaip sąmoningai asmenybei. <i>Pavyzdys:</i> Žmogus jaučia, kad rūkymas trukdo būti autentišku – nors jis trokšta vidinės ramybės, įpročio nebekontroliuoja ir tai kelia diskomfortą, prieštaravimą su savo vertybėmis.
visuomenė	Laisvoje visuomenėje žmonės turi teisę rinktis – švietimas yra geresnė priemonė nei draudimai. <i>Pavyzdys:</i> Kai valstybės informuoja apie rūkymo žalą, o ne draudžia, rūkančiųjų skaičius mažėja dėl sąmoningumo didėjimo.	Rūkančiųjų gydymas kainuoja visuomenei brangiai. Kenčia sveikatos sistema, aplinka ir šeimos. Visuomenė turi skatinti sveikus įpročius, kad visi nariai gyventų kokybiškai. <i>Pavyzdys:</i> Valstybei rūkymas kasmet kainuoja milijonus eurų sveikatos apsaugai – dėl to mažėja ištekliai kitų žmonių gydymui.

TEIGIANTIEJI: Rūkymas – sąmoningas pasirinkimas, žmogus turi teisę spręsti dėl savo kūno Įžanginė kalba:

Gerbiamieji klausytojai, šiandien kalbame apie asmens laisvę – apie vieną svarbiausių demokratinės visuomenės vertybių. Ar žmogus turi teisę rinktis, kaip elgtis su savo kūnu, net jei jo pasirinkimas gali būti žalingas?

Mes, teigiantieji, tvirtiname: **taip, žmogus turi teisę rinktis**. Tai yra brandžios ir atsakingos asmenybės ženklas. Rūkymas – kaip ir daugybė kitų įpročių – yra pasirinkimas, kurį kiekvienas gali sąmoningai priimti arba atmesti. Tik žmogus pats atsako už savo sprendimus, o visuomenė turi gerbti šią atsakomybę.

Uždarymo kalba:

Rūkymas gali būti kenksmingas – mes to neneigiame. Tačiau dar kenksmingesnė yra tendencija atimti iš žmogaus galimybę spręsti. Mes neskatiname rūkyti, mes giname teisę **pasirinkti** – žinant rizikas, turint informaciją, atsakingai.

Tik ugdydami sąmoningus žmones galime kurti visuomenę, kuri nebijo laisvės, bet ją gerbia. Tik laisvas žmogus gali iš tiesų rinktis tai, kas jam sveika. Tad šiandien mes kviečiame jus pasitikėti žmogumi – ir jo teise spręsti dėl savo kūno.

PRIEŠTARAUJANTIEJI: Priklausomybė riboja laisvę – tai nebe tik pasirinkimas

Įžanginė kalba:

Gerbiami debatų dalyviai, šiandien kalbame apie labai svarbią dilemą – kada pasirinkimas iš tiesų yra laisvas, o kada jis tampa priklausomybe?

Mes, prieštaraujantieji, tvirtiname: **priklausomybė, tokia kaip rūkymas, riboja žmogaus laisvę**. Tai nėra tik sąmoningas sprendimas – tai fiziologinis, psichologinis ir socialinis įsipainiojimas, kurį žmogus ne visada gali valdyti.

Priklausomybė atima galimybę rinktis – ji pavergia kūną, klaidina protą, užtemdo dvasinę sąmonę ir kenkia aplinkiniams. Mūsų pareiga – ne pasyviai stebėti, bet padėti žmogui išsivaduoti ir kurti sveikesnę visuomenę.

Uždarymo kalba:

Rūkymas neša pasekmes ne tik rūkančiajam, bet ir jo artimiesiems, visuomenei, sveikatos sistemai. Jei tikroji laisvė reiškia gebėjimą rinktis, tai priklausomybė tą laisvę sunaikina.

Todėl kviečiame jus rinktis atsakomybę vietoje abejingumo, sveikatą vietoje žalos, tikrąją laisvę – vietoje iliuzijos apie ją. Kovodami su priklausomybėmis, mes ne atimame teisę rinktis, o grąžiname žmogui **tikrąjį pasirinkimą** – gyventi laisvai.